

ÖĞRETMEN, ÖĞRENCİ VE VELİ GÖZÜNDEN BİLİM VE SANAT
MERKEZLERİ (BİLSEM)

Ayşe İleri

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MATEMATİK VE FEN EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

BİYOLOJİ EĞİTİMİ BİLİM DALI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MART, 2023

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren 12 (on iki) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Ayşe
Soyadı : İleri
Bölümü : Biyoloji Eğitimi
İmza :
Teslim Tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı : Öğretmen, Öğrenci ve Veli Gözünden Bilim ve Sanat Merkezleri (BİLSEM)
İngilizce Adı : The Science and Arts Centers (BILSEM) from the Perspective of Teachers, Students and Parents

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Ayşe İleri

İmza:

JÜRİ ONAY SAYFASI

Ayşe İleri tarafından hazırlanan “Öğretmen, Öğrenci ve Veli Gözünden Bilim ve Sanat Merkezleri (BİLSEM)” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Gazi Üniversitesi Matematik ve Fen Eğitimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Melike Özer Keskin

Matematik ve Fen Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi .....

Başkan: Prof. Dr. Tahir Atici

Matematik ve Fen Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi .....

Üye: Prof.Dr. Sevgi Kingir

Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı, Hacettepe Üniversitesi .....

Tez Savunma Tarihi ....../.../.....

Bu tezin Matematik ve Fen Eğitimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Şaban Çetin

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü .....

TEŞEKKÜR

Araştırmamın bütün aşamasında beni destekleyen tez danışmanım Prof. Dr. Melike Özer Keskin'e katkılarından dolayı teşekkürlerimi sunarım. Yoğun çalışmalarım için ortam hazırlayan ve maddi manevi desteğini esirgemeyen değerli eşim İbrahim Halil İleri'ye ve gösterdiklerini sabır için çocuklarıma, canım aileme gösterdikleri anlayış için şükranlarımı sunarım.

Ayşe İleri

ÖĞRETMEN, ÖĞRENCİ VE VELİ GÖZÜNDEN BİLİM VE SANAT MERKEZLERİ (BİLSEM)

(Yüksek Lisans Tezi)

Ayşe İleri

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Mart, 2023

ÖZ

Bu çalışma Bilim ve Sanat Merkezlerinin (BİLSEM) öğretmen, öğrenci ve veli gözünden değerlendirilmesi, mevcut durum ve sorunların belirlenip özel yeteneklilerin eğitimi için çözüm önerilerinin sunulması amacıyla yürütülmüştür. Araştırma nitel araştırma desenlerinden temel nitel araştırma olarak tasarlanmıştır. Çalışmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak veri toplanmıştır. Araştırmanın katılımcılarını İstanbul ilinde bulunan bir BİLSEM’de öğrenim gören 4 öğrenci, 8 veli ve 7 öğretmen oluşturmaktadır. Öğrenci, veli ve öğretmenlerden elde edilen verilerin analizinde tematik analiz yöntemi kullanılmıştır. Öğrencilerden elde edilen verilerden; özel yetenekli öğrenci olmak, fiziki konum ve donanım, BİLSEM’e yönelik değerlendirmeler, eğitim ve öğretim ve öneriler olmak üzere beş ana tema ve on iki alt tema belirlenmiştir. Velilerle elde edilen verilerden; özel yetenekli çocuğu sahip olma, fiziki konum, BİLSEM’e yönelik değerlendirmeler, öğrenci seçim süreci ve öneriler olmak üzere beş ana tema ve on beş alt tema belirlenmiştir. Öğretmenlerden elde edilen verilerden ise özel yetenekli öğrencilerle çalışmak, fiziki konum, BİLSEM’e yönelik değerlendirmeler, öğretmenlerin özlük hakları ve öneriler olmak üzere beş ana tema ve on beş alt tema belirlenmiştir. Mevcut araştırmada BİLSEM’lere yönelik her üç grubun da memnun oldukları taraflar olsa da ciddi sıkıntıların da olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmadan elde edilen tüm veriler ilintili alan yazın ışığında detaylı bir şekilde tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler : BİLSEM, Özel Yetenekli Öğrenci, Veli, Öğretmen
Sayfa Adedi : xv + 130
Danışman : Prof. Dr. Melike Özer Keskin

THE SCIENCE AND ARTS CENTERS (BİLSEM) FROM THE PERSPECTIVE OF TEACHERS, STUDENTS AND PARENTS

(M. S. Thesis)

Ayşe İleri

GAZİ UNIVERSITY

INSTITUTE OF EDUCATIONAL SCIENCES

March, 2023

ABSTRACT

The current study was carried out in order to evaluate BİLSEMs from the perspectives of teacher, students, and teachers, to determine the current situation and problems and to offer solutions for the education of gifted students. The research was designed as a case study, one of the qualitative research designs. Semi-structured interview technique was used in the study. Expert opinion was taken for the interview forms prepared by scanning the literature. The participants of the research consist of 4 students, 8 parents and 7 teachers studying at BİLSEM in Istanbul. Content analysis method was used in the analysis of the data obtained from the students, and thematic analysis method was used in the analysis of the data obtained from the parents and teachers. In the study, it was concluded that BİLSEM students were satisfied with the science and art center, but there were deficiencies in the programs and the curriculum should be improved. From the data obtained with the parents; Four main themes and twenty-one sub-themes were determined as parents' evaluation of BİLSEM, having a gifted child, education and training, and physical location. From the data obtained from the teachers, six main themes and eleven themes, including trainings to work with gifted students, opinions about gifted students, contributions of working with gifted students, opinions about science and art centers, suggestions for science and art centers, physical location and cooperation with institutions. sub-theme was determined. In the current study, it has been concluded that although all three groups are satisfied with BİLSEMs, there are also serious

problems. All the data obtained from the research were discussed in detail in the light of the related literature.

Key Words : BİLSEM (Science and Arts Centers), Gifted students, Parents,
Teacher
Page Numbers : xv + 130
Supervisor : Prof.Dr. Melike ÖZER KESKİN

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZ	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
TABLoların LİSTESİ	xii
BÖLÜM I	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Özel Yetenekli Bireylerin Eğitimi.....	2
1.2. Çalışmanın Amacı	4
1.3. Çalışmanın Önemi.....	4
1.4. Problem Cümlesi	5
1.5. Varsayımlar	6
1.6. Sınırlılıklar.....	6
1.7. Tanımlar.....	6
BÖLÜM II.....	7
KURAMSAL ÇERÇEVE	7

2.1. Özel Yeteneklilik Kavramı	7
2.2. Özel Yetenekli Bireylerin Özellikleri	9
2.3. Özel Yetenekli Bireylerin Tanılanması	14
2.3.1. Özel Yetenekliliği Tanılama Modelleri	16
2.3.2. Özel Yetenekli Bireyleri Tanılama Yaklaşımları	17
2.3.3. Özel Yetenekli Bireylerin Tanılanmasına Yönelik Kullanılan Yöntem ve Araçlar	17
2.3.4. Özel Yetenekli Bireylerin Tanılanmasında Karşılaşılan Güçlükler.....	20
2.4. BİLSEM Öğretmen Seçim Süreci.....	21
2.5. Özel Yeteneklilerin Eğitiminde ve Gelişimde Velilerin Önemi.....	22
2.6. İlgili Araştırmalar	24
BÖLÜM III	31
YÖNTEM.....	31
3.1. Araştırma Deseni.....	31
3.2. Araştırmanın Örneklemi	31
3.3. Veri Toplama Araçları	33
3.4. Verilerin Toplanması.....	36
3.5. Verilerin Analizi	37
BÖLÜM IV	39
BULGULAR	39
4.1. BİLSEM Öğrencilerinin BİLSEM'lere İlişkin Görüşleri	39
4.1.1. Tema 1: Özel Yetenekli Öğrenci Olmak	40
4.1.2. Tema 2: Fiziki Konum ve Donanım	43
4.1.3. Tema 3: BİLSEM'e Yönelik Değerlendirmeler	45
4.1.4. Tema 4: Eğitim ve Öğretim	50
4.1.5. Tema 5: Öneriler	52

4.2. BİLSEM Velilerinin BİLSEM'lere İlişkin Görüşleri	53
4.2.1. Tema 1: Özel Yetenekli Çocuğa Sahip Olma	54
4.2.2. Tema 2. Fiziki Konum ve Donanım.....	58
4.2.3. Tema 3: BİLSEM'e Yönelik Değerlendirmeler	60
4.2.4. Tema 4: BİLSEM Öğrencilerinin Seçim Süreci.....	67
4.2.5. Tema 5: Öneriler	69
4.3. BİLSEM Öğretmenlerinin BİLSEM'lere İlişkin Görüşleri.....	70
4.3.1. Tema 1: Özel Yetenekli Öğrencilerle Çalışmak	71
4.3.2. Tema 2: Fiziki Konum.....	76
4.3.3. Tema 3: BİLSEM'e Yönelik Değerlendirmeler	78
4.3.4. Tema 4: Öğretmenlerin Özlük Hakları.....	92
4.3.5. Tema 5: Öneriler	94
BÖLÜM V	97
TARTIŞMA VE ÖNERİLER	97
5.1. Öğrencilerden Elde Edilen Verilere Yönelik Tartışma	97
5.2. Velilerden Elde Edilen Verilere Yönelik Tartışma	101
5.3. Öğretmenlerden Elde Edilen Verilere Yönelik Tartışma.....	107
5.4. Öneriler	114
KAYNAKÇA	116
EKLER.....	126
EK-1. Öğrencilere Yönelik Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu.....	127
EK-2. Velilere Yönelik Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu.....	128
EK-3. Öğretmenlere Yönelik Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu	129
EK-4. Etik Komisyon İzni	130

TABLoların LİSTESİ

Tablo 1. Katılımcı Öğrencilerin Demografik Bilgileri	32
Tablo 2. Katılımcı Velilerin Demografik Bilgileri	32
Tablo 3. Katılımcı Öğretmenlerin Demografik Bilgileri	33
Tablo 4. Öğrencilere Yönelik Görüşme Soruları	34
Tablo 5. Velilere Yönelik Hazırlanan Görüşme Soruları	35
Tablo 6. Öğretmenlere Yönelik Görüşme Soruları	36
Tablo 7. Öğrenci Görüşmelerinden Elde Edilen Tema,Alt Temalar ve Kodlar	40
Tablo 8. BİLSEM Öğrencilerinin Bilimsel ve Sosyal Faaliyetleri.....	41
Tablo 9. Özel Yetenekli Öğrenci Olmanın Avantajları	42
Tablo 10. BİLSEM'in BİLSEM Öğrencilerinin Bilim ve Sanata Bakış Açılarına Etkisi	42
Tablo 11. BİLSEM Öğrencilerinin BİLSEM'in Fiziksel Ortamı ve Donanımı Hakkındaki Görüşleri	43
Tablo 12. BİLSEM Öğrencilerinin BİLSEM'lerin Bulunduğu Konum Hakkındaki Görüşleri	44
Tablo 13. BİLSEM Öğrencilerinin BİLSEM'lerin İşleyişi Hakkındaki Görüşleri.....	45
Tablo 14. BİLSEM Öğrencilerinin BİLSEM' in Rehberlik Hizmetleri Hakkındaki Görüşleri	46
Tablo 15. BİLSEM Öğrencilerinin Devam Ettikleri BİLSEM' e İlişkin Algıları	46
Tablo 16. BİLSEM Öğrencilerinin Devam Ettikleri BİLSEM'deki Eğitimlerine Engel Olan Sebeplerle İlgili Görüşleri	47

Tablo 17. <i>BİLSEM Öğrencilerinin BİLSEM Öğretmen ve Yöneticilerinin Öğrencilerin İlgili Alanını Tespit Edebilme Becerilerine İlişkin Görüşleri</i>	49
Tablo 18. <i>BİLSEM Öğrencilerinin BİLSEM Öğretmen ve Yöneticilerinin Projelerin ve Faaliyetlerin Duyurulmasına İlişkin Görüşleri</i>	49
Tablo 19. <i>BİLSEM Öğrencilerinin Özel Yeteneklilerin Eğitimine İlişkin Görüşleri</i>	50
Tablo 20. <i>BİLSEM Öğrencilerinin Özel Yeteneklilerin Eğitim Programlarının Nasıl Olması Gerektiğine İlişkin Görüşleri</i>	51
Tablo 21. <i>BİLSEM Öğrencilerinin BİLSEM' lerin İşleyişine İlişkin Önerileri</i>	52
Tablo 22. <i>Velilerden Elde Edilen Tema,Alt Temalar ve Kodlar</i>	54
Tablo 23. <i>BİLSEM Velilerine Göre Özel Yetenekli Öğrencilerin Nitelikleri</i>	55
Tablo 24. <i>BİLSEM Velilerine Göre Özel Yetenekli Öğrenciye Sahip Olmanın Avantajları</i> ..	56
Tablo 25. <i>BİLSEM Velilerinin BİLSEM' lerin Bulunduğu Konum Hakkındaki Görüşleri</i> ..	58
Tablo 26. <i>BİLSEM velilerinin BİLSEM' in fiziksel ortamı ve donanımı hakkındaki görüşleri</i>	59
Tablo 27. <i>BİLSEM Velilerinin Bilim ve Sanat Merkezlerinin Misyonu İle İlgili Görüşleri</i> .	61
Tablo 28. <i>BİLSEM Velilerinin Eğitim Müfredatı ve Eğitim Programı Hakkındaki Görüşleri</i>	62
Tablo 29. <i>BİLSEM Velilerinin BİLSEM' in Rehberlik Hizmetleri Hakkındaki Görüşleri</i> ...	64
Tablo 30. <i>BİLSEM Velilerinin Özel Yeteneklilerin Eğitim Programlarının Nasıl Olması Gerektiğine İlişkin Görüşleri</i>	66
Tablo 31. <i>BİLSEM Velilerinin BİLSEM' lerin İşleyişine İlişkin Önerileri</i>	69
Tablo 32. <i>Öğretmenlerden Elde Edilen Tema, Alt Temalar ve Kodlar</i>	71
Tablo 33. <i>BİLSEM Öğretmenlerine Göre Özel Yetenekli Öğrencilerle Çalışmanın Avantajları</i>	73
Tablo 34. <i>BİLSEM Öğretmenlerinin Eğitim Müfredatı Hakkındaki Görüşleri</i>	80
Tablo 35. <i>BİLSEM Öğretmenlerinin Öğrenci Seçim Sürecinde Sınıf ve Rehber Öğretmenlerinin Öğrencileri Aday Gösterme Becerilerine İlişkin Görüşleri</i>	86

BÖLÜM I

GİRİŞ

İnsanlar birbirinden farklı özellikler bütünü ile dünyaya gelmektedir. Bu bireysel farklılıkların biri de zihinsel özelliklerdir. Bilgiyi işleme ve öğrenme hızı gibi özellikler bireyden bireye farklılık göstermektedir. Bazı insanlar dünyaya düşük bir zekâ düzeyi ile gelirken bazıları daha yüksek bir zekâ seviyesine sahiptir. Bireysel farklılığı sadece zekâ ile sınırlandırmak doğru olmayacaktır. Burada göz önünde bulundurulması gereken, bazı bireylerin diğer bireylerden farklılaşarak üstün yetenekleri ile ön plana çıkmalarıdır. Bu özel yetenekli insanlar insanlık tarihi boyunca bir şekilde toplumlara öncülük etmiş ve toplumun sosyal, kültürel ve teknolojik gelişmelerine ciddi anlamda katkı sağlamışlardır. Tarih boyunca özel yetenekli bireyler toplumun ilerlemesinde teknolojinin gelişmesinde büyük öneme sahip olmuşlardır. Bir ülkenin kalkınması özel yetenekli bireylerin eğitime verilen önemle doğrudan ilişkilidir. Bu nedenle özel yetenekli bireylerin eğitime gerekli önem verilmeli ve bu alanda gerekli çalışmalar yapılmalıdır (Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2019).

Başarılı toplumlar oluşturmak başarılı bireyler yetiştirmekten geçer. Bu açıdan eğitimin üstlendiği rolün önemi büyüktür. Nitelikli bir eğitimin verilebilmesi için öğrencilerin ilgi ve yetenek farklılıklarının göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Bir başka deyişle başarı için bireysel farklılıkların dikkate alınmasının ön koşul olduğu söylenebilir.

Üstün veya özel yetenekli çocuk “...özel akademik alanlarda veya zekâ, yaratıcılık, sanat ve liderlik kapasitesi yönüyle yaşıtlarına göre yüksek düzeyde performans gösteren ve bu tür yeteneklerini geliştirmek için okul tarafından sağlanamayan hizmet veya faaliyetlere gereksinim duyan çocuktur.” şeklinde tanımlanmaktadır (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi, 2007). Özünde özel yeteneklilik, canlı ve nöro-çeşitliliğe sahip dünyamıza katkıda bulunan beyin temelli bir farklılıktır. Bu nörolojik

farklılık, özel yetenekli öğrencilerin nörotipik bireylerden farklı bir entelektüel, akademik ve sosyal-duygusal gelişim yörüngesi yaşadıkları anlamına gelir (Davidson Institute, 2022). Bu nedenle özel yetenekli öğrenciler için potansiyellerini açığa çıkarabilecekleri ortamlar hazırlanması önemlidir. Ranzulli (1999) özel yetenekli öğrencilerin yapı ve ihtiyaçları açısından kendi yaş gruplarından farklı olduğunu ve genel müfredat yerine farklılaştırılmış, bireyselleştirilmiş programlara gereksinim duyduklarını belirtmiştir. Dünyada ve ülkemizde özel yetenekli çocukların eğitimine yönelik birçok eğitim modeli bulunmaktadır.

1.1. Özel Yetenekli Bireylerin Eğitimi

Özel yetenekli bireylerin gereksinim duydukları şekilde eğitilmelerinin tarihçesi eski Yunan düşünürlerinden Eflatun'un "Devlet" adlı eserine kadar uzanmaktadır. Eflatun bu eserinde filozoflara özel bir değer atfetmiştir. Ayrıca filozofların devletleri yönetmeleri gerektiğini ifade etmiştir. Eflatun'a göre yönetici filozoflar özel şekilde eğitilmelidir. Eflatun toplumu oluşturan bireyleri dört grupta incelemiştir. Toplumda en kalabalık olan köle sınıfını bakıra benzetmiştir. Toplumun gerçek vatandaşları olarak nitelediği esnaf, tüccar ve sanatkârları tunca benzetir. Toplum içerisindeki savaşçı ve seçkin sanatçıları ise gümüşe benzetmiştir. Özel anlam atfettiği son sınıfı ise altına benzetmektedir. Aynı zamanda bu sınıfı devletin yöneticileri olacak olan "altın yaratılışlı" insanlar olarak görmüştür. Bu son sınıfın özel şekilde eğitilmeleri gerektiğini ve toplumda yükselebilmelerinin sonuna kadar desteklenmesi gerektiğini ifade etmiştir (Davaslıgil vd., 2004).

Türkiye'de özel yetenekli öğrencilerin ayrı destekleyici özel bir eğitime ihtiyaç duyduklarını ve bunun için yapılan çalışma ve uygulamaların Cumhuriyet öncesinde Osmanlı Devleti'nde başladığı görülmektedir. Osmanlı Devleti döneminde Enderun adı verilen eğitim kurumlarında özel yetenekli bireylerin eğitimine yönelik uygulamalar yapılmıştır (Davaslıgil, 2004). Cumhuriyet döneminde ise özel yetenekli bireylere dönük uygulamalar aşağıda sıralanmıştır (Enç, 1979'dan akt. Şenol, 2011):

- 1956'da "Müzik ve Plastik Sanatlarda Olağanüstü Yetenek Gösteren Çocuklar Hakkında Kanun" 6660 Sayılı Kanun olarak yürürlüğe konmuştur. Kanun hâlen yürürlükte olup 1978'den beri kapsamına hiçbir çocuğun alınmadığı gözlenmektedir.
- Fen Liseleri
- Devlet ortaokul ve lise parasız yatılılık sınavları
- Öğretmen okulları

- 1416 sayılı kanun kapsamında özel yetenekli öğrencilerin devlet himayesinde,yurtdışında eğitim almalarının sağlanması
- TÜBİTAK bursları
- Yüksek öğrenim bursları.

Bu düzenlemelerin daha çok mevzuat düzeyinde olduğu ve uygulamaya yönelik girişimlerin eksik kaldığı söylenebilir. Bununla beraber özel yetenekli öğrencilerin eğitimleri amacıyla kurulmuş özel okul ve kurumlar bulunmaktadır: Özel sınıflar ve türdeş yetenek sınıfları, İnanç Koleji, Yeni Ufuklar Koleji, Petek Çocuk Evi, Türkiye Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimi Vakfı (TÜYÇEV), Fen Liseleri, Anadolu Liseleri, Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri, TÜBİTAK ve Beyazıt İlköğretim Okulu örnek olarak verilebilir. Alan yazın incelendiğinde bu kurumların bölgesel oldukları, birçoğunun faaliyet gösteremediği ve bazılarının yetersiz kaldığı görülmektedir (Şenol, 2011).

Resmi anlamda üstün yetenekli öğrencilerin normal akranları dışında eğitim almalarına olanak sağlayan uygulamalarının MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından “Özel Yeteneklilerin Geliştirilmesi Daire Başkanlığına bağlı olarak 1995 yılında kurulan Bilim ve Sanat Merkezleri (BİLSEM) ile başladığı görülmektedir. BİLSEM, “okul öncesi, ilköğretim ve orta öğretim kurumlarına devam eden üstün veya özel yetenekli öğrencilerin örgün eğitim kurumlarındaki eğitimlerini aksatmayacak şekilde bireysel yeteneklerinin bilincinde olmalarını ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını sağlamak amacıyla açılmış olan bağımsız özel eğitim kurumu” şeklinde tanımlanmıştır (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2007, s.1). Ülkemizde bu kurumların ilki olan Yasemin Karakaya Bilim ve Sanat Merkezi Ankara’da 1994-1995 eğitim öğretim yılında açılmıştır.

Türkiye’de özel yetenekli öğrenciler akranlarıyla örgün eğitimlerine devam etmekte ve bunun yanında destek eğitim odalarında da eğitim almaktadırlar. Eğer öğrenci BİLSEM tanılama sürecini geçmişse BİLSEM’de destek eğitimi almaktadır (Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2019)

İlk başta beş ilde pilot uygulama şeklinde kurulan bu merkezler, şu anda 81 ilde 378 BİLSEM aracılığıyla özel yetenekli bireyleri eğitiminde faaliyet göstermektedir. BİLSEM tanılama sürecinden geçen öğrenciler öncelikle uyum eğitim programına alınarak arkadaşlarını, öğretmenlerini ve okulu tanımaları sağlanmaktadır. Daha sonra özel yetenekli öğrenciler potansiyellerinin açığa çıkarılması için sırasıyla destek eğitim programı (DEP), bireysel

yetenekleri fark ettirme programı (BYF), özel yetenekleri geliştirici program (ÖYG) ve proje üretimi programlarında eğitim almaktadır.

BİLSEM'ler özel yeteneklilerine eğitim veren tek kurumdur. BİLSEM'ler özel yeteneklilerin okulu olarak bu bireylerin eğitimi konusunda hayati önem taşıyan kurumlardır (Ateş, Oruç ve Çağır, 2019).

1.2. Çalışmanın Amacı

Mevcut çalışmada BİLSEM'lerin öğrenci, veli, öğretmen gözünden değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Çalışmada mevcut durum ve sorunların belirlenip özel yeteneklilerin eğitimi için çözüm önerilerinin geliştirilmesi de amaçlanmıştır.

1.3. Çalışmanın Önemi

Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu'nun yayınladığı rapora göre Türkiye'de özel yetenekli bireyler nüfusun yüzde ikisini oluşturmaktadır (MEB, 2013-2017). Sayıları bu kadar az olan ve ülkemizin geleceği için ciddi öneme sahip özel yetenekli çocukların eğitimini ele almak büyük bir önem arz etmektedir.

Özel yeteneklilerle ilgili birçok eğitim modelinden biri de BİLSEM'lerdir. Kısaca BİLSEM yönetmeliği doğrultusunda öğrencilerin yeteneklerini fark ettirip geliştirmek hedeflenmektedir. Bunun için de BİLSEM'lerin paydaşları olan öğretmen, öğrenci ve veli görüşlerinin incelenmesi önem taşımaktadır.

Özel yeteneklilerin eğitimindeki en önemli paydaşlardan biri öğretmenlerdir. Özel yetenekli bireylerin özel ihtiyaçları vardır ve öğretmenler bu ihtiyaçlara göre hareket edebilme yeterliliklerine sahip olmalıdır. Öğrenciyle birebir iletişime geçen ve öğrencinin kendini tanımasında ve çok yönlü gelişim ve yeterlilik kazanmasında birinci unsur olan öğretmenlerdir. Özel yetenekli öğrencilerin eğitiminde aktif rol oynayan, sürecin doğrudan yürütücüsü olan öğretmenlerin BİLSEM'lerin işleyişi ve ihtiyaçlarının belirlenmesinde öğretmen görüşlerinin alınması yerinde olacaktır. Bu bağlamda BİLSEM'lerin işleyişi ve ihtiyaçlarının belirlenmesinde öğretmenlerin görüşlerinin belirlenmesi ve bu görüşler doğrultusunda BİLSEM'lerin geliştirilmesi çok önemlidir.

Özel yetenekli çocuklarla doğduğu andan itibaren ilgilenen ve onların ilk eğiticileri olan aileler de BİLSEM'lerin önemli paydaşlarındandır. Öğrenciyi en iyi takip eden ve kriz

anlarında ilk müdahaleyi gerçekleştiren veliler de BİLSEM’lerin önemli bir paydaşıdır. Özel yetenekli öğrencilerin kendilerini keşfetmeleri ve yeteneklerini geliştirebilmelerinde velilerin önemli bir rolü vardır. Davaslıgil (2000) üstün yetenekli çocuğa sahip anne babaların normal gelişim gösteren çocukların ailelerine oranla daha fazla eğitime gereksinim duyduklarını belirtmektedir. Nitekim veli özel yetenekli çocuğu olmasının sorumluluğunu alırken hem öğrenciyi örgün eğitime hem de BİLSEM destek odaları eğitimine adapte etmek durumundadır. Özel yetenekli öğrencilerin BİLSEM’de yaşadıkları sorunları veli de birebir yaşamaktadır. Karakuş (2010) yaptığı çalışmada ailelerin BİLSEM ile ilgili beklentilerinin yüksek olduğu sonucuna varmıştır. Merkezdeki eğitim öğretim süreci ve merkeze devam, merkezin donanımı, yeri ve ulaşım konularında beklentilerinin olduğunu vurgulamıştır. Koç (2016) “Üstün Zekâlı ve Üstün Yetenekli Öğrenci Velilerinin Bilim ve Sanat Merkezi'yle İlgili Görüşleri: Bir BİLSEM Örneği” adlı çalışmasında velilerin BİLSEM’lerle ilgili görüş ve beklentilerini saptamıştır. Yukarıda bahsedilen çalışmalar dışında bu alanda yeterli çalışmanın olmadığı tespit edilmiştir. BİLSEM’lerin geliştirilmesi için önemli paydaşlardan biri olan velilerin görüşleri özel yetenekli bireylerin eğitimi ve BİLSEM’lerin geliştirilmesi açısından oldukça önemlidir.

Öğretmen ve velilerin yanı sıra konunun aslı muhatabı olan bire bir eğitim alan üstün yeteneklilerin gözünden de BİLSEM’lerin değerlendirilmemesi bir ayağı eksik kalan sac gibi olacaktır. Bu yüzden mevcut çalışmada öğrencilerin de BİLSEM’e yönelik değerlendirmeleri incelenmiştir.

Bilime, ülkenin teknolojik, ekonomik, sosyal, sanatsal, kültürel gelişimine ve kalkınmasına katkı sağlayacak; insanlığa büyük katkılar sağlayacak olan özel yetenekli bireylerin eğitimi üstlenmiş BİLSEM’lerin geliştirilmesi, eksikliklerinin belirlenmesi hayati derecede önem taşımaktadır. Burada paydaşların (öğretmen, öğrenci ve veli) BİLSEM’lere yönelik değerlendirmelerinin eş zamanlı yapılması mevcut çalışmayı, bu alanda bugüne kadar yapılan tüm çalışmalardan ayırt edici kılmaktadır.

1.4. Problem Cümlesi

Bu çalışmada öğretmen, öğrenci ve veliler BİLSEM’leri nasıl değerlendirdikleri ve bu paydaşların bakış açısıyla BİLSEM’lerin mevcut durumu, karşılaşılan sorunlar ve özel yeteneklilerin eğitimi için ne tür çözüm önerileri öne sürüldüğü incelenmiştir. Bu çerçevede aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. BİLSEM öğrencilerinin BİLSEM'lere ilişkin görüşleri nelerdir?
2. BİLSEM velilerinin BİLSEM'lere ilişkin görüşleri nelerdir?
3. BİLSEM öğretmenlerinin BİLSEM'lere ilişkin görüşleri nelerdir?

1.5. Varsayımlar

Araştırmada katılımcıların, yarı yapılandırılmış görüşme sorularına içten ve samimi bir şekilde cevap verdikleri varsayılmıştır.

1.6. Sınırlılıklar

1. Araştırma, İstanbul'da bulunan bir Bilim ve Sanat Merkezi ile sınırlıdır.
2. Araştırma, yarı-yapılandırılmış görüşme sorularından alınan veriler ile sınırlıdır.
4. Araştırma, görüşmelerin yapıldığı yıl ve o yıl elde edilen veriler ile sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

a. Özel Yetenekli Birey: 2019-2020 Bilim ve Sanat Merkezleri Öğrenci Tanılama ve Yerleştirme Kılavuzu'nda (2019) özel yetenekli birey , “yaşıtlarına göre daha hızlı öğrenen; yaratıcılık, sanat, liderliğe ilişkin kapasitede önde olan, özel akademik yeteneğe sahip, soyut fikirleri anlayabilen, ilgi alanlarında bağımsız hareket etmeyi seven ve yüksek düzeyde performans gösteren birey” olarak tanımlanmaktadır (s. 4)

b. Bilim ve Sanat Merkezleri (BİLSEM): 2019-2020 Bilim ve Sanat Merkezleri Öğrenci Tanılama ve Yerleştirme Kılavuzu'nda (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2019) BİLSEM, "örgün eğitim kurumlarına devam eden ve genel zihinsel yetenek, görsel sanatlar veya müzik yetenek alanlarında özel yetenekli olarak tanınan öğrencilere, yeteneklerini geliştirerek kapasitelerini en üst düzeyde kullanmalarını sağlamak amacıyla destek eğitim vermek üzere açılan özel eğitim kurumları” olarak tanımlanmaktadır (s. 4)

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Özel Yeteneklilik Kavramı

İnsan gelişimini kalıtım ve çevrenin ortak etkileşimi sonucu ortaya çıkan şey olarak tamamlamaktadır. Bu bağlamda yetenek insanın doğuştan getirdiği gizil güçlerdir. İnsanın sahip olduğu özelliklerinin açığa çıkabilmesi için uygun bir ortamın ve çok farklı uyaranların olduğu bir çevreye ihtiyaç duyulmaktadır. Uygun çevre koşulları ile karşılaşmayan yetenekler bu durumdan olumsuz yönde etkilenebilir, hatta hiç fark edilmeden körelip yok olabilirler. Zekâ bu yeteneklerden biri olarak kabul edilmektedir. Zekânın doğrudan gözlemlenip ölçülmesi mümkün olmadığından ve dolaylı yoldan ölçülebilen bir yetenek olduğu için uzmanlar zeka ile ilgili birbirinden çok farklı tanımlar yapmışlardır. Budak'a (2007) göre zekâ, soyut düşünme, kavrama, problem çözme, bildiklerini yeni durumlara uygulama, akıl yürütme, bellek, geçmiş deneyimlerden kazanılan bilgileri kullanma dâhil olmak üzere zihinsel yetilerin toplamıdır. Zekâ, çevreye uyum yeteneği olarak da kabul edilmektedir. 1999 yılında ABD'de 50 profesörün imzası ile internet aracılığı ile yayımlanan "Zekâ Konusundaki Ortak Bilimsel Sonuçlar" adlı bildiride zekâ; akıl yürütme (mantıklı düşünme yeteneği), plan yapma, problem çözme, soyut düşünme, karmaşık fikirleri kavrama, çabuk ve deneyimlerden öğrenme yeteneklerini içeren genel bir zihinsel kapasite olarak açıklamışlardır (Aytan ve Kılıç, 2021).

Cattell, Horn ve Carroll (CHC) Kuramı'nda zekâ hiyerarşik olarak üç katman olarak ele alınmıştır. Hiyerarşinin en üstünde yani üçüncü katmanda yer alan genel zekâdır. Genel zekâdan daha ayrıntılı özel yetenek alanlarının olduğu katman ikinci katmandır. Bunlar: uzamsal akıl yürütme, sözel zekâ, akıcı zekâ, işlem hızı gibi yeteneklerdir. Son olarak birinci katmanda ise en özel yetenekler bulunmaktadır. Buradaki yetenek alanları diğer iki katmana

göre daha dardır. Örnek olarak; sözel hafıza, sayısal mantık yürütme, algısal hız, görsel hafıza gibi uygulamayla ve eğitimle geliştirilebilecek yeteneklerden oluşmaktadır (McGrew, 2009; Pilavcı, 2021). Sternberg ise zekâyı, sadece akademik başarı veya IQ test puanları ile sınırlamadan aynı zamanda bireyin günlük yaşam becerilerine ve bulunduğu çevreye uyum sağlamasına yardımcı olan bir yapı olarak tanımlamaktadır. Bu bağlamda zekâyı; analitik zekâ, pratik zekâ ve yaratıcı zekâ olarak üç türde ele almıştır ve üçü de günlük hayatta kullanılmaktadır. Kurama göre, özel yetenekli bireyler bu zekâ alanlarının birinde, ikisinde veya hepsinde yüksek performans gösterebilmekte ve bu yeteneklerini birleştirerek başarıya ulaşmaktadırlar (Sternberg, 1999, 2000, 2005).

Özel yeteneklilik kavramı için yapılan tanımlar incelendiğinde en önemli kuramcılardan biri olan Renzulli (1978, 2003) üçlü halka kuramında birbiriyle etkileşim halinde olan üç yeteneği vurgular. Bireyin üstün yetenekli olabilmesi için ortalamanın üstünde yeteneğe, yüksek düzeyde görev bağlılığına ve yüksek düzeyde yaratıcılığa sahip olması gerekir. Heller (2004) ile Heller vd.'nin (2005) geliştirdiği Münih Modeli olarak da isimlendirilen Üstün Zekâ Kuramı, yetenek alanı, performans alanı, bilişsel olmayan bireysel özellikler ve çevresel koşullar olmak üzere toplam dört boyut içermektedir. Bu model bu dört boyutun etkileşiminin üstün zekâyı oluşturduğunu ifade etmektedir (Köksal, 2020). Çoklu zekâ kuramını ortaya koyan Gardner (1999) ise üstün yetenekli öğrencilerin bir veya daha fazla zekâ alanında akranlarını aşan bir gelişim gösterdiğini belirtmiştir. Bu sekiz kategoriye ayırdığı zekâ alanları; sözel-dilsel, bedensel-kinestetik, mantıksal-matematiksel, görsel-uzamsal, kişilerarası-sosyal, içsel-kişisel, müziksel ve doğacı-varoluşçu zekâ olarak nitelendirilmiştir (Clark ve Zimmerman, 2004). Marland (1972) raporunda ise üstün yetenekli çocukların; genel entelektüel yetenek, üstün akademik yetenek, yaratıcı düşünce, liderlik yeteneği, görsel ve gösteri sanatları, psiko-motor yetenek alanlarında tek tek veya birlikte yetenek gösterdiğini vurgulamıştır.

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'ne göre üstün yetenekli birey; zekâ, yaratıcılık, sanat, spor, liderlik kapasitesi veya özel akademik alanlarda akranlarına göre yüksek düzeyde performans gösteren birey olarak tanımlanmıştır (MEB, 2006). Millî Eğitim Bakanlığı Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi'nde ise üstün yetenekli birey, “özel akademik alanlarda veya zekâ, yaratıcılık, sanat ve liderlik kapasitesi yönüyle yaşıtlarına göre yüksek düzeyde performans gösteren ve bu tür yeteneklerini geliştirmek için okul tarafından sağlanamayan hizmet veya faaliyetlere gereksinim duyan çocuk” olarak tanımlanmıştır (MEB, 2007, s. 2.

Özel yetenekli kavramı için yapılan yukarıdaki tanımlar incelendiğinde normal gelişim gösteren çocuklara göre daha hızlı ilerleyen, yaşlılarından ileri düzeyde oldukları vurgulanmaktadır. Özel yetenekli çocukların genel nüfus içindeki oranı %2 olarak kabul edilmektedir. Ancak özel bir alanda üstün olan çocuğun bu alanda hızlı ilerlemesi ve diğer gelişim alanlarının normal gelişim izlemesi normal bir durumdur (Metin,1999; Tuğrul, 1994). Dolayısıyla bu çocukların tanınması ve gizli güçlerinin ortaya çıkarılması hem çok önemli hem de çok zordur (Akkanat, 2004). Özel yetenekli bireylerin tanınmasında kullanılan zekâ testleri tek başına yeterli olmamaktadır. Bu çocukların tanınmasında öğretmen ve ebeveyn gözlemleri ile sanatsal ve sosyal yeteneklerini ölçen ölçekler de kullanılmaktadır. Yeteneklerin keşfedilmesi sınavlara tabi olunması sürecinde ebeveynlerin ve öğretmenlerin öğrenciyi iyi tanınması, ihtiyaçlarının ve yeteneklerinin farkında olması oldukça önemlidir (Karakuş, 2014).

2.2. Özel Yetenekli Bireylerin Özellikleri

Özel yetenekli çocuklar tanımlanırken, üstün zekâ ve üstün yetenek kavramları kullanılmaktadır. Ancak, alan yazında kullanılan “üstün zekâ/ yetenek” kavramları, yerine 15 Ocak 2013 tarihinden itibaren Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu’nca (BTYK) yayınlanan Strateji ve Uygulama Plânında aynı kavrama karşılık gelmek üzere daha az kategorize edici olarak “özel yetenek” kavramı tercih edilmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü bünyesinde bulunan ilgili grup bakanlığının adı da 6528 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunla “Özel Yeteneklerin Geliştirilmesi Daire Başkanlığı” şeklinde düzenlenmiştir. Özel Yetenekli Bireyler Strateji ve Uygulama Plânı 2013-2017’ye göre özel yetenek kavramı; genel zihinsel yetenek, özel akademik yetenek, dil, matematik, fen bilimleri, sosyal bilimleri, liderlik, yaratıcılık, görsel ve işitsel sanatlar ile psiko-motor becerileri kapsamaktadır. Özel yetenekli çocuklar, yeteneklerini geliştirmek için özel eğitim ve faaliyetlere ihtiyaç duyan çocuklardır (MEB, 2007). Özel yetenekli çocukların bir ya da birden çok alanda daha hızlı gelişim gösterdikleri ve bu çocukların bazı ortak özellikler taşıdıkları yapılan araştırmalar sonucu ortaya konulmuştur. Üstün yeteneklileri diğer bireylerden farklı kılan bu nitelikler I. Özel Eğitim Konseyi raporunda duyarlılık ve yaratıcılık, yoğun motivasyon, farklı konularda özel beceri ve üst seviyede zihinsel kabiliyet şekilde sınıflandırılmıştır (MEB, 1991).

Davidson Institute’ye (2022) göre çoğu insan gibi, özel yetenekli öğrenciler de çeşitli ve çok yönlü yetenek ve ilgi alanlarına sahip benzersiz bireylerdir. Bazıları birden fazla alanda üstünlük gösterirken, diğerleri tek bir konuda üstündür. Davidson Institute özel yetenekli öğrencilerin sahip oldukları ortak özelliklerini aşağıdaki gibi açıklamaktadır:

- ✓ Materyalleri yaşatlarının üzerinde birkaç sınıf seviyesinde kavrayabilme
- ✓ Genç yaşta şaşırtıcı duygusal derinlik ve hassasiyet
- ✓ Güçlü merak duygusu
- ✓ Benzersiz ilgi alanları ve konular hakkında hevesli
- ✓ Tuhaf veya olgun mizah anlayışı
- ✓ Yaratıcı problem çözme ve yaratıcı ifade
- ✓ Gerekli birkaç tekrarla bilgileri hızlıca öğrenme
- ✓ Kendinin farkında, sosyal olarak farkında ve küresel sorunların farkında
- ✓ Çok üstün yetenekli bireyler, IQ ve başarı testlerinde yüzde 99.9'luk dilimde puan alırlar ve olağanüstü yüksek düzeyde bir entelektüel yeteneğe sahiptirler.

Davidson Institute’ye göre özel yetenekli bireylerin özellikleri şunları da içerebilir:

Hızlı Anlama: Sürekli zihinsel uyarı ihtiyacı ile birlikte bilgiyi hızlı bir şekilde öğrenme ve işleme konusunda gelişmiş bir yetenek; Üstün yetenekli öğrenciler genellikle nörotipik akranlarından farklı bir hızda çalışırlar - çok ileri giderler veya ilgi alanlarına derinlemesine dalmak için duraklarlar.

Temelleri Sezgisel Anlama: Tekrarlayan materyaller veya ezbere dayalı görevler de dahil olmak üzere entelektüel olarak zorlayıcı olmayan görevlere konsantre olma zorluğu; Üstün yetenekli çocuklar bir fikir veya kavramda ustalaşmak için genellikle daha az uygulamaya ihtiyaç duyarlar.

Karmaşıklığa Yönelik Eğilim: Öğrendiklerinin “büyük resmini” anlama ihtiyacı; bitmek bilmeyen “neden” soruları sorabilir veya parçadan bütüne öğrenmek yerine bütünden parçaya öğrenmeyi tercih edebilirler.

Kesinlik İhtiyacı: Düşünme ve ifadede nüansı takdir etme ve kesinlik ihtiyacı; Sorulara genellikle “buna bağlıdır...” şeklinde yanıt verebilirler ve kapsamlı bir bağlamsal geçmişe sahip olmadan kesin kararlar vermelerini isteyen çoktan seçmeli değerlendirmelerle mücadele edebilirler.

Yüksek Beklentiler: Bazen mükemmeliyetçilik veya çok tanımlanmış bir adalet duygusu olarak ortaya çıkabilen, kendilerini ve başkalarını yüksek standartlarda tutma eğilimi; bu, başkaları tarafından belirlenen kuralları anlarken veya aynı standartlara sahip olmayan aynı yaştaki akranlarla etkileşim kurarken zorluklara yol açabilir.

Farklı İlgi Alanları: Canlı bir hayal gücü ve özel ilgi alanları, aynı yaştaki akranlarla bağlantı kurmayı zorlaştırabilir; Çok üstün yetenekli öğrenciler, kendi ilgi alanlarını paylaşan daha büyük çocukları veya yetişkinleri arayabilir veya düşüncelerinde esnek olan ve hayal gücüyle uğraşan daha küçük çocuklarla bağlantı kurabilirler.

Özel yetenekli bireylerin özelliklerine yönelik benzer bir liste de Clark (2008) tarafından oluşturulmuştur. Clark'a göre özel yetenekli bireylerin ortak birçok özelliği vardır, ancak hiçbir özel yetenekli öğrenen her alanda bu özellikleri sergileyemez.

Webb vd. (2007) de özel yetenekli öğrencilerin ortak özelliklerini aşağıdaki gibi sıralamıştır:

- ✓ Bebeklik döneminde bile olağandışı tetikte olma
- ✓ Hızlı öğrenme; düşünceleri hızlı bir şekilde bir araya getirme
- ✓ Mükemmel hafıza
- ✓ Yaşa göre alışılmadık derecede geniş kelime hazinesi ve karmaşık cümle yapısı
- ✓ Kelime nüanslarının, metaforların ve soyut fikirlerin ileri düzeyde anlaşılması
- ✓ Özellikle sayılar ve bulmacalarla ilgili problem çözmekten hoşlanır
- ✓ Okul öncesi çağındayken genellikle kendi kendine okuma ve yazma becerileri edinir
- ✓ Derin, yoğun duygular ve tepkiler
- ✓ Yüksek hassaslık
- ✓ Soyut, karmaşık, mantıklı ve iç görülü düşünme.
- ✓ Erken yaşta idealizm ve adalet duygusu
- ✓ Sosyal ve politik meseleler ve adaletsizliklerle ilgili endişeler
- ✓ Daha uzun dikkat süresi ve yoğun konsantrasyon
- ✓ Kendi düşünceleriyle hemhal olma—hayalperest
- ✓ Temel becerileri hızlı ve az pratikle öğrenme
- ✓ Araştırma soruları sorma
- ✓ Geniş ilgi alanları (bir alana aşırı odaklanma)
- ✓ Son derece gelişmiş merak
- ✓ Farklı şeyler denemeye ve yapmaya ilgi
- ✓ Fikir veya şeyleri tipik olmayan şekilde bir araya getirme
- ✓ Keskin ve/veya sıra dışı mizah anlayışı

- ✓ Oyunlar veya karmaşık şemalar aracılığıyla insanları/şeyleri organize etme arzusu
- ✓ Canlı hayal gücü (ve okul öncesi dönemdeki hayali oyun arkadaşları)

Akarsu'nun (2001) aktarımına göre ise özel yetenekliler alanında çalışan kişilerin özel yetenekli bireylerde belirlediği özellikler:

- ✓ En az bir yetenek alanında yaşıtlarının üstünde performans gösterme
- ✓ Dili etkili kullanma
- ✓ Merak ve bazı konulara yoğun ilgi gösterme
- ✓ Çabuk öğrenme
- ✓ Güçlü bellek
- ✓ Yüksek düzeyde duyarlı olma
- ✓ Özgün ifade biçimlerine sahip olma
- ✓ Yeni ve zor deneyimleri tercih etme
- ✓ Kendisinden büyüklerle arkadaşlık yapma
- ✓ Yeni durumlara çabuk uyum sağlama
- ✓ Okumaya düşkün olma

Özel yetenekli bireyler bu özelliklerin hepsini birden taşıyabileceği gibi bir veya birkaç özelliği de gösterebilmektedirler.

Tüm toplumlarda toplum için özel bir önem taşıyan özel yetenekli öğrencilere dair bazı mitler de bulunmaktadır. National Association for Gifted Students (2022) bu mitleri aşağıdaki gibi derlemiştir:

- Mit: Üstün yetenekli öğrencilerin yardıma ihtiyacı yoktur; kendi başına da başarılı olacaklardır.

Gerçek: Antrenörü olmadan olimpiyatlara antrenman yapması için yıldız bir atlet gönderir misiniz? Üstün yetenekli öğrenciler, yeteneklerini tam olarak geliştirmek için onları zorlayan ve onları destekleyen iyi eğitimli öğretmenlerin rehberliğine ihtiyaç duyarlar. Birçok üstün yetenekli öğrenci, aynı yaştaki yaşıtlarından o kadar ileride olabilir ki, okul yılı başlamadan önce sınıf düzeyindeki müfredatın yarısından fazlasını bilirler. Ortaya çıkan can sıkıntısı ve hayal kırıklığı, düşük başarı, umutsuzluk veya sağlıksız çalışma alışkanlıklarına yol açabilir. Okuldaki yeteneklerin fark edilmesi ve yetiştirilmesinde öğretmenin rolü çok önemlidir.

- Mit: Öğretmenler tüm öğrencilere yardım eder, bu nedenle üstün yetenekli çocuklar normal sınıfta da iyi olacaklar.

Gerçek: Öğretmenler tüm öğrencilere yardımcı olmaya çalışsalar da, genellikle özel yetenekli çocukların ihtiyaçlarına aşına değiller ve sınıfta onlara en iyi nasıl hizmet edeceklerini bilmiyorlar. Fordham Enstitüsü tarafından yürütülen ulusal bir araştırma, öğretmenlerin %58'inin son birkaç yılda akademik olarak ileri düzeydeki öğrencilere öğretmeye odaklanan herhangi bir mesleki gelişim almadığını ve öğretmenlerin %73'ünün "Çoğu zaman, en parlak öğrencilerin sıkıldığı ve yeterince zorlanmadığı konusunda hemfikir olduğunu belirlenmiştir. Öğretmenler okulda özel yetenekli çocuklara gelişmek için yeterli şans vermediklerini belirtmişlerdir. Bu rapor, birçok ailenin bildiğini doğrulamaktadır: Tüm öğretmenlerin üstün yetenekli öğrencileri tanımasının ve onları desteklemesinin gerçekçi olmadığı vurgulanmıştır (Farkas&Duffet, 2008).

- Mit: Tüm çocuklar özel yeteneklidir.

Gerçek: Tüm çocukların güçlü yönleri ve olumlu özellikleri vardır, ancak tüm çocuklar kelimenin eğitim anlamında özel yetenekli değildir. Bir okul ortamında "yetenekli" etiketi, yaşı veya sınıfıyla karşılaştırıldığında, bir çocuğun bir veya daha fazla konu alanında veya gösteri veya güzel sanatlarda öğrenilenleri öğrenme ve uygulama konusunda gelişmiş bir kapasiteye sahip olduğu anlamına gelir. Bu gelişmiş kapasite, bu çocukların zorlanmasını ve yeni materyaller öğrenmesini sağlamak için normal müfredatta değişiklikler gerektirir.

- Mit: Sınıf atlama ve yerleştirme seçenekleri özel yetenekli öğrenciler için sosyal olarak zararlıdır.

Gerçek: Akademik olarak özel yetenekli öğrenciler genellikle yaşlılarından sıkılmış veya kendilerini dışlanmış hissederler ve doğal olarak "entelektüel akranlar"a daha çok benzeyen daha büyük öğrencilere yönelirler. Araştırmalar, özel yetenekli çocukların daha büyük yaştaki öğrencilerle daha mutlu olduğunu göstermiştir (Colangelo, Assouline veGross, 2004). Bu nedenle, bu öğrenciler için anaokuluna erken giriş, sınıf atlama veya erken çıkış gibi hızlandırma yerleştirme seçenekleri düşünülmelidir.

- Mit: Özel yetenekli eğitim programları elitisttir.

Gerçek: Özel yetenekli eğitim programları, tüm yüksek yetenekli öğrencilere yardımcı olmayı amaçlamaktadır. Üstün yetenekli öğrenciler tüm kültürlerde, etnik kökenlerde ve sosyo-ekonomik gruplarda bulunur. Ancak, bu öğrencilerin çoğu, programların ve hizmetlerin finanse edilme şekli ve/veya kusurlu tanımlama uygulamaları nedeniyle potansiyellerini en üst düzeye çıkarma fırsatından mahrum bırakılır.

- Mit: O öğrenci özel yetenekli olamaz, kötü notlar alıyor.

Gerçek: Başarısızlık, bir öğrencinin performansı ile gerçek yeteneği arasındaki uyumsuzluğu tanımlar. Bu sorunun kökleri, her çocuğun deneyimlerine göre farklılık gösterir. Özel yetenekli öğrenciler, ilgilerini kaybetmelerine, kötü çalışma alışkanlıkları edinmelerine veya okul ortamına güvenmemelerine neden olan zorlayıcı olmayan bir sınıf ortamında sıkılabilir veya hüsrana uğrayabilir. Diğer öğrenciler, aynı yaştaki akranlarıyla sosyal olarak uyum sağlamaya çalışma yeteneklerini maskeleyebilir ve yine de diğerleri, özel yetenekliliklerini maskeleyen bir öğrenme güçlüğüne sahip olabilir. Sebep ne olursa olsun, duyarlı ve anlayışlı bir yetişkinin özel yetenekli öğrencilerin tam potansiyellerine ulaşmaları için başarısızlık döngüsünü kırmalarına yardım etmesi zorunludur.

- Mit: Özel yetenekli öğrenciler mutlu, popüler ve okulda iyi uyum sağlıyor.

Gerçek: Birçok özel yetenekli öğrenci kendi toplumlarında ve okul ortamlarında gelişirler. Ancak bazı özel yetenekli çocuklar, duygusal ve ahlaki yoğunlukları, beklenti ve duygulara duyarlılıkları, mükemmeliyetçilikleri ve toplumsal sorunlarla ilgili derin kaygıları açısından farklılık gösterirler. Diğerleri, sınıf arkadaşlarıyla ilgi alanlarını paylaşmaz, bu da izolasyonla sonuçlanır veya olumsuz bir şekilde “inek” olarak etiketlenir. Bu zorluklar nedeniyle, okul deneyimi kutlanmak yerine katlanılması gereken bir deneyimdir.

- Mit: Bu çocuktan özel yetenekli olmaz, o engelli.

Gerçek: Bazı özel yetenekli öğrencilerin de öğrenme veya başka engelleri vardır. Bu "iki kez istisnai" öğrenciler, engelleri ve yetenekleri birbirlerini maskeleyerek "ortalama" görünmelerini sağladığı için normal sınıflarda genellikle fark edilmezler. Bu iki kez istisnai öğrenciler, öğrenme güçlüğüne sahip olarak tanımlanır ve sonuç olarak özel yetenekli hizmetler için dikkate alınmaz. Her iki durumda da, öğrencilerin yeteneklerine odaklanmak ve öğrenme güçlüğü için yardım almanın yanı sıra zorlayıcı/geliştirici müfredatlara sahip olmalarına izin vermek önemlidir (Olenchak ve Reis, 2002).

2.3. Özel Yetenekli Bireylerin Tanınması

Özel yeteneklilerin eğitimi bilim, sanat, teknoloji vb. gibi alanlarda insanlığa yapacağı katkılardan dolayı gelişmiş ülkelerde çok ciddiye alınmaktadır. Birleşmiş Milletlere üye devletler arasında yer alan Türkiye, çocuklara farklı yetenek, ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda eğitim vermeyi taahhüt eden uluslararası sözleşmelere de imza atmıştır. Böylece ülkemiz özel

yeteneklilere özel eğitim sunmada zorunlu hale gelmiş ve yasal düzenlemeler yapma zorunluluğu doğmuştur. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinin 6. Maddesinde özel eğitimin temel ilkelerinden, 28. Maddesinde destek eğitim odalarından, 43. Maddesinde özel yetenekli bireylerin eğitimi için açılan kurumlardan bahsedilmektedir. Burada bahsedilen kurum bilim ve sanat merkezleridir. Yönetmeliğin 68. Maddesinde ve diğer maddelerinde özel eğitim ihtiyacı olan bireylere eğitim gördükleri okullarda verilmesi gereken eğitim programlarına ilişkin esaslara yer verilmiştir. Yasal düzenlemeler içerisinde doğrudan özel yeteneklileri ilgilendiren tek düzenleme Şubat 2007 Tarih ve 2593 Sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayımlanan Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi'dir. Yönergenin amacı; özel yetenekli öğrencilerin bireysel yeteneklerinin farkında olmalarını ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını sağlamak olarak belirtilmiştir.

BİLSEM'lerin kuruluş amaçları, MEB'e bağlı Özel Eğitim ve Rehberlik Genel Müdürlüğü tarafından bilim ve sanat merkezlerinin kuruluş ve işleyişine ilişkin usul ve esaslara belirlenmiştir. Bu usul ve esaslara yönelik Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi 2007 yayımlanmıştır (MEB, 2022). Bu yönergeye göre BİLSEM'lerin amaçları aşağıdaki şekilde sıralanmıştır:

Merkezler, Türk Milli Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkeleri doğrultusunda özel yetenekli öğrencilerin;

- a) Atatürk ilke ve inkılaplarını benimsemelerini; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'na ve demokrasinin ilkelerine, insan haklarına, çocuk haklarına ve uluslararası sözleşmelere uygun olarak haklarını kullanmalarını, başkalarının haklarına saygılı olmayı, sorumluluk alma bilincinin geliştirilmesini,*
- b) Ulusal ve evrensel değerleri tanımalarını, benimsemelerini, geliştirmelerini ve bu değerlere saygı duymalarını, liderlik, yaratıcı ve üretici düşünce yeteneklerini ulusal ve toplumsal bir anlayışla ülke kalkınmasına katkıda bulunacak şekilde geliştirmelerini,*
- c) Yetenek alanı/alanlarının geliştirilmesi sürecinde, sosyal ve duygusal gelişim alanlarının bütünlük içerisinde ele alınmasını,*
- ç) Yeteneklerinin ve yaratıcılıklarının erken yaşta fark edilerek geliştirilmesini,*
- d) Bireysel yeteneklerinin farkında olmalarını ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını,*
- e) Bilimsel düşünce ve davranışlarla estetik değerleri birleştiren, üretken, sorun çözen kendini gerçekleştirmiş bireyler olarak yetişmelerini,*
- f) İş alanlarındaki ihtiyaçlara yönelik yeni düşünceler önerebilmelerini, teknik buluş ve çağdaş araçlar geliştirebilmelerini,*
- g) Özel yetenekleri doğrultusunda bilimsel çalışma disiplini kazanmalarını, disiplinler arası düşünme, sorunları çözme ya da belirlenen ihtiyaçları karşılamaya yönelik projeler gerçekleştirmelerini amaçlar.*

Yukarıda bahsedilen amaçların gerçekleşebilmesinin ilk basamağı doğru tanılama yapmaktır. Özel yetenekli bireylerin tanılanmasının temel amacı özel yetenekli bireyin yeteneğini bir an önce keşfedip farkında olmasını sağlamaktır. Böylece öğrenciye rehber olacak eğitim ortamları oluşturularak yetenekleri geliştirilebilecektir (Pfeiffer, 2015). Özel yetenekli bireylerin tanılanmasında belli başlı temel ilkeler dikkate alınmalıdır (MEB, 2010). Tanılama

sürecine girecek aileler ve bireyler istekli olmalı, elde edilen veriler gizli tutulmalı ve etik kurallara uygun olarak kullanılmalıdır. Bütün paydaşlar iletişimde olup işbirliği yapmalıdır. Resim, müzik, yaratıcılık, genel zihinsel yetenek, liderlik gibi farklı özellik ve yetenekleri aynı anda irdeleyen kapsamlı ve çok yönlü tanılama yapılmalıdır. Tanılama içinde belli bir amaç barındıran bireyin yararını gözetten bir süreç olmalıdır. Tanılama mümkün olduğunca erken yaşlarda yapılmalı ve bütün çocuklar bu haklardan yararlanabilmelidir. Sistematik olarak her yaş ve sınıf düzeyinde tanılama yaparak sürekliliğe önem verilmelidir (Sak, 2014). Tanılama sonunda verilecek yönlendirme kararı uzmanların ortak kararı olmalıdır. Tanılama bilimsel yöntemlerle yapılmalı, bilgi toplama araçları çeşitli olmalıdır. Bu ilkeler göz önüne alınarak geliştirilen tanılama modelleri tanılananın kalitesini arttıracaktır.

2.3.1. Özel Yetenekliliği Tanılama Modelleri

Özel yeteneklileri tanılama yöntemlerinin ve kullanılan araçların temelini özel yeteneklilik tanımları oluşturmaktadır (Bıçakçı, 2020). Bazı özel yetenekliliği tanılama modelleri aşağıda kısaca açıklanmıştır (Pilavcı, 2021).

Döner Kapı Modeli. Bu modele göre öncelikle öğrencilerden çocuk gelişimine bakılarak bir yetenek havuzu oluşturulmaktadır. Yetenek havuzuna giren öğrenciler zenginleştirme etkinliklerine katılmakta, başarılı olan öğrenciler 3. Tip zenginleştirme adı verilen bireysel çalışma sürecine alınmaktadır. Bu model esnek bir yapıya sahiptir. Bu sayede daha fazla birey tanılanmakta ve daha doğru bir tanılama yapılabilmektedir (Renzulli vd., 1981).

Yetenek Tarama Modeli. Bu modele göre okulda tüm öğrencilerden bir yetenek havuzu oluşturularak %95'lik öğrenciler ayrılmaktadır. İkinci aşamada bu öğrencilere matematik ve sözel alanda testler uygulanmakta ve üst düzeyde olan öğrenciler belirlenmektedir. Tanılama sonrasında öğrenciye göre bireysel eğitim programı belirlenmektedir (Van Tassel-Baska, 1984).

Munich Modeli. Bu modele göre yedi farklı yetenek alanına göre tanılama yapılmaktadır. İlk aşamada sınıfta göze çarpan öğrenciler kontrol listeleriyle taranmaktadır. Belirlenen öğrenciler Münih Test Bataryası almakta ve %5'lik öğrenciler tanılanmaktadır. Gerekirse mülakat yapılarak uygun eğitim programları belirlenerek uygulanmaktadır (Heller, 2004).

Enter Modeli. Bu modele göre asıl amaç bir kişiye özgü öğrenme yollarını tanılamaktır. Veri toplama amacıyla tarama, daraltma, test etme; tanılama modelinin geçerliliğini doğrulamak

amacıyla değerlendirme ve detaylı gözden geçirme olmak üzere beş aşamadan oluşur (Stoeger, 2013; Ziegler ve Stoeger, 2004).

Johnsen Modeli. Bu modele göre tanılama; aday gösterme, tarama-belirleme ve seçme-yerleştirme olmak üzere üç aşamada gerçekleştirilmektedir. Aile kayıtları ve bilgileri, standart testler, kontrol listeleri ve değerlendirme ölçekleri, portfolyo, gözlemler, öğretmen gözlem ve bilgileri kullanılarak aday gösterme süreci tamamlanan öğrenci ikinci aşamaya alınır. Bireysel IQ testleri, profesyonel gözlemler ve portfolyo incelemeleri kullanılarak tarama-belirleme gerçekleşir. Seçme-yerleştirme aşaması profesyonel bir komite tarafından öğrenci özelliklerine göre uygun eğitim programına yerleştirilir (Johnsen, 2004).

Tanılama modelleri geleneksel ve geleneksel olmayan belirleme yöntemleri olarak gruplandırılabilir. Geleneksel yöntemde gruptaki bütün çocuklar incelenir, özel yetenekli olduğu düşünülen çocuk aday gösterilir. Aday çocuklara standart başarı ve yetenek testleri uygulanarak özel yetenekli çocuklar belirlenir. Geleneksel olmayan yöntemde ise vaka çalışmalarında çocukların genel durumu, yetenekleri, sosyal olgunluğu, duygusal gelişimi, akademik başarı durumu, yaratıcılık, liderlik potansiyelleri değerlendirilir.

2.3.2. Özel Yetenekli Bireyleri Tanılama Yaklaşımları

Özel yetenekli bireylerin tanınması iki yaklaşımla ele alınmaktadır (Sak, 2014). Birey tabanlı tanılama ve program tabanlı tanılama. Birey tabanlı tanılamada genel zekâyı ölçen IQ testleri kullanılmaktadır. Öğrenciler seçildikten sonra özelliklerine uygun programlar hazırlanmaktadır. Bireysel tanılama yapılırken ölçüt, örneklem ya da norm tabanlı tanılama yöntemlerinden birisi tercih edilmektedir (Karadağ, 2015). Program tabanlı tanılamada ise önce program geliştirilir daha sonra programa uygun öğrenci seçilir. Programa uygun tanılama araçları seçilir ve ek değerlendirmeye ihtiyaç duyulmaz. Bu yönüyle daha ekonomiktir ve son yıllarda Türkiye’de yaygın hale gelmektedir (Sak, 2014).

2.3.3. Özel Yetenekli Bireylerin Tanınmasına Yönelik Kullanılan Yöntem ve Araçlar

Özel yeteneğin tanınması için çeşitli araçlar geliştirilmiştir. Özel yetenekli çocukların tanınmasında en sağlıklı olanı gelişim alanlarını ölçekler kullanarak belirlemektir (Baykoç,

2004). Gelişim alanlarının değerlendirilmesinde standardizasyonu yapılmış ölçekler ve testler kullanılmalıdır. Bu ölçme araçları uzmanlar tarafından uygulanmalıdır.

1. Aday gösterme formları; aile kayıtları ve bilgileri, öğretmen gözlem ve bilgileri, arkadaş bilgileri kontrol listeleri, derecelendirme ölçekleri aracılığıyla elde edilen verileri kapsar. Tüm eğitim kademelerinde kullanılabilir (Preiffer, 2015).

2. Kontrol listeleri; özel yetenekli çocukların belirlenmesinde bir davranışın varlığının veya yokluğunun gözlemlenmesini sağlamaktadır. Kullanımı kolay olmasına rağmen özel yetenekli bireylerle ilgili eğitim almamış bireyler değerlendirmede sıkıntı yaşayabilirler (Metin, 1999).

3. Derecelendirme ölçekleri; tarama yapmak amacıyla kullanılan derecelendirme ölçeklerinin kullanımı kolaydır. Bu ölçeklerin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları mutlaka yapılmalıdır (Renzulli vd., 2009).

4. Portfolyo; özel yetenekli bireyleri tanılamada özellikle okul öncesi dönemde kullanılan önemli bir araçtır (Porter, 1999). Akranlar arasında öğrenme ürünlerinin karşılaştırılmasıyla çocuğun durumunun belirlenmesine imkân verir (Köksal, 2020). Çocukların süreç içerisindeki gelişimini göstermesi yönünden zengin fakat zaman yönünden ekonomik olmayan bir araçtır.

5. Gözlem; doğal ortamda veya yapılandırılmış olarak yapılabilen gözlemler aday gösterme aşamasında yaygın olarak kullanılmaktadır. Aile, arkadaş ve öğretmen gözlemleri dikkate alınmaktadır. Özellikle liderlik, psiko-motor alanlarındaki arkadaş gözlemleri özel yetenekliliği belirlerken kullanılabilecek sosyometrik ölçeklerdir (Ataman, 2003). Aile gözlemleri üstün yetenekliliği tahmin etmede %76 oranında doğru sonuçlar vermektedir (Porter, 1999). Öğretmen gözlemleri ise özel yetenekli birey aday göstermede başvuru kaynaklarından biridir. Ancak aday gösteren öğretmenlerin özel yetenekli bireylerin gelişim özellikleriyle ilgili bilgi sahibi olması gerekmektedir.

6. Biyografik veriler; çocuğun erken döneme ait okuma becerileri, psiko-motor gelişimi, dil gelişimi alanlarına ve ilgi alanları hakkındaki bilgilerdir (Metin, 1999).

7. Standart testler; grup zekâ testlerini, bireysel zekâ testlerini, özel yetenek ve beceri testlerini kapsamaktadır.

Grup zekâ testleri: Özel yetenekli çocukları tanılamada tarama amaçlı kullanılmaktadır. Ancak bu araçlarla güdüsel ve duygusal farklılıkları olan özel yeteneklilerin tanınması

zorlaşmaktadır. Bu nedenle tanılama için tek başına kullanılmamalıdır. Grup zekâ testleri okul öncesi dönemde uygulanmamalıdır (Ataman, 2003). Ülkemizde 1952 yılında Türkçeye adapte edilmiş ve normları alınmış bazı grup zekâ testleri uygulanmaktadır. Bu grup zekâ testleri:

- ✓ Otis Alfa testleri
- ✓ Otis Beta testleri
- ✓ Kuhlmann-Anderson Testleri
- ✓ Thurstone Sürat Kavrayış Testi
- ✓ 7-11 Yaş Temel Kabiliyetler Testi
- ✓ 11-17 Yaş Temel Kabiliyetler Testi
- ✓ Mücerret Kavrama Testi (Özsoy, Özyürek ve Eripek, 2002).

Bireysel zekâ testleri: Kişisel zekâ testleri grup zekâ testlerine göre çok pahalı ve daha fazla zaman almaktadır. Genellikle grup zekâ testlerinden sonra özel yetenekli olabileceği düşünülen çocukları tanılamada kullanılmaktadır. Böylece daha ayrıntılı ve güvenilir sonuçlar elde edilebilmektedir. Bu testler uygulanırken kültürel farklılıklar mutlaka dikkate alınmalıdır (Akkanat, 1999; Ataman, 2003a). Ülkemizde bu konuda aşağıdaki testlerin uygulanması tavsiye edilmektedir (Çağlar, 2004b):

- ✓ Peabody Resimle Sözcük Hazinesi Testi
- ✓ Columbia Zihin Olgunluk Testi
- ✓ Dearbon Testi
- ✓ Goodenough İnsan Resmi Çizme Testi
- ✓ Porteus Dolambaçlı Yollar Testi
- ✓ Kohs Testi
- ✓ BeynelminelLeiter Performans İş Testi
- ✓ Yetişkinler için Wechsler Zekâ Ölçeği
- ✓ Çocuklar için Wechsler Zekâ Ölçeği
- ✓ Stanford-Binet Zeka Testi ve L-M formları.

Anadolu-Sak Zekâ Ölçeği (ASIS) ise Türkiye’de geliştirilen ilk yerli zekâ ölçeğidir. 4-12 yaş grubunun zihinsel kapasitesini ölçmek üzere tasarlanmış bu ölçek bireysel olarak uygulanmaktadır (Öpengin, 2018).

Özel Yetenek ve Beceri Testleri: Bireyin farklı akademik alanlardaki yeteneklerini ortaya çıkarmak amacıyla kullanılmaktadır. İlköğretim döneminde uygulanması gereken

testlerdendir (Ataman, 2003). Bu alanda Torrance Yaratıcı Düşünme Testi yaygın olarak kullanılmaktadır (Torrence, 1966). Bütün veriler göz önünde bulundurularak uzmanlar tarafından değerlendirme raporu yazılmakta ve bu raporlara göre öğrenciye yönelik bireysel eğitim programı hazırlanmaktadır.

Durum Tespiti Komisyonu Ön Raporu'nda (2004, s.67) özel yetenekli bireylerin tespitinde dikkat edilmesi gereken hususları şu şekilde sıralamıştır:

- ✓ Tanılama süreci özel yetenekli bireyin yaşadığı il ve ilçedeki Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde yapılmaktadır. Bu nedenle bu merkezler her konuda desteklenmelidir.
- ✓ Özel yetenekli bireylere eğitim veren kurumların kadrolarına gerekli testleri uygulayabilecek personel atanmalı ve hizmet içi eğitimler devam etmelidir.
- ✓ Kullanılan testler ve ölçme araçları gözlemlerle birlikte değerlendirilmelidir.
- ✓ Türkiye'ye özgü tanılama araçları geliştirilmeli ve standardizasyonu yapılmalıdır. Ölçme araçlarının geçerliliği ve güvenilirliği sağlanmalıdır.
- ✓ Tanılama işlemleri çok aşamalı bir şekilde düşünülmeli ve detaylandırılmalıdır.

2.3.4. Özel Yetenekli Bireylerin Tanılanmasında Karşılaşılan Güçlükler

Özel yetenekli bireylerde tanılamayı güçleştiren etmenlerin başında farklı gelişimsel özellikler, farklı sosyoekonomik düzey, eşzamanlı olmayan gelişim, davranış problemleri, ilgisizlik, sınıfların kalabalık olması, güvenilir ölçme araçlarının çok az olması, öğretmenlerin bilgi ve tecrübe eksiklikleri gelmektedir (Reis, 2004).

Özel yetenekli bireyleri tanılamada birden fazla kaynaktan bilgi toplanması güvenilirliği arttırmak açısından önemlidir. Örneğin, öğretmenler özel yetenekli öğrencilerin %45'ini, IQ testleri %60'ını, yaratıcılık testleri %10'unu, akademik başarı testleri %60'ını tanımlayabilirken hem IQ hem başarı testleri bir arada kullanıldığında bu oran %90'a çıkabilmektedir (Sak, 2014). Yeteneği fark edilemeyen bazı özel yetenekli çocuklar akranlarından farklı olmaktan çekindikleri veya arkadaşlarının baskısıyla yeteneklerini saklamayı tercih etmektedirler. Bunu engellemenin yolu ise erken tanılamadır (Mayen ve Skrtic, 1988; Akt. Şenol, 2011).

Özel yeteneği erken tanılama özellikle okul öncesi dönem için çok önemlidir. Fakat bu dönemde tanılama yapmak çok güçtür. Bunun en önemli sebebi okul öncesi eğitimin ülkemizde zorunlu olmaması, öğretmenlerin 0-6 yaş ile 2-3 yıl ve kısa sürelerde birlikte olmaları, öğretmenlerin özel yeteneklilerle ilgili yeteri kadar bilgiye sahip olmamaları

gelmektedir (Dağlıoğlu, 2002). Ailelerin çocuklarla 24 saat beraber olmaları anne baba gözlemlerini öne çıkarmakta fakat iyi eğitilmiş bazı anne babaların özel yetenekliliği temsil eden davranışları 'normal' kabul ederek özel yetenekliliği fark edemedikleri görülmektedir (Baykoç, 2004).

Ülkemizde özel yetenekli bireyleri tanılayanın ilk aşaması öğretmen tarafından aday gösterilmedir. Bu süreçte öğretmenin yanlış olmaması ve özel yetenekli bireyler hakkında yeterince bilgiye sahip olması gerekmektedir. İçine düşülen bir başka yanılgıysa özel yetenekli bireylerin sınıfta uyumlu bireyler olarak tanımlanmasıdır. Özel yetenekli çocukların bazıları sınıfa uyum sağlayamamakta ve aykırı davranışlar göstererek kurallara karşı gelebilmektedir (Pfeiffer, 2015). İkinci aşamada aday gösterilen öğrenciler önce grup tarama daha sonra bireysel testlerden geçerek tanımlanmaktadır. Bu noktada çevresel faktörler, şans, bireyin hazır bulunuşluğu, sağlığı, eğitimsel altyapısı özel yetenekli bireyleri tespit edilmesini güçleştiren faktörlerdendir.

Tanımlama yapılırken, bütün zekâ alanları dikkate alınmalıdır. Çünkü her çocuğun üstün ve düşük başarı gösterdiği alanlar farklıdır (Davaslıgil, 2004). Ülkemizde kullanılan ölçeklerin zekânın farklı alanlarından çok, genel zihin gücünü ölçtüğü düşünülmektedir (Gökdemir, 2017).

BİLSEM'lerin kuruluş amaçları ve üstlendiği bu misyonu yerine getirebilmesi için özel yetenekli öğrencilerin eğitimden birebir sorumlu öğretmenlerin seçimleri de önem arz etmektedir. BİLSEM'e öğretmen seçim süreci aşağıda açıklanmıştır.

2.4. BİLSEM Öğretmen Seçim Süreci

Milli Eğitim Bakanlığınca BİLSEM'e öğretmen seçimi için atama kılavuzu yayınlanmaktadır. Bu kılavuz her atama döneminden önce yayınlanmaktadır. BİLSEM'de görev yapan öğretmenler MEB'e bağlı resmi eğitim kurumlarında ataması yapılmış olan kadrolu ve adaylığı kalkmış olan öğretmenlerden oluşmaktadır. BİLSEM'e öğretmen atama süreçleri il öğretmen değerlendirme komisyonları ve bölge sözlü sınav komisyonları tarafından yürütülmektedir (MEB, 2022).

BİLSEM'de çalışacak olan öğretmenlerin kendilerini diğer öğretmenlerden ayırt edecek bazı özelliklere de sahip olması gerekir. MEB bunun için bazı ölçütler oluşturmuştur. Burada özellikle yüksek lisans veya doktoralarını yapan, kitap ve makale gibi yayın yapan ve

fotoğraf, resim gibi sanatsal alanlarda çalışmaları bulunan öğretmenlerin başvuru puanları yüksek olduğundan seçilme olasılıkları daha yüksektir.

2017 BİLSEM Öğretmen Seçme ve Atama Kılavuzu'nda öğretmenler için belirlenen seçilme kriterleri temel alınarak öğretmenler bir başvuru puanı elde etmektedir. Başvuruda bulunan öğretmenlerin belgeleri öncelikli olarak İl Değerlendirme Komisyonu tarafından incelenmektedir. Buradaki değerlendirme neticesinde alan bazında en yüksek puan alan bireyden en düşük puan alan bireye doğru bir sıralama yapılmaktadır. Daha sonra merkez boş olan normun üç katı kadar aday sözlü sınava hak kazanır.

Yukarıdaki aşamadan sonra adaylar sözlü sınava alınır. Bu sözlü sınavlar bölge sözlü sınav komisyonu tarafından yürütülür. Bu Komisyonda bir daire başkanı, il millî eğitim müdür yardımcısı ya da ilçe millî eğitim müdürü, il millî eğitim şube müdürü (öncelikle özel eğitim ve rehberlik hizmetlerinde sorumlu şube müdürü) olmak üzere üç üyeden oluşmaktadır. Komisyonun oluşturduğu sorular adaylara yöneltilerek sözlü sınav yapılır. Daha sonra her bir adaya bir sözlü sınav puanı tayin edilir. Değerlendirme Kriterleri Formu üzerinden belirlenen puanın %60'ı ile sözlü sınavdan alınan puanın %40'ı toplanarak tercih puanı belirlenmektedir. Tercih yapmaya esas puanı 40 ve üzeri olan adaylar, atama döneminde görev yaptıkları ilde alanlarında kontenjan bulunan bilim ve sanat merkezlerini tercih edebilmektedirler. Ancak bazı BİLSEM'lerde özel yeteneklilerin eğitimi alanına uzak ve bu alanda deneyimi olmayan öğretmenlerin dersleri yürüttükleri veya bu merkezlere yönetici olarak atandıkları belirlenmiştir (Sak vd., 2015).

2.5. Özel Yeteneklilerin Eğitiminde ve Gelişimde Velilerin Önemi

Anne babaların çocukların gelişim özelliklerini bilmeleri ve onlara buna göre yaklaşımları, onların sosyal ve duygusal gelişimleri için önemli bir faktördür. Olumlu bir anne-baba tutumu çocuğun gelişimine önemli katkı sağlar ve çocuk hayatından memnun, sağlıklı ve mutlu bir birey olarak yetiştirilir. Ebeveynlerin karşılaştıkları sorunların temelinde üstün yetenekli çocuk kavramına tam hâkim olmama, çocukların gelişimlerini doğru anlamama, çocukların ihtiyaçlarının farkında olamama ve bunları karşılayamama, gelişimlerini yeterince desteklememeleri, gelişimlerini yeterince planlamamaları sayılabilir. Bu nedenle çocukların ihtiyaçları eksik kalmakta ve böylece uygun bir anne-baba tutumu sergileyememektedirler (Levent, 2013). Halbuki veliler çocukların eğitimi ile ilgili sorunların önlenmesinde ve çözüm bulunmasında önemli rol oynarlar (Jolly ve Matthews, 2012; Morawska ve Sanders, 2009).

Fakat genel olarak çocuklara ebeveynlik yapmanın karmaşıklığı ve özel yetenekli çocukların benzersizliği, özel yetenekli çocukların ebeveynlerinin tipik çocukların ebeveynlerinden çok daha karmaşık ve çok yönlü bir duruma yerleştirilmesine neden olabilir.

Diğer çocuklar gibi, yetenekli öğrencilerin de sosyal ve duygusal ihtiyaçları vardır ve hem akademik hem de günlük yaşamlarında desteğe ihtiyaçları vardır. Çünkü “onlar sadece insanları gururlandırma potansiyeline sahip oyuncular değildir” (Van Tassel-Baska, Cross ve Olenchak, 2009). Ayrıca ebeveynlerin üstün yeteneklilerin eğitimindeki rolü de büyük önem taşımaktadır. Çünkü erken eğitimde (okul öncesi - 5. sınıf arası) ebeveyn desteği üzerine yapılan araştırmalar, bu çok önemli gelişim döneminde ebeveyn katılımı ve çocuklar için öğrenme sonuçları arasında güçlü bir pozitif ilişki olduğunu göstermektedir.

Hébert vd.’nin (2009), ebeveynlerin üstün yetenekli erkekler üzerindeki etkisini araştırmak için tasarladıkları nitel araştırmanın bulguları, üstün yetenekli çocukların akademik başarı gibi olumlu sonuçlarının ebeveyn katılımıyla doğrudan ilişkili olduğunu desteklemektedir. Ebeveynlerin üstün yetenekli çocukları ile uygulayabilecekleri en etkili uygulamalardan biri de onların evde öğrenmelerini desteklemektir (Jolly ve Matthews, 2012). Snowden ve Christian (1999) üstün yetenekli çocukların gelişimi için önemli olan etkinlikleri belirlemek için nicel ve nitel veriler toplamıştır. Bu araştırmanın sonuçları, akademik sonuçlarla ilgili ilginç bulgular sunmuştur. Snowden ve Christian (1999), araştırmalarına katılan üstün yetenekli çocukların ebeveynlerinin, üstün yetenekli çocuklarının evde öğrenme sürecini kolaylaştırıcı olarak göründüklerini göstermiştir. Araştırmacılar, bu velilerin üstün yetenekli çocukları ile okuma yazma etkinliklerine yüksek ilgi gösterdiklerini, onlarla birlikte okuma, okumaları için materyal sağlama ve/veya okuyacak materyalleri seçmeleri için onları kütüphaneye götürme gibi etkinliklerle kanıtlamıştır. Üstün yetenekli çocukları ile eğitici şovlar izlemek bu çalışmada bildirilen bir diğer aktivitedir. Ebeveynlerin %80’i üstün yetenekli çocukları ile eğitici programlar izlemekle kalmayıp, bu programların içeriklerini üstün yetenekli çocuklarıyla tartışarak maksimum faydayı sağladıklarını belirtmişlerdir.

Wang ve Neihart (2015), iki kez istisnai (hem üstün yetenekli hem de özgül öğrenme güçlüğü olan) çocukların akademik başarılarının ebeveynlerinin, öğretmenlerinin ve akranlarının desteğinden nasıl etkilendiğine ilişkin algılarını anlamaya çalışmak için nitel bir araştırma yürütmüşlerdir. Araştırmada yer alan öğrencilerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşme sonuçları okuma ve zaman yönetimi stratejileri gibi akademik çalışmaları konusunda ailelerinden aldıkları desteğin akademik başarılarını olumlu yönde etkilediğini ortaya koymuştur.

Campbell ve Verna (2007), üstün yetenekli çocuklara okulda öğrendikleri şeyler konusunda yardımcı olma konusunda, üstün yetenekli çocukların ailelerinin, çocuklarına işlerini tamamlamak yerine evde destek verdiklerini bildirmiştir. Bu ebeveynler, okulda öğrendikleri şeyler hakkında herhangi bir soruları olduğunda çocuklarına açık olmanın önemini vurgulamışlardır. Hem yapılan araştırmalardaki velilerin kendi ifadeleri hem bilim insanlarınca yapılan araştırma sonuçları ebeveynlerin üstün yeteneklilerin eğitimindeki rolünü ve önemini ortaya koymaktadır.

2.6. İlgili Araştırmalar

Mevcut araştırmanın amacı öğrencilerin, velilerin ve öğretmenlerin gözünden BİLSEM’lerin değerlendirilmesi, mevcut durum ve sorunların belirlenmesi ve nihayetinde üstün yeteneklilerin eğitimi için çözüm önerileri sunmaktır. Bu bağlamda, bu bölümde alan yazında yapılan çalışmaların genel sonuçlarına yer verilmiştir.

Çelik-Şahin ve Şahin (2014) tarafından Adana ve Mersin illerindeki merkezlere devam eden 100 dördüncü ve beşinci sınıf öğrencisiyle yapılan çalışmada öğrencilerin hepsinin BİLSEM’lerin kendilerine katkısının olduğunu düşündükleri ve bu katkının daha çok kendilerini düzenli ve çalışkan olmaya, sahip oldukları zekâ ve yeteneklerini keşfedilip geliştirilmesi noktasında olduğu belirlenmiştir. Aynı çalışmada merkezin ayrıca yabancı dil öğrenimi, bilim ve sanata aşinalık ve sosyalleşme noktalarında öğrencilere katkı sağladığı saptanmıştır. Bu çalışmanın öğrencileri takım çalışması, etkili zaman yönetimi ve projelerin nasıl geliştirilmesi gerektiği gibi konularda kendilerine yönelik eğitsel etkinliklerin yapılması, bu konuda hem yazılı hem de görsel materyallerin hazırlanması gerektiği gibi önerilerde bulundukları raporlanmıştır.

Atlı ve Balay (2016) tarafından Şanlıurfa’da BİLSEM’e devam eden 22 üstün yetenekli öğrenci ile yaptıkları çalışmalarında öğrencileri merkezin fiziki koşullarını kendi eğitimleri açısından yeterli bulmadıkları ve araç gereçleri yetersiz buldukları belirlenmiştir. Kendileri için görevlendirilen danışman öğretmenlerinin kendilerine faydalarının olduğu fakat sık değişimlerin yaptıkları projelerinin sekteye uğramasına neden olduğu saptanmıştır. Bu çalışmadaki öğrenciler BİLSEM'den memnun olduklarını ancak kendilerine yönelik arzu ettikleri bir politikanın eksik olduğunu, MEB’de bir üst kademe için ya da üniversite sınavına girme zorunluluğunun kendilerinde baskı oluşturduğunu ifade etmişlerdir. Öğrenciler aynı zamanda eğitimlerinin nitelikli bir şekilde sürdürmelerine BİLSEM'de geçirdikleri zamanın

kısıtlılığı, proje çalışmaları için uygun koşulların olmayışının ve BİLSEM'e ulaşımındaki yaşadıkları zorlukların engel teşkil ettiğini ifade ettikleri belirtilmiştir.

Çamdeviren (2014) 108 veli ile Sakarya ilinde yürüttüğü çalışmada velilerin üstün yetenekli çocukları ile ilgili bazı sorunlar yaşadıklarını belirlenmiştir. Bu sorunların velilerin çocuklarının sahip oldukları yetenekleri fark etme, onları tespit edebilme, kendilerine sorulan sorulara cevap verebilme ve bilişsel, duygusal, sosyal ve kişilik özelliklerini fark edebilme noktalarında olduğunu saptamıştır. Bu çalışmanın velileri ayrıca merkeze ulaşımın sorunlu olduğunu, donanımın yetersiz olduğunu ve ders programının gün ve saatlerinin kendileri için sorun oluşturduğunu belirtmişlerdir. Yine bu çalışmada veliler BİLSEM'lere yönelik verilen eğitim süresinin arttırılması, üstün yeteneklilerin ulaşımının ücretsiz olması, teknolojik anlamda daha da gelişmiş araç gereçlerin olması, yapılan etkinliklerin hafta sonuna alınması, merkezdeki uygulamaların örgün eğitime daha çok katkı sağlayacak şekilde tasarlanması ve kendileri ile okulda görev yapan öğretmenlerin bilinçlendirilmeleri gerektiği gibi önerilerde bulunmuşlardır.

Sarıtaş, Şahin ve Çatalbaş (2019) tarafında 10 veli ile yapılan çalışmada hem velilerin hem çocuklarının BİLSEM'li olmaktan gurur duydukları ve mutlu oldukları belirlenmiştir. Ayrıca veliler uygulanan programın üstün yeteneklilerin yaratıcılığını arttıracak şekilde etkinlikler içermesi gerektiğini, veli ile merkez arasındaki iletişim ve etkileşiminin daha yoğun olması gerektiğini, öğretmen seçimlerinde daha fazla koşulun olması gerektiğini ve binaların donanım ve yapılarının yetersiz olduğunu ifade etmişlerdir. Veliler ayrıca BİLSEM'in olduğu binanın donanımının ve fiziksel çevresinde bahçe olmayışını bir sorun olarak değerlendirmişlerdir. Bu çalışmadaki veliler BİLSEM'de çalışan öğretmenleri de bir sorun olarak belirtmiş ve çocuklarına yetemediklerini ifade etmişlerdir. Bu çalışmadaki veliler BİLSEM'de yürütülen rehberlik hizmetlerinin sorunlu olduğunu, merkezde çalışan rehber öğretmen ile bir araya gelemediklerini ve rehber öğretmenlerin üstün yeteneklileri uygun şekilde yönlendiremediklerini belirtmişlerdir. Bu çalışmada veli ve BİLSEM çalışanları (öğretmen, yönetici ve diğer personeller) arasında ciddi bir iletişim probleminin olduğu ve kendilerine yeteri kadar bilgilendirme yapılmadığı rapor edilmiştir. Bu çalışmada BİLSEM'e öneri olarak velilerin yeterince bilgilendirilmesi, öğretmenlerin özenli seçimi ve üniversitelerle iş birliği yapılması gerektiği ifade edilmiştir.

Koç (2016) 50 BİLSEM velisiyle yaptığı çalışmada velilerin personel ve eğitim programından memnun olduklarını belirtmiştir. Fakat veliler merkezin fiziksel ortamının uygun olmadığını ve ulaşımın sorun olduğunu ifade etmişlerdir. Benzer şekilde üstün

yeteneklilere dair merkezde verilen eğitim süresinin az olduğu, öğrencilerin sadece belli saatlerde değil merkezde tüm eğitimlerini almaları gerektiği ve çocuklarına yönelik olan sosyo-kültürel faaliyetler ve gezilerin arttırılması gerektiği veliler tarafından beklenti olarak ifade edilmiştir. Ayrıca velilerin öğrencilerin yeteneklerinin keşfedilmesinin her ne kadar önemli olsa da bunların geliştirilmesinin de o kadar önemli olduğunu belirttikleri ve bunun için de çağın koşullarıyla uyum olan teknolojik donanım, fiziki koşullar ve alanında yetişmiş öğretmenlerle mümkün olduğuna vurgu yaptıkları raporlanmıştır.

Ünsal, Çetin ve Yoğurtçu (2019) tarafından 51 veli ile velilerin BİLSEM’lerden beklentilerini ve bunları karşılanma düzeylerini belirlemek üzere yürüttükleri çalışmalarında veli beklentilerinin çok yüksek olduğu fakat bunun merkez tarafından yeterince karşılanmadığı belirlenmiştir. Bu çalışmada beklentilerinin karşılanma düzeylerinin en az olduğu alanların BİLSEM’e ulaşım, BİLSEM’lerin fiziki donanımı ve alt yapısı şeklinde rapor edilmiştir. Bu beklentilerin de çok sık belirtildiği ve çözüme kavuşturulması gereken en önemli sorunlardan biri olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Velilerin merkezden üstün yetenekli öğrencilere yönelik daha fazla sosyal etkinliğin yapılması, eğitsel gezilerin yapılması ve öğrencilere planlı çalışma becerisinin kazandırılmasına yönelik beklentilerinin olduğu raporlanmıştır.

Demirkaya, Orhan ve Bozan (2021) tarafından 25 BİLSEM velisi ile yapılan çalışmada ebeveynlerin büyük çoğunluğunun üstün yetenekli öğrencilere sağlanan olanakların yetersiz olduğunu belirttiği, velilerin üstün yetenekli çocukları yaşıtlarına kıyasla yetenekleri daha iyi ve başarılı, olaylara farklı pencerelerden bakabilen, problemleri etkili şekilde çözebilen, yaratıcı, algılama kapasitesi yüksek, öğrenmede hızlı ve güçlü hafızası olan bireyler şeklinde tanımladıkları rapor edilmiştir. Benzer şekilde veliler üstün yeteneklileri merakı yüksek, özgüveni yerinde, duyarlı ve liderlik vasfına sahip bireyler olarak değerlendirmişlerdir. Bu çalışmada veliler üstün yeteneklilere verilen eğitime yönelik yetersizlikleri; eğitim-öğretimi sistemi temelli yetersizlikler, imkânların elverişli olmaması temelli yetersizlikler, öğrenci sayısı temelli yetersizlikler ve genel anlamda yetersiz olduğunu düşündüklerini belirtmişlerdir.

Kazu ve Şenol (2012) 308 öğretmenle yürüttükleri çalışmalarında BİLSEM’de verilen eğitimin üstün yeteneklilerin kişisel yeteneklerini fark etmelerine katkı sağladığının çok fazla öğretmen tarafından onaylandığı belirlenmiştir. Öğretmenlerin çoğunun merkezin sahip olduğu fiziki ortamdan memnun olmadığı ve öğrenci devamsızlıklarından şikayetçi oldukları saptanmıştır. Bu çalışmada öğretmenlerin öğrencilerle pek fazla iletişim sorunları yaşamadıkları raporlanmıştır.

Nacaroğlu, Arslan ve Bektaş (2019) tarafından 8 öğretmen ile BİLSEM’de yürütülen proje çalışmalarına yönelik öğretmen görüşlerini ele aldıkları çalışmalarının sonucunda öğretmenler her ne kadar proje çalışmalarının birçok faydası olduğunu düşünseler de, BİLSEM’e ait olan binalarının öğrencilerle yürütecekleri proje çalışmalarına uygun şekilde dizayn edilmesi ve tasarlanması gerektiği ve kendilerine ve öğrencilere yürütülecek projenin konusunu belirleme, sürecin etkili şekilde nasıl yönetilmesi ve sonuçların nasıl raporlanacağı konusunda belli aralıklarla eğitimlerin verilmesine ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir.

Yılmaz ve Yılmaz (2021) 5 yönetici ve 10 öğretmenle yaptıkları çalışmalarında, katılımcıların BİLSEM’de uygulanan programın öğrencilerin okullarındaki programı tamamlayıcı nitelikte olması, yaratıcılığa pozitif etki etmesi, esnek ve proje tabanlı olması ve özneliliği ön plana çıkarması açısından yeterli olduğunu düşündükleri belirlenmiştir. Bu olumlu değerlendirmelere karşı öğretmenler de aynı zamanda uygulanan programın teorik alt yapısını yetersiz olarak da değerlendirmişlerdir. Burada araştırmacılar ayrıntılı bir şekilde katılımcıları değerlendirmeye yönelttiklerinde uygulanan programın üstün yeteneklilerin spesifik ihtiyaçlarını karşılamaktan uzak olduğunu belirlemişlerdir. Çalışmanın katılımcılarının ayrıca doğa ile uyumlu eğitim koşullarının oluşturulması ve üniversitelerle iş birliği yapılması ve destek alınması ve üniversite seviyesinde de üstün yeteneklilerin eğitime devam edilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

Karaduman ve Ceviz (2018) tarafından 16 öğretmen ile yapılan çalışmada öğretmenlerin çoğunluğunun BİLSEM gibi üstün yeteneklilere yönelik bir kurumun olmasından memnuniyet duydukları, ancak hem eğitim sürecinde hem öğrenci seçiminde sıkıntıların olduğunu düşündükleri belirlenmiştir. Bu araştırma öğretmenlerin öğrenci sayısının fazlalığından şikâyetçi oldukları bu yüzden daha fazla BİLSEM’lere ihtiyaç duyulduğunu ve üstün yeteneklilerde erken tanılama önemli olduğuna vurgu yaptıkları belirlenmiştir. Öğretmenler ayrıca öğrenci seçiminde yeterli ve belirleyici olmayan test kullanımı, öğrenciler arası seviye farklılıklarının olduğu ve tüm öğrencilerine erişilemediğine vurgu yapmışlardır. Son olarak öğretmenlerin binaların yeterli olmadığını ve öğrenci seçimindeki uygulamalardan hoşnut olmadıklarını ifade ettikleri raporlanmıştır.

Bulut (2016) Elazığ’daki BİLSEM’lerin etkililiği ve işlevselliğini belirlemek amacıyla yaptığı çalışmada BİLSEM’e devam eden öğrenciler ve aynı dönemde merkezde görev yapmakta olan yönetici ve öğretmenler ile Elazığ Rehberlik ve Araştırma Merkezinde görev yapmakta olan uzman psikolojik danışmanlarla görüşmüştür. Araştırma sonucunda; uygulanan eğitim programlarına ilişkin etkinliklerin bazı yönlerle geliştirilmesi gerektiği,

örgün eğitimle beraber BİLSEM'e devam etmelerinin öğrencilerin devamsızlık problemi yaşamalarına sebep olduğu, bazı yönlerden BİLSEM'in fiziki şartlarının yeterli olmadığı ve bazı velilerle iletişim problemlerinin yaşandığı sonucuna varılmıştır.

Ilik (2019), üstün yetenekli öğrencilerin eğitiminde görev yapan öğretmenlerin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarına ilişkin görüşlerini incelediği araştırmasında Konya il merkezinde bulunan BİLSEM'lerde görev yapan 22 öğretmenle görüşme yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda öğretmenlerin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programları hazırlamanın gerekli olduğunu düşündükleri ama kullanmadıkları görülmüştür. Bunun yanında Bireyselleştirilmiş Eğitim Programları hazırlama ve değerlendirme konusunda eğitim ihtiyaçlarının olduğu ifade edilmiştir.

Sariay (2019) çalışmasında özel yetenekli öğrencilerin eğitiminde BİLSEM'lerin rolünü öğretmen ve veli görüşlerine göre ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. 2018-2019 eğitim öğretim yılında Aksaray, Ankara, Konya, Niğde ve Kırşehir illerinde bulunan BİLSEM'lerde görev yapan 32 öğretmen ve 71 BİLSEM velisi ile görüşülmüştür. Araştırma sonucunda; öğretmenlerin BİLSEM'e öğretmen seçiminde mülakata karşı olumsuz görüş bildirdikleri, BİLSEM'de görev almalarında öğrencinin belirleyici olduğu, özel yetenekli öğrencilerin eğitimiyle ilgili aldıkları hizmet içi eğitimlerin faydalı, ancak sınırlı olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Ayrıca BİLSEM'in fiziki donanım/materyal açısından var olan eksikliklerinin giderilmesini istedikleri tespit edilmiştir.

Epçaçan (2019) araştırmasında BİLSEM'de özel yetenekli öğrencilerin almış olduğu eğitim uygulamalarının, kurumda öğrenim gören öğrenci ve ders veren öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda değerlendirmiştir. Epçaçan (2019) 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Siirt Bilim ve Sanat Merkezi'nde öğrenim gören 56 özel yetenekli öğrenci ve bu öğrencilere farklı branşlarda ders veren 9 öğretmen ile görüşmüş, verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, öğrencilerin çoğunluğu BİLSEM'deki eğitimin zihinsel ve kişisel gelişimlerine katkı sağladığını, yeteneklerini geliştirme fırsatı bulduklarını dolayısıyla BİLSEM'in örgün eğitimdeki okuldan farklı olduğunu, beklentilerinin karşılandığını ifade etmişlerdir. Katılımcı öğretmenlerin ise olumlu bir bakış açısına sahip oldukları, verilen eğitimin öğrencilerin zihinsel ve kişisel gelişiminde etkili olduğunu düşündükleri sonucuna ulaşmıştır.

Keskin, Samancı ve Aydın (2013) tarafından BİLSEM’lerde görev yapan 15 yönetici ve 60 öğretmen ile yapılan çalışmada öğrenci seçimlerinin etkili olmadığı ve yetersiz olduğu, öğretmen seçimlerinin nitelikli olmadığı ve öğretmenlerin üstün yeteneklilerle ilgili sahip oldukları ve aldıkları eğitim açısından kendilerini kısmen yeterli gördüklerini ifade ettikleri raporlanmıştır. Öğretmenlerin %72’sinin üstün yeteneklilerle ilgili eğitim aldıkları belirlenmesine rağmen aldıkları eğitimlerin süre ve nitelik olarak yeterli olmadıklarını ifade ettikleri raporlanmıştır. Bu çalışmada BİLSEM’e öğrenci yönlendirmede kilit rol oynayan sınıf öğretmenlerinin de yetersiz olarak görüldüğü tespit edilmiştir. Bu nedenle başvuruların çok arttığı ve tanılamada hataların yapıldığı da belirlenmiştir. Bunların yanı sıra yönergesel sorunlardan kaynaklı olarak öğretmenlerin özlük haklarının belirgin olarak ortaya konulmadığı ve çalışma şartları ve saatlerinde sorun yarattığı da belirlenmiştir.

Altun ve Vural (2012) tarafından da BİLSEM’de görev yapan 20 yönetici ve öğretmenle bir diğer çalışma yürütülmüştür. Bu çalışmanın sonuçlarına göre katılımcıların çoğunluğu mesleki anlamda kendilerini daha da geliştirebilmeleri için kendilerine sunulan imkân ve fırsatları yetersiz bulmuştur. Bu durumun da kendi kişisel ve mesleki gelişimleri açısından motivasyon kaybına neden olduğunu belirtmişlerdir. Mesleki açıdan kendilerine yönelik kursların hazırlanmasının önemli olduğuna da vurgu yapılmıştır.

Bozan ve Savi Çakar (2020) tarafından Antalya’daki BİLSEM’de görev yapan 30 öğretmenle yaptıkları çalışmalarında öğretmenlerin ders saatlerinin hem kendileri hem de öğrenciler için uygun olmadığını, merkezdeki araç gereçlerin yetersiz olduğunu ve merkezin fiziksel donanımının yeterli olmadığını ifade ettikleri belirlenmiştir. Bu çalışmada öğretmenlerin çalışma saatlerinin akşamüstü yerine gündüz olması gerektiğini, velilerle yaşanan iletişimsel sorunların seminerlerle elemin edilmesi gerektiğini ve özlük haklarının daha da iyileştirilerek atama sıkıntılarının giderilmesi gerektiğini belirttikleri raporlanmıştır.

Taştepe ve Sarı (2022) tarafından BİLSEM’de görev yapan öğretmenlerin, özel yeteneklilerin eğitimi alanına ilişkin mesleki yeterliklerini belirlemeye yönelik bir çalışma yapılmıştır. Çalışmada Zonguldak/Ereğli, Bolu, Sakarya ve Düzce illerindeki BİLSEM’lerde farklı branşlarda görev yapan 30 öğretmenle görüşülmüştür. Görüşmeye katılan öğretmenlerin çoğunluğunun özel yetenekli öğrencilere yönelik eğitim aldıklarını belirtmelerine rağmen Eylül 2022 itibari ile sayıları 378’e yükselen BİLSEM öğretmenlerinin henüz hiçbir eğitim almadıkları belirlenmiştir.

Özer (2021), “Türkiye’de Özel Yeteneklilere Yetenek Geliştirme Desteğinde Bilim ve Sanat Merkezleri: Mevcut Durum ve İyileştirme Alanları” isimli bir çalışma yapmıştır. Özer; 2018

yılında 30, 2019 yılında 170, 2020 yılında ise 7670 öğretmene eğitim verildiğini belirtmiştir. Yıl yıl eğitim verilen öğretmen sayısının artmasının öğretmenlerin mesleki gelişimleri ile ilgili kurum ve kuruluşlarla kapsamlı iş birliklerine gidilmesinin önemini vurgulamıştır. Ayrıca bu öğretmenlerin lisansüstü eğitimlerinin teşvik edildiğini ve bu kapsamda çok sayıda üniversite ile işbirliği yapıldığını belirtmiştir.

Yukarıdaki çalışmalar BİLSEM’le ilişkili veli ve öğrenci, öğretmen ve yönetici veya öğrenci ve öğretmen görüşlerine yer verilerek yürütülmüştür. Öğrenci, öğretmen, veli ve yöneticilerin görüşlerine göre BİLSEM’lerin örgütsel etkililiği sadece Özkan (2012) tarafından yürütülmüştür. Bu çalışma BİLSEM’lerde çalışan 91 yönetici, 271 öğretmen, 479 öğrenci ve 329 veli ile yürütülen kapsamlı bir çalışmadır. Bu çalışmanın sonuçlarına göre, öğretmen ve yöneticilerin mesleki gelişime yönelik verilen hizmet içi eğitim seminerlerinin yeterli olmadığı ve BİLSEM’lerin kendi aralarında öğretmen atamalarının yapılamadığı ve bunun da etkililiği olumsuz etkilediği belirlenmiştir. Çalışmada velilerin üstün yetenekli öğrencilerin merkez de yetenekleri doğrultusunda etkili şekilde yönlendirilmedikleri ifade ettikleri raporlanmıştır. Diğer çalışmalarda da bulgulandığı gibi BİLSEM’lere geliş gidişlerde ulaşım sıkıntısının olduğu da ifade edilmiştir. Veliler ayrıca çocuklarıyla ilgili kendilerine yeterince geri bildirim verilmediği ifade etmişlerdir. Bu çalışmada öğrencilerin ise okul programları ile merkezdeki programın bütünlük oluşturmadığını, bireysel yeteneklerini fark ettirici programa başladıklarında girmek zorunda oldukları Seviye Belirleme Sınavı (SBS) gibi sınavların kendilerinde kaygıya neden olduğunu ifade ettikleri ve bu süreçte devamsızlık da yaptıkları belirlenmiştir. Öğrenciler ayrıca merkezin sorgulama becerilerine nitelikli bir katkı sağlamadığını, BİLSEM’lerde kantinin olmadığını, danışman öğretmenlerin ev ziyaretlerini ihmal ettiklerini ve niçin BİLSEM’e devam ettiklerini bilmediklerini ifade ettikleri raporlanmıştır.

Yapılan alan yazın taraması BİLSEM’lerle ilgili çalışmaların çoğunda merkez paydaşlarının (öğretmen, öğrenci, veli ve yönetici) görüşlerinin tek tek ya da en fazla iki grubu bir arada içerecek şekilde yürütüldüğü görülmektedir. Özkan (2012) tarafından yürütülen; öğrenci, öğretmen, veli ve yöneticilerin bir arada değerlendirildiği çalışmada ise BİLSEM’lerin örgütsel etkililiği konu edinilmiş olup öğrenci, veli ve öğretmenlerin bakış açılarından BİLSEM’lerin sorunları ve çözüm önerileri ele alınmamıştır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Tezin bu bölümünde, araştırma deseni, örnekleme yöntemi, katılımcılar, veri toplama aracı, veri toplama süreci ve veri analiz yöntemi ile ilgili araştırmanın genel yaklaşımı ve tasarımı verilmiştir.

3.1. Araştırma Deseni

Bu araştırma nitel araştırma yöntemlerinden “temel nitel araştırma tekniği” ile gerçekleştirilmiştir. Bu teknik ile paydaşların görüşlerinin derinlemesine incelenmesi hedeflenmiştir.

3.2. Araştırmanın Örnekleme

Araştırma İstanbul ilinde bulunan bir Bilim ve Sanat Merkezinde gerçekleştirilmiştir. Bu Bilim ve Sanat Merkezinin seçilmesinin nedeni İstanbul’da öğrenci ve öğretmen sayısının en fazla olduğu BİLSEM olmasıdır. 2020-2021 eğitim-öğretim yılında bu Bilim ve Sanat Merkezinde 1280 öğrenci, 38 kadrolu öğretmen ve ücretli öğretmenler bulunmaktadır. Öğrencilerin 500’ü DEP, 380’i BYF, 220’si ÖYG, 180’i de proje üretimi ve yönetimi programlarında bulunmaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin seçiminde ölçüt örneklem yöntemi kullanılmıştır. Araştırmaya bir Proje, bir Özel Yetenekleri Geliştirme (ÖYG), bir Destek Eğitim Programı (DEP) ve bir Bireysel Yetenekleri Fark ettirme (BYF) programına devam eden dört BİLSEM öğrencisi katılmıştır. Katılımcı öğrencilerin demografik bilgileri aşağıda verilmiştir (Tablo 1).

Tablo 1

Katılımcı Öğrencilerin Demografik Bilgileri

Katılımcı	Cinsiyet	Sınıf	Anne Mesleği	Baba Mesleği	Anne Öğrenim Durumu	Baba Öğrenim Durumu	Ailenin aylık geliri	Bilsemde bulunma yılı
DEP	E	4	Terzi	Serbest	Üniversite	Lise	Bilmiy or	2
BYF	E	4	Ev hanımı	Satış müdürü	Yüksek lisans	Lise	Bilmiy or	3
ÖYG	K	Lise Hazırlık	İçmimar	Serbest	Üniversite	Lise	Bilmiy or	5
PROJE	K	10	Ev hanımı	Endüstri mühendisi	Üniversite	Üniversite	3500	5

Araştırmada aynı zamanda 8 BİLSEM velisi ile görüşülmüştür. Velilerin seçiminde ölçüt örnekleme tekniği kullanılmıştır. Katılımcı velilerin seçiminde farklı sınıf düzeyinde BİLSEM’de öğrencisi olan gönüllü velilerin olmasına dikkat edilmiştir. Velilerin demografik bilgileri aşağıda verilmiştir (Tablo 2).

Tablo 2

Katılımcı Velilerin Demografik Bilgileri

Katılımcı	Cinsiyet	Eğitim Düzeyi	Meslek	Ailenin Aylık Geliri	Öğrencinin BİLSEM Grubu	Öğrencinin BİLSEM’de bulunma yılı
Veli 1	K	Lisans	Terzi	3000	Destek	2
Veli 2	K	Yüksek Lisans	Ev hanımı	Özel	BYF	3
Veli 3	K	Lisans	İçmimar	Değişiyor	ÖYG	5
Veli 4	K	Lisans	Ev hanımı	5000	BYF	3
Veli 5	K	Önlisans	Ev hanımı	6000	ÖYG BYF-Resim	5 4
Veli 6	K	Lisans	İngilizce Öğretmeni	12000	ÖYG	5
Veli 7	K	Lise	Ev hanımı	8000	Resim	4
Veli 8	K	Lisans	Ev hanımı	Özel	ÖYG	5

Araştırmaya gönüllü 7 BİLSEM öğretmeni katılmıştır. Öğretmenlerin seçilmesinde amaçlı örnekleme çeşitlerinden ölçüt örnekleme tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın katılımcıları belirlenirken belli ölçütler dikkate alınmıştır. BİLSEM’de kadrolu öğretmen olma şartı aranmıştır. Ayrıca öğretmenlerin farklı branşlarda görev yapıyor olmaları dikkate alınmıştır. Öğretmenlerin demografik bilgileri aşağıda verilmiştir (Tablo 3).

Tablo 3

Katılımcı Öğretmenlerin Demografik Bilgileri

Katılımcı	Cinsiyet	Eğitim Düzeyi	Branşı	Mesleki Kıdem	BİLSEM'deki görev süresi
Öğretmen 1	E	Doktora	Türkçe	13	3
Öğretmen 2	K	Tezsiz Yüksek Lisans	Matematik	3,5	1,5
Öğretmen 3	K	Yüksek Lisans	Fen Bilgisi	10	3
Öğretmen 4	K	Lisans	Fizik	20	3,5
Öğretmen 5	E	Yüksek Lisans	Sınıf Öğretmeni	9	3
Öğretmen 6	E	Doktora	Felsefe	21	2
Öğretmen 7	K	Yüksek Lisans	Fizik	24	5

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada veli, öğretmen ve öğrenci görüşme formları olmak üzere üç adet yarı yapılandırılmış görüşme formu veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Formlarda yer alan görüşme soruları araştırmacı tarafından yapılan detaylı alan yazın taraması sonucu geliştirilmiştir. Detaylı alanyazın taraması sonucu oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formları uzman görüşü alınarak hazırlanmıştır. Kapsam geçerliliği ve ifadelerin uygunluğu açısından BİLSEM'lerle ilgili çalışmaları olan iki alan eğitimcisi tarafından incelenmiştir. Bu uzman görüşleri alınarak formlarda gerekli görülen düzeltmeler yapılmış ve yarı yapılandırılmış görüşme formlarının son hali oluşturulmuştur.

Öğrenci Yarı-Yapılandırılmış Görüşme Formu, demografik bilgiler ve yedi adet açık uçlu sorudan oluşmaktadır (Ek 1). Öğrencilere yönelik görüşme soruları Tablo 4'de verilmiştir. Hazırlanan öğrenci görüşme formları ile BİLSEM öğrencilerinin ilgi alanları ve ileriye yönelik hedefleri, öğrencilerin bilim ve sanat merkezine ilişkin görüşleri, öğretmen ve yöneticilere ilişkin görüşleri ve bu konulara ilişkin önerileri tespit edilmiştir.

Tablo 4

Öğrencilere Yönelik Görüşme Soruları

Sorular	Alt Sorular
1.Kendinizi tanıtır mısınız?	Cinsiyetiniz Kaç yaşındasın? Kaçınıcı sınıftasın? Anne mesleği Baba mesleği Anne ve babanın öğrenim durumu Ailenin aylık geliri Hangi gruba devam ediyorsun? Kaç yıldır BİLSEM'e devam ediyorsun?
2.BİLSEM öğrencisi olarak ilgi alanlarınız ve ileriye yönelik hedefleriniz nelerdir?	Hangi mesleği seçmeyi düşünüyorsunuz? Hangi bilim adamını örnek alıyorsunuz? Boş zamanlarınızı nasıl değerlendiriyorsunuz?
3.Bilim ve Sanat merkezlerini genel olarak nasıl değerlendiriyorsunuz?	Bilim ve Sanat Merkezinin size katkısı var mı? Ne gibi katkıları sağladığını düşünüyorsunuz? BİLSEM bilime ve sanata bakış açınızı değiştirdi mi? BİLSEM'deki eğitimden memnun musun? BİLSEM'de olmanın getirdiği avantaj var mı? Devam ettiğiniz BİLSEM'in fiziksel ortamı ve donanımı yeterli mi? BİLSEM'lerin bulunduğu konum nasıl olmalı? Çevresinde hangi kurumlar olmalı? Bu kurumlarla nasıl bir işbirliği yapılmalı? Devam ettiğiniz merkezin işleyişini nasıl değerlendiriyorsunuz? Olumlu ve olumsuz yönleri nelerdir? Devam ettiğiniz merkezin rehberlik hizmetlerini nasıl değerlendiriyorsunuz?
4.Devam ettiğin BİLSEM hakkında ne düşünüyorsun?	Devam ettiğin BİLSEM'i bana dört kavramla tanımlar mısın? Sebepleri nelerdir? Bilim ve Sanat Merkezindeki eğitiminize engel olarak gördüğünüz sebepler var mı?
5.BİLSEM öğretilerini genel olarak nasıl değerlendiriyorsunuz?	İletişim becerileri Ders programı ve yönlendirmeleri Öğrencinin ilgi alanının tespit edilmesi Projelerin ve faaliyetlerin duyurulması
6.BİLSEM yöneticilerini genel olarak nasıl değerlendiriyorsunuz?	İletişim becerileri Ders programı ve yönlendirmeleri Öğrencinin ilgi alanının tespit edilmesi Projelerin ve faaliyetlerin duyurulması
7.Sizce Özel yetenekli öğrencilerin eğitimi nasıl olmalıdır?	Özel Yeteneklilerde eğitime sizce kaç yaşında başlanmalı? Niçin? Ne zamana kadar devam etmeli? Sizce Özel yetenekli öğrencilere nasıl bir eğitim programı uygulanmalıdır? Özel yetenekli öğrenciler için düzenlenen bilgilendirme seminerlerini yeterli buluyor musunuz?
8.BİLSEM'lerin daha etkili olabilmesi için önerileriniz nelerdir?	İşleyişe ilişkin önerileriniz nelerdir? Öğrencilere yönelik yapılmasını istediğiniz etkinlikler nelerdir?

BİLSEM öğrencilerinin velileri için hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formları Ek 2'de verilmiştir. Katılımcı velilere yönelik hazırlanan görüşme formunda bir demografik ve 6 açık uçlu soru bulunmaktadır. Velilere yönelik görüşme soruları Tablo 5'de verilmiştir.

Hazırlanan veli görüşme formlarıyla BİLSEM velilerinin özel yetenekli öğrenciye sahip olma, bilim ve sanat merkezlerinin işleyişi, BİLSEM öğretmen ve yöneticilerine ilişkin görüşleri, öğrencilerin seçim süreci konularındaki görüşleri ve bu konulara ilişkin önerileri tespit edilmiştir.

Tablo 5

Velilere Yönelik Hazırlanan Görüşme Soruları

Sorular	Alt Sorular
1.Kendinizi tanıtır mısınız?	Cinsiyetiniz Eğitim düzeyiniz Mesleğiniz Aylık geliriniz Öğrenciniz hangi gruba devam ediyor? Öğrenciniz kaç yıldır BİLSEM'e devam ediyor? Özel yetenekli öğrencilerle ilgili bir eğitime katıldınız mı?
2.Özel yetenekli bir öğrenciye sahip olmakla ilgili görüşleriniz nelerdir?	Özel yetenekli öğrencilerin nitelikleri Özel yetenekli öğrenciye sahip olmanın olumlu yönleri Özel yetenekli öğrenciye sahip olmanın güçlükleri
3.Bilim ve Sanat merkezlerine ilişkin görüşleriniz nelerdir?	Sizce Bilim ve Sanat merkezlerine biçilen misyon nedir? Bilim ve Sanat Merkezleri bu misyonu yerine getirebiliyor? Özel yetenekli öğrencilere uygulanan eğitim müfredatını nasıl değerlendiriyorsunuz? Uygulanan eğitim programının öğrencinizin gelişimine katkısı oluyor mu? Nasıl katkılar sağladığını düşünüyorsunuz? BİLSEM' lerin bulunduğu konum nasıl olmalı? Çevresinde hangi kurumlar olmalı? Bu kurumlarla nasıl bir işbirliği yapılmalı? Devam ettiğiniz BİLSEM 'in fiziksel ortamı ve donanımı ile ilgili görüşleriniz nelerdir? Devam ettiğiniz merkezin rehberlik hizmetlerini nasıl değerlendiriyorsunuz? Devam ettiğiniz merkezin işleyişinde karşılaştığınız sorunlar nelerdir? Bu sorunlarla ilgili neler yapılabilir?
4. BİLSEM öğretmen ve yöneticilerini genel olarak nasıl değerlendiriyorsunuz?	Özel yeteneklilerle ilgili bilgi düzeyi Ders programı ve yönlendirmeleri Öğrencinin ilgi alanının tespit edilmesi
5.BİLSEM öğrencilerinin seçim süreci hakkındaki görüşleriniz nelerdir?	Sınıf ve rehber öğretmenlerinin öğrencileri aday göstermesi hakkında ne düşünüyorsunuz? Gözlem formlarının yeterli olduğunu ve objektif doldurulduğunu düşünüyor musunuz? Öğrenci tanılama testlerinin yeterliliği hakkında ne düşünüyorsunuz? MEB çalışanlarının bilim ve sanat merkezleri hakkında yeterli bilgiye sahip olduğunu düşünüyor musunuz? Özel yetenekli çocuklar için düzenlenen bilgilendirme seminerlerini yeterli buluyor musunuz?
6.Sizce Özel yetenekli öğrencilerin eğitimi nasıl olmalıdır?	Özel Yeteneklilerde eğitime sizce kaç yaşında başlanmalı? Niçin? Ne zamana kadar devam etmeli? Sizce Özel yetenekli öğrencilere nasıl bir eğitim programı uygulanmalıdır? Sizce BİLSEM 'den mezun olan bir öğrencinin kazandığı bilgi ve beceriler neler olmalıdır?
7.BİLSEM' lerin daha etkili olabilmesi için önerileriniz nelerdir?	İşleyişe ilişkin sorunlar ve yasal düzenlemeler Velilere yönelik yapılmasını istediğiniz etkinlikler nelerdir

BİLSEM öğretmenleri ile hazırlanan yarı-yapılandırılmış görüşme formları doğrultusunda görüşmeler yapılmıştır (Ek 3). Öğretmen yarı yapılandırılmış görüşme formunda bir demografik ve yedi adet açık uçlu soru bulunmaktadır. Öğretmenlere yönelik görüşme soruları Tablo 6'da verilmiştir. Hazırlanan öğretmen görüşme formları ile BİLSEM öğretmenlerinin özel yetenekli öğrenciyle çalışmak, BİLSEM'lere ilişkin görüşleri, öğretmen

seçim sürecini nasıl değerlendirdikleri. BİLSEM öğretmeni olarak özlük hakları, öğrenci seçim süreci konularındaki görüşleri ve bu konulara ilişkin önerileri tespit edilmiştir.

Tablo 6

Öğretmenlere Yönelik Görüşme Soruları

Sorular	Alt Sorular
1.Kendinizi tanıtır mısınız?	Cinsiyetiniz Eğitim düzeyiniz Branşınız Mesleki kıdeminiz BİLSEM’de görev yaptığınız süre Özel yetenekli öğrencilerle ilgili bir eğitim aldınız mı?
2.Özel yetenekli öğrencilerle ilgili görüşleriniz nelerdir?	Özel yetenekli öğrencilerle çalışmanın size katkıları Özel yetenekli öğrencilerle beraber çalışmanın zor yanları nelerdir?
3.Bilim ve Sanat merkezlerine ilişkin görüşleriniz nelerdir?	Sizce Bilim ve Sanat merkezlerine biçilen misyon nedir? Bilim ve Sanat Merkezleri bu misyonu yerine getirebiliyor? Özel yetenekli öğrencilere uygulanan eğitim müfredatını nasıl değerlendiriyorsunuz? Uygulanan eğitim programının öğrencilerin gelişimine katkısı oluyor mu? Nasıl katkılar sağladığını düşünüyorsunuz? BİLSEM’lerin bulunduğu konum nasıl olmalı? Çevresinde hangi kurumlar olmalı? Bu kurumlarla nasıl bir işbirliği yapılmalı? Görev yaptığınız BİLSEM’in fiziksel ortamı, donanımı ve işleyişi ile ilgili görüşleriniz nelerdir? Görev yaptığınız merkezin işleyişinde karşılaştığınız sorunlar nelerdir? Bu sorunlarla ilgili neler yapılabilir?
4.BİLSEM öğretmeni olarak BİLSEM öğretmenlerinin seçim süreci sizce nasıl olmalıdır?	Öğretmenlerin özel yetenekliler eğitimi almış olması gerektiğini düşünüyor musunuz? Öğretmen seçim sürecinde proje yazma becerileri yeterince sorgulanıyor mu? Branşa ait genel hususlar yeterince sorgulanıyor mu? Alanıyla ilgili dergi, makale ve gelişmeleri yeterince takip ediyor mu?
5.BİLSEM öğretmeni olarak özlük haklarınızı nasıl buluyorsunuz?	BİLSEM’ler arası tayinler hakkında ne düşünüyorsunuz? Çalışma saatlerini uygun buluyor musunuz? BİLSEM öğretmenlerine yönelik hizmet içi eğitimleri yeterli buluyor musunuz?
6.BİLSEM öğretmeni olarak BİLSEM öğrencilerinin seçim süreci sizce nasıl olmalıdır?	Sınıf ve rehber öğretmenlerinin öğrencileri aday göstermesi hakkında ne düşünüyorsunuz? Gözlem formlarının yeterli olduğunu ve objektif doldurulduğunu düşünüyor musunuz? Öğrenci tanılama testlerinin yeterliliği hakkında ne düşünüyorsunuz? MEB çalışanlarının ve velilerin bilim ve sanat merkezleri hakkında yeterli bilgiye sahip olduğunu düşünüyor musunuz? Özel yetenekli çocuklar için düzenlenen bilgilendirme seminerlerini yeterli buluyor musunuz?
7.Sizce özel yetenekli öğrencilerin eğitimi nasıl olmalıdır?	Özel Yeteneklilerde eğitime sizce kaç yaşında başlanmalı? Niçin? Ne zamana kadar devam etmeli? Sizce Özel yetenekli öğrencilere nasıl bir eğitim programı uygulanmalıdır? Sizce BİLSEM’den mezun olan bir öğrencinin kazandığı bilgi ve beceriler neler olmalıdır?
8.BİLSEM’lerin daha etkili olabilmesi için önerileriniz nelerdir?	İşleyişe ilişkin sorunlar ve yasal düzenlemeler Öğretmenlere yönelik yapılmasını istediğiniz etkinlikler nelerdir?

3.4. Verilerin Toplanması

Çalışmaya başlamadan önce etik onay (EK.4) alınmıştır. Verilerin toplanması aşamasında katılımcılar, araştırmanın amacı ve konusu hakkında bilgilendirilmiştir. Görüşmeyi kabul eden katılımcı öğretmen ve veliler gönüllü katılım formunu; öğrenciler için hem öğrencilere hem de velilerine veli izin belgesi imzalatılmıştır.

Öğrenci görüşmeleri Tablo 4'deki sorular doğrultusunda okul içerisinde öğrencinin kendini rahat hissedeceği bir ortamda araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler 20-25 dakika aralığında sürmüş ve ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir. Daha sonra bu kayıtlar tek tek yazıya geçirilerek kodlar ve temalar oluşturulmuştur.

Veli ve öğretmen görüşmeleri okul dönemlerinde okul içerisinde katılımcıların kendilerini rahat hissedeceği bir ortamda gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı tarafından gerçekleştirilen görüşmeler 45-90 dakika aralığında sürmüş ve ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir. Kaydedilen görüşmeler güvenilirliği arttırmak amacıyla araştırmacı tarafından yazıya aktarılmıştır. Araştırmada gizlilik ilkesine uygun olarak isim kullanılmamış ve öğrencilere bulundukları BİLSEM programını temsil eden DEP, BYF, ÖYG ve Proje rumuzları; velilere Veli 1-Veli 8 ve öğretmenlere Öğretmen 1-Öğretmen 7 arasında değişen rumuzlar verilmiştir.

Araştırmacı görüşmede esnek davranarak soruların sıralanışıyla konu dizilişinde görüşmenin seyrine göre değişiklik yapmıştır. Özellikle öğrenci katılımcının görüşme sırasında tedirgin olmasını önleyerek rahat cevaplar vermesini sağlamak amacıyla hem kullanacağı dili hem de soruların cümle yapılarında anlam değişimi olmaksızın ufak değişimler yapılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

3.5. Verilerin Analizi

Yazıya aktarılan tüm kayıtlar birden fazla kez okunarak katılımcıların BİLSEM'e yönelik deneyimleri anlaşılmaya çalışılmıştır. Veri analizinde ana temaların ve alt temaların ortaya çıktığı tematik analiz tekniği kullanılarak analiz edilmiştir.

Tematik analiz, veriler içindeki kalıpları (temaları) tanımlamak, analiz etmek ve raporlamak için bir yöntemdir. Veri kümesini (zengin) ayrıntılarla minimal düzeyde düzenler ve açıklar (Braun&Clarke, 2006). Yazıya aktarılan kayıtların analizleri her birey için ayrı ayrı yapılarak kodlar oluşturulmuştur. Verilerdeki temaları bulmak için kodlar bir araya getirilerek kodlar arasındaki ortak noktalar bulunmuş ve bu ortak yönlere göre kodlar kategorilere ayrılmış ve temalar oluşturulmuştur (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Gibson ve Brown'ın (2009) belirttiği gibi, tematik bir analiz yaparken temelde üç şeye bakılır: ortak noktalar, farklılıklar ve verilerdeki ilişkiler. Mevcut araştırmanın veri analizleri bu temel ilkeler dikkate alınarak yapılmıştır.

Araştırmada elde edilen veriler katılımcıların sorulara verdikleri cevaplardan yola çıkarak oluşturulan temalara göre sunulmuştur. Veriler sistematik ve açık bir biçimde betimlenmiştir.

Daha sonra yapılan bu betimlemeler yorumlanarak araştırmanın sonuçlarına ulaşılmıştır. Araştırmada bireylerin görüşlerini yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Mevcut çalışmanın bu bölümünde BİLSEM’lerde birebir eğitim alan üstün yetenekli öğrencilerin ileriye yönelik hedeflerini, merkezin genel işleyişi, okul ile BİLSEM arasındaki farklılıkları, öğretmen ve yöneticileri nasıl değerlendirdikleri ve üstün yeteneklilerin eğitiminin nasıl olması gerektiğini öğrenci, veli ve öğretmen gözünden ortaya konulmuştur. Araştırmada elde edilen bulgular araştırmanın problemlerine uygun bir sırada verilmiştir. Bulgular betimlenerek verilmiş ve doğrudan alıntılarla desteklenmiştir.

Veriler üç farklı paydaştan toplanan bilgiler; öğrenci, öğretmen ve veli olmak üzere üç başlık altında sunulmuştur.

4.1. BİLSEM Öğrencilerinin BİLSEM’lere İlişkin Görüşleri

Çalışmada öğrenci verilerinden elde edilen tema, alt temalar ve kodlar Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7

Öğrenci Görüşmelerinden Elde Edilen Tema, Alt Temalar ve Kodlar

Tema 1: Özel Yetenekli Öğrenci Olmak	İlgi Alanları	Rol model
		Bilimsel ve Sosyal Faaliyetler
		Farklı Disiplinlerle Tanışma
	Avantajlar	Proje Yapabilme Becerisi
		Bilim ve Sanata Yakınlaşma
		Genel Kültürün Artması
Tema 2: Fiziki Konum ve Donanım	Fiziksel Yapı ve Donanım Kurumlara Yakınlık	İstediği alanda Çalışabilme İmkânı
	BİLSEM'in işleyişi ile ilgili karşılaşılan sorunlar	Tekrar Eden Dersler
		Rehberlik Hizmetleri
Tema 3: BİLSEM'e Yönelik Değerlendirmeler	BİLSEM'e Yönelik Algıları	Eğlenceli ve Özgür
		Laboratuvar ve Proje
		İmkan Yetersizliği
	Öğrenme Engelleri	Mesafenin Zorlayıcı Uzaklığı
		Olumlu iletişim
		Alan Yönlendirme
Tema 4: Eğitim ve Öğretim	BİLSEM'e Başlama ve Devam etme Eğitim Programları	İlgi Alanlarını Tespit Edebilme Becerileri
		Duyuruların Yetersiz Kalması
	İşleyişe İlişkin Öneriler	Öğretmen Yetersizliği
		Düzensiz Ders Programları
		Etkinliklerin Arttırılması
Tema 5: Öneriler	Etkinlik Önerileri	Yetersiz Rehberlik Hizmetleri
		Atölye Çalışmaları

4.1.1. Tema 1: Özel Yetenekli Öğrenci Olmak

Bu tema altında BİLSEM öğrencilerinin hangi mesleği seçmek istediği, örnek aldığı bilim insanı, boş zamanlarını nasıl değerlendirdiği ve ders dışı etkinliklere olan ilgisi irdelenerek özel yetenekli öğrenci olmanın anlamı ele alınmıştır. Veriler doğrultusunda özel yetenekli öğrencilerin ilgi alanları ve özel yetenekli öğrenci olmanın avantajları olmak üzere iki alt tema oluşturulmuştur.

Özel Yetenekli Öğrencilerin İlgi Alanları:

Bu alt tema altında katılımcılardan elde edilen veriler rol model ile bilimsel ve sosyal faaliyetler olmak üzere iki kod oluşmuştur.

Rol model: BİLSEM öğrencilerinin birçok bilim insanını örnek aldığı tespit edilmiştir. İki BİLSEM öğrencisi (BYF ve DEP) sabrından dolayı Edison'u örnek aldıklarını

belirtmişlerdir. Proje üretimi programına devam eden BİLSEM öğrencisi “Alexander Fleming. Çünkü o penisilini dağınıklığıyla buldu. O, bir insana bir şeyi ne zaman ve nasıl bulacağını belli olmadığını gösterir.” ifadesini kullanarak buluş yapma isteğini belirtmiştir.

Bilimsel ve Sosyal Faaliyetler: Araştırmada öğrencilerin boş zamanlarını bilimsel ve sosyal faaliyetlerle değerlendirdikleri ortaya çıkmıştır. Bu temaya ilişkin kodlar Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8

BİLSEM Öğrencilerinin Bilimsel ve Sosyal Faaliyetleri

Faaliyet	Katılımcılar
Spor	DEP, BYF
Akıl oyunları	DEP,BYF
Kitap okuma	BYF
Sanatsal faaliyetler	ÖYG
Yarışma, sempozyum, gezi	Proje

Tablo 8’deki bulgular değerlendirildiğinde 2 BİLSEM öğrencisi (DEP ve BYF) spor ve akıl oyunları gibi faaliyetleri tercih ederken, 2 BİLSEM öğrencisi (ÖYG ve Proje) gezi, sempozyum ve yarışmalarla ilgilenmeyi tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Alt programlardaki BİLSEM öğrencilerinin boş zamanlarında oyun temelli etkinlikleri, üst programlardaki öğrencilerin ise daha çok bilgi temelli etkinlikleri tercih ettikleri ve sanatsal faaliyetlere yöneldikleri tespit edilmiştir.

Özel Yetenekli Öğrenci Olmanın Avantajları

Bu tema altında öğrenciler bilim ve sanat merkezlerinin kendilerine birçok avantaj sağladığını ifade etmişlerdir. BİLSEM öğrencileri BİLSEM’de olmanın avantajlarını başarı hissini arttırarak kendine güveni arttırdığı, genel kültürü arttırdığı, farklı disiplinlerle çalışma imkanı verdiği, istediği alanda çalışabildiklerini ve yarışmalardan haberdar olduklarını ifade etmişlerdir. Bu avantajlar betimlenerek Tablo 9’da 5 kod halinde verilmiştir.

Tablo 9

Özel Yetenekli Öğrenci Olmanın Avantajları

Kodlar	Katılımcılar
Farklı Disiplinlerle Tanışma	BYF, ÖYG ve Proje
Proje Yapabilme Becerisi	BYF ve Proje
Bilim ve Sanata Yakınlaşma	DEP ve Proje
Genel Kültürün Artması	DEP
İstediği alanda Çalışabilme İmkânı	ÖYG ve Proje

Farklı Disiplinlerle Tanışma: 3 BİLSEM öğrencisi (BYF, ÖYG ve Proje) bilim ve sanat merkezlerinin kendilerine farklı disiplinlerle çalışma imkanı sağladığını ifade etmiştir. DEP öğrencisi ise farklı disiplinlerle tanışmanın sonucu olarak genel kültürünün arttığını ifade etmiştir. ÖYG öğrencisi “BİLSEM’de olmanın getirdiği avantajlarda var açıkçası, mesele buraya gelmeseydim felsefe ile tanışamayacaktım. Tanıştığım için mutluyum ve ilgileniyorum özel hayatımda da.” ifadesini kullanarak BİLSEM sayesinde farklı disiplin alanlarıyla tanıştığına vurgu yapmıştır.

Proje Yapabilme Becerisi: altında 2 BİLSEM öğrencisi (BYF ve Proje) proje yapabilme imkanı bulduklarını ifade etmiştir. Proje öğrencisi “Hayatımda hiçbir zaman bir proje yapacağımı düşünmemiştim. BİLSEM’de bir proje çıkarmanın aslında düşündüğüm kadar zor olmadığını gördüm. Ayrıca bilimsel gelişmelerden burada daha rahat haberdar oluyorum. Okulda öğretilenlerden daha farklı bilgiler öğreniyorum ve bunları öğrenirken kendimde okuldaki gibi bir baskı, zorlama hissetmiyorum.” ifadesini kullanarak proje yapma becerisi kazandığını, kendine olan güveninin geldiğini, bilimsel gelişmeleri daha rahat takip ettiğini ve kendini BİLSEM’de daha rahat hissettiği hususlarını vurgulamıştır. Bilim ve Sanata Yakınlaşma temasında öğrencilere “BİLSEM bilim ve sanata bakış açınızı değiştirdi mi?” sorusu yöneltilmiş elde edilen verilerin analiziyle ulaşılan sonuçlar betimlenerek Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10

BİLSEM’in BİLSEM Öğrencilerinin Bilim ve Sanata Bakış Açıklarına Etkisi

Katkıları	Katılımcılar
Yakınlaştım	DEP, Proje
Değiştirdi	BYF
Fark etmedim	ÖYG

Tablo 10'daki bulgular değerlendirildiğinde 2 BİLSEM öğrencisi bilim ve sanata yakınlaştıklarını belirtmiştir. Proje öğrencisi “Daha önceden bilim veya sanatı sadece çok daha yüksek kabiliyetli insanların yapabileceğini düşünürdüm. Fakat burada herkesin böyle bir kabiliyetinin olduğunu ancak sadece ortaya çıkarılması gerektiğini anladım.” ifadesini kullanarak bilim ve sanatla iç içe olduklarını vurgulamıştır. Bu ifadeler BİLSEM’lerin özel yetenekli öğrencilerin kabiliyetlerini ortaya çıkarmada başarılı olduklarını göstermektedir.

İsteddiği Alanda Çalışabilme İmkânı: kapsamında 2 BİLSEM öğrencisi (ÖYG ve Proje) istedikleri alanda çalışabilme imkanı bulduklarını belirtmiştir. Proje öğrencisi ise “Evet burada seçtiğim alanda daha rahat kendimi geliştirme imkanı buluyorum. Türkiye’deki yarışmalardan daha rahat haberim oluyor.” İfadelerini kullanarak istediği alanda çalışma imkanı bulduğunu belirtmiştir. Bu ifadeler göstermektedir ki BİLSEM’ler öğrencilerin ilgi alanları doğrultusunda çalışabileceği ortamlar sunmakta ve gelişmeleri daha iyi takip etmelerini sağlamaktadır.

4.1.2. Tema 2: Fiziki Konum ve Donanım

Bu tema altında BİLSEM öğrencilerinin Bilim ve Sanat Merkezinin fiziksel ortam ve donanım, konum ve merkezin yararlanacağı kurumlara yakınlığı ile ilgili hususlar ele alınmıştır.

Bu tema altında BİLSEM öğrencilerinden elde edilen veriler betimlenerek Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11

BİLSEM Öğrencilerinin BİLSEM’in Fiziksel Ortamı ve Donanımı Hakkındaki Görüşleri

Öğrenci ifadeleri	Katılımcılar
Memnunum	DEP, BYF
Boyası kötü	BYF
Malzemeler yeterli	DEP, BYF
Malzeme yetersizliği	ÖYG
Yeni oluşturuluyor	Proje

Bu tema kapsamında 2 BİLSEM öğrencisi (DEP ve BYF) donanımın yeterli olduğunu ifade ederken 2 BİLSEM öğrencisi (ÖYG ve Proje) donanımın yetersiz olduğunu ve yeni oluşturulduğunu ifade etmiştir. Programlar yükseldikçe katılımcıların donanımı yetersiz buldukları görülmektedir. Program ilerledikçe daha kapsamlı çalışmalar yapılması, bilgi aktarım temelli klasik eğitimden uzaklaşılması ve proje odaklı çalışmaların artması malzeme ihtiyacına olan gereksinimi de arttırmaktadır.

Kurumlara Yakınlık teması kapsamında katılımcılara “BİLSEM’lerin bulunduğu konum nasıl olmalı? Çevresinde hangi kurumlar olmalı? “Bu kurumlarla nasıl bir işbirliği yapılmalı?” soruları yöneltilmiş elde edilen verilerin analiziyle ulaşılan sonuçlar betimlenerek Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12

BİLSEM Öğrencilerinin BİLSEM’lerin Bulunduğu Konum Hakkındaki Görüşleri

Öğrenci ifadeleri	Katılımcılar
Ulaşım zor	DEP
Kültür merkezi var	DEP, Proje
Üniversite olmalı	DEP, Proje
Bahçe yok	BYF
Fabrikalar fazla	BYF
Daha çok kültür merkezi olmalı	ÖYG
Araştırma laboratuvarı	Proje

Tablo 12’deki bulgular değerlendirildiğinde 2 BİLSEM öğrencisi BİLSEM’in etrafında çok fazla işyeri olduğunu, oynayacakları bir bahçenin olmadığını ve ulaşımın çok zor olduğunu belirtirken 2 BİLSEM öğrencisi (ÖYG ve PROJE) kurumun çevresinde üniversite ve araştırma laboratuvarlarının bulunması gerektiğini belirtmiştir. Proje öğrencisi “Kültür merkezinin yanında olması güzel bazen orada konferans dinliyoruz ancak yakınında her ilgi alanına göre bir yerin olması iyi olurdu. Örneğin bir araştırma laboratuvarı o zaman onlara daha rahat erişirdik.” ifadelerini kullanarak kurumun etrafında üniversitelerin olması gerektiğine vurgu yapmıştır. Eğitim ihtiyaçları farklı ve gereksinimleri fazla olan BİLSEM öğrencilerinin bulundukları kurumun araştırma yapabilecekleri ve ihtiyaç anında hem kuruma hem de diğer kuruluşlara ulaşabilmeleri gelişimleri açısından oldukça önem arz etmektedir.

4.1.3. Tema 3: BİLSEM’e Yönelik Değerlendirmeler

Bu tema kapsamında öğrencilerin bulundukları BİLSEM’in durumunu çok yönlü değerlendirmeleri istenmiştir. Öğrencilerin bulundukları BİLSEM’de karşılaştıkları sorunlar, BİLSEM’e yönelik algıları, eğitimlerine engel olan nedenler ve öğretmen ve yöneticilere yönelik algıları araştırılmıştır. Elde edilen veriler betimlenerek BİLSEM’lerin işleyişi ile ilgili karşılaşılan sorunlar, BİLSEM’e Yönelik Algıları, Öğrenme Engelleri ve Öğretmen ve Yöneticiler alt temaları belirlenmiştir. Bu alt temalar kodlanarak aşağıda ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

BİLSEM’lerin işleyişi ile ilgili Karşılaşılan Sorunlar:

Bu alt tema kapsamında katılımcılara “Devam ettiğiniz merkezin işleyişini nasıl değerlendiriyorsunuz? Olumlu ve olumsuz yönleri nelerdir?” soruları yöneltilmiş elde edilen verilerin analiziyle ulaşılan sonuçlar betimlenerek tekrar eden dersler ve rehberlik hizmetleri olmak üzere 2 kod tespit edilmiştir:

Tekrar Eden Dersler:kapsamında elde edilen veriler betimlenerek Tablo 13’te verilmiştir.

Tablo 13

BİLSEM Öğrencilerinin BİLSEM’lerin İşleyişi Hakkındaki Görüşleri

Öğrenci ifadeleri	Katılımcılar
Tekrar eden dersler	DEP, ÖYG,Proje
Memnunum	DEP, BYF
Etkinliklerden haberim olmuyor	Proje

Tablo 14’teki bulgular değerlendirildiğinde 3 BİLSEM öğrencisi dersleri tekrar tekrar aldıklarını ifade etmiştir. ÖYG öğrencisi “Memnun değilim ondan işte. Ders programlarının çok doğru yapıldığını düşünmüyorum. Mesela ben bazı dersleri hiç almadım ama biyolojiyi üç dönem aldım, kimyayı dört, felsefeyi dört dönem aldım. BYF’ de bir dönem almam gerekiyordu. Coğrafya, tarih, dil sanatlarını hiç almadım.” ifadelerini kullanarak ders programlarının doğru bir şekilde yapılmadığını belirtmiştir.

Benzer şekilde BYF öğrencisi “Dil sanatlarını bir ara çok fazla almıştım.” ifadesini kullanarak aynı dersleri tekrar tekrar aldığını belirtmiştir. Proje öğrencisi “ÖYG’ de bazı ders seçimi sorunları oldu, BYF’de aynı dersi 3-4 defa aldık ve bazı dersleri ise hiç ya da çok az alabildik o yüzden bunu çok yetersiz buluyorum.” ifadelerini kullanarak ders programı ve alan seçiminde sıkıntı yaşadığını belirtmiştir. Öğrencilerin ilgi alanlarına doğru bir şekilde

yönlendirilebilmeleri için ders programlarının BYF programında bütün dersleri alacakları şekilde düzenlenmesi gerekmektedir.

Rehberlik Hizmetleri: kapsamında katılımcılara “Devam ettiğiniz merkezin rehberlik hizmetlerini nasıl değerlendiriyorsunuz?” soruları yöneltilmiş elde edilen verilerin analiziyle ulaşılan sonuçlar betimlenerek Tablo 14’de verilmiştir.

Tablo 14

BİLSEM Öğrencilerinin BİLSEM’ in Rehberlik Hizmetleri Hakkındaki Görüşleri

Öğrenci ifadeleri	Katılımcılar
Memnunum	DEP, BYF
Hiç yararlanmadım	ÖYG, Proje

Tablo 14’deki bulgular değerlendirildiğinde 2 BİLSEM öğrencisi memnun olduğunu ifade ederken 2 BİLSEM öğrencisi de Rehberlik hizmetleri hiç kullanmadıklarını belirtmişlerdir. Özel eğitime muhtaç olan ve aralarında iki kere farklı olan öğrencilerin bulunduğu BİLSEM’lerde rehberlik hizmetlerinin daha ön planda olması, ulaşılabilirliğin olması ve aktif olması önem arz etmektedir.

BİLSEM’e Yönelik Algıları:

BİLSEM’lere Yönelik Algıları alt teması kapsamında katılımcılara “Devam ettiğin BİLSEM’i bana dört kavramla tanımlar mısın? Sebepleri nelerdir?” sorusu yöneltilerek elde edilen verilerin analiziyle ulaşılan sonuçlar betimlenerek Tablo 15’de verilmiştir.

Tablo 15

BİLSEM Öğrencilerinin Devam Ettikleri BİLSEM’ e İlişkin Algıları

Öğrenci ifadeleri	Katılımcılar
Bilim	DEP, BYF
Sanat	DEP, BYF
Çevreci	DEP
Güzel	DEP
Eğlenceli	BYF, ÖYG
Öğretici	BYF
Destekleyen	ÖYG
Özgür	ÖYG, Proje
Laboratuvar	Proje, BYF
Proje	Proje, BYF
Öğretmen	Proje

Tablo 15’deki bulgular değerlendirildiğinde eğlenceli ve özgür ile Laboratuvar ve proje kodları oluşturulmuştur.

Eğlenceli ve Özgür: kapsamında 3 BİLSEM öğrencisi (DEP, BYF ve ÖYG) eğlenceli ifadesini kullanırken 2 BİLSEM öğrencisi (ÖYG ve Proje) özgür ifadelerini kullanmıştır. ÖYG öğrencisi “Neden özgür, mesela sonunda bir ödül verilmediği için kendi irademle geldiğim, kendimi geliştirmek için geldiğim bir yer, dersleri de kendin seçebiliyorsun liseye geçince bir zorlama yok. Eğlenceli çünkü kendi istediğin alanda çalıştığın için eğleniyorsun bir şekilde. Başka destekleyen dedim, hocalardan genel olarak her konuda destek alabiliyoruz bence.” İfadelerini kullanarak BİLSEM’in özgür, eğlenceli ve destekleyen bir kurum olduğunu belirtmiştir. BİLSEM öğrencilerin severek geldiği bir kurum olarak en önemli öğrenme engelini ortadan kaldırmaktadır. Laboratuvar ve Proje teması kapsamında 2 BİLSEM öğrencisi (BYF ve Proje) laboratuvar ve proje ifadelerini kullanmıştır. Proje öğrencisi “Laboratuvar, çünkü bir nebze daha eğlenceli sandalyeleri var ve deney yapma imkanı var, öğretmenler çünkü konuşmaktan çekinmeyeceğim beni dinleyecek öğretmenler, düşünmek çünkü fikirlerimi daha rahat sunabileceğim daha sık olan bir düşünme ortamı, proje çünkü ilk olarak tam anlamıyla burada tanıştığım bir kavram.” ifadelerini kullanarak BİLSEM’i laboratuvar ve proje olarak tanımlamıştır. Üst programlara dahil olan katılımcıların laboratuvar ve proje ifadelerini kullanmaları öğrencilerin üretim aşamasına geçtiklerinin göstergesidir. Bu da BİLSEM’lerin kuruluş amacıyla örtüşmektedir.

Öğrenme Engelleri:

Bu alt tema kapsamında katılımcılara “Bilim ve Sanat Merkezindeki eğitiminize engel olarak gördüğünüz sebepler var mı?” sorusu yöneltilerek elde edilen verilerin analiziyle ulaşılan sonuçlar betimlenerek Tablo 16’da verilmiştir.

Tablo 16

BİLSEM Öğrencilerinin Devam Ettikleri BİLSEM’deki Eğitimlerine Engel Olan Sebeplerle İlgili Görüşleri

Öğrenci İfadeleri	Katılımcılar
Yok	BYF
İmkan yetersizliği	ÖYG
Uzak	DEP, Proje

Tablo 16'daki bulgular değerlendirilerek imkan yetersizliği ve mesafenin zorlayıcı uzaklığı olmak üzere iki kod oluşturulmuştur.

İmkan Yetersizliği: kapsamında 1 BİLSEM öğrencisi yeterli imkanlara sahip olmadıklarını belirtmiştir. ÖYG öğrencisi “İmkan yetersizliği olabilir mesela benim alanımı fazla etkilemiyor olsa da kimya, biyoloji gibi deney yapılması gereken alanları belki etkiliyor olabilir.” ifadelerini kullanarak imkan yetersizliğine dikkat çekmiştir. BİLSEM öğrencileri devam ettikleri BİLSEM’ in imkanlarının yetersiz olmasının eğitimlerine engel olduğunu belirtmiştir.

Mesafenin Zorlayıcı Uzaklığı: kapsamında 2 BİLSEM öğrencisi (DEP ve Proje) kurumun uzak olduğunu ifade etmiştir. Proje öğrencisi “Özellikle daha önceden sıklıkla karşılaşılan bir problem, her yerde olmaması veya uzak olmaları.” ifadesini kullanarak yeterli sayıda BİLSEM bulunmadığını ve bunun sonucu olarak mesafenin uzak olduğunu öğrenme engeli olarak vurgulamıştır.

Öğretmen ve Yöneticiler:

Bu alt tema kapsamında BİLSEM öğrencilerinin BİLSEM öğretmen ve yöneticilerinin iletişim becerilerine, ders programı ve yönlendirmelerine, öğrencinin ilgi alanının tespit edilme becerisi ve projelerin ve faaliyetlerin duyurulması açısından görüşleri ele alınmıştır. Bu alt tema altında ortaya çıkan kodlar aşağıda açıklanmıştır.

Olumlu İletişim: kapsamında 4 BİLSEM öğrencisi (DEP, BYF, ÖYG ve Proje) BİLSEM öğretmenlerinin ve yöneticilerinin iletişim becerilerini çok iyi olarak ifade etmişlerdir. ÖYG öğrencisi “Ben genel olarak BİLSEM öğretmenlerinden memnunum hepsi eğlenceli, yardım eden, kendi alanlarında iyi olan insanlar” ifadesini kullanarak BİLSEM öğretmenlerinden memnuniyetini dile getirmiştir. Ayrıca kurumu destekleyici bulmaları öğretmenlerin destekleyici olduğunun göstergesidir.

Alan Yönlendirme: altında 3 BİLSEM öğrencisi (BYF, ÖYG ve Proje) BİLSEM öğretmenlerinin ve yöneticilerinin alan yönlendirmelerinde başarılı olduklarını fakat bazı sorunlar da yaşandığını ifade etmişlerdir. Proje öğrencisi “ÖYG’ de bazı ders seçimi sorunları oldu, BYF’ de aynı dersi 3-4 defa aldık ve bazı dersleri ise hiç ya da çok az alabildik o yüzden bunu çok yetersiz buluyorum.” ifadelerini kullanarak ders programı ve alan seçiminde sıkıntı yaşandığını belirtmiştir.

İlgi Alanlarını Tespit Edebilme Becerileri: kapsamında elde edilen verilerin analiziyle ulaşılan sonuçlar betimlenerek Tablo 17’de verilmiştir.

Tablo 17

BİLSEM Öğrencilerinin BİLSEM Öğretmen ve Yöneticilerinin Öğrencilerin İlgi Alanını Tespit Edebilme Becerilerine İlişkin Görüşleri

Öğrenci ifadeleri	Katılımcılar
Tespit edebiliyorlar	DEP
Tespit edemediler	BYF, ÖYG, Proje
Kendim tespit ettim	ÖYG
Geliştirilmeli	Proje

Tablo 17’deki bulgular değerlendirildiğinde 3 BİLSEM öğrencisi (BYF, ÖYG ve Proje) BİLSEM öğretmen ve yöneticilerinin ilgi alanlarını tespit edemediklerini belirtmiştir. ÖYG öğrencisi “BYF de aynı dersleri çok fazla üst üste aldım ama tespit edilmesi konusunda ben yardımcı olduğumu düşünüyorum. En azından derse girince neye ilginin olup olmadığını anlıyorsun.” ifadesini kullanarak ilgi alanını kendisinin tespit ettiğini ifade etmiştir. Proje öğrencisi “Öğrencinin ilgi alanının tespit edilmesi; burada bir alan tespiti var denebilir ama biraz daha geliştirilmeli daha iyi bir verim alınabilir.” ifadesini kullanarak alan tespitinin yetersiz olduğunu vurgulamıştır. Özel yetenekli öğrencilerden en üst düzeyde verim alınabilmesi için doğru alana yönlendirilmesi çok önemlidir. Özel yetenekli öğrencilerin ilgi alanlarını bulması ve bu alandaki çalışmalarının desteklenmesi gereklidir.

Duyuruların Yetersiz Kalması: kapsamında elde edilen verilerin analiziyle ulaşılan sonuçlar betimlenerek Tablo 18’de verilmiştir.

Tablo 18

BİLSEM Öğrencilerinin BİLSEM Öğretmen ve Yöneticilerinin Projelerin ve Faaliyetlerin Duyurulmasına İlişkin Görüşleri

Öğrenci ifadeleri	Katılımcılar
Bazen oluyor bazen olmuyor	DEP, BYF
Annem ilgileniyor	ÖYG
Haberim olmuyor	Proje

Tablo 18’deki bulgular değerlendirildiğinde 2 BİLSEM öğrencisi her projeden haberleri olmadığını, ÖYG öğrencisi ailesinin ilgilendiğini ve Proje öğrencisi BİLSEM öğretmen ve

yöneticilerinin proje ve faaliyetleri yeterince duyurmadıklarını ifade etmiştir. Proje öğrencisi “Bazı projeler herkese duyurulmuyor ben bazı projelerin varlığından bir sonraki sene duyuyorum bu özellikle önceki yıllarda çok karşılaştığım bir sorun” ifadesini kullanarak duyuruların yeterince yapılmadığını belirtmiştir. Projelerin verimli olabilmesi ve öğrencilerin bu projelerden eşit şekilde yararlanabilmeleri için sadece ailesi ilgili olan velilerin değil bütün öğrencilerin haberdar edilmesi ve projeye öğrenci seçimleri yapılırken bunun göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

4.1.4. Tema 4: Eğitim ve Öğretim

Bu bölümde BİLSEM öğrencilerinin özel yetenekli öğrencilerin eğitimlerinin nasıl olması gerektiğine ilişkin görüşleri açısından; özel yeteneklilerin eğitime kaç yaşında başlaması, ne zamana kadar devam etmesi gerektiği ve eğitim programlarının nasıl olması gerektiği durumlarıyla ele alınmıştır.

BİLSEM’e Başlama ve Devam Etme:

Araştırmada öğrencilere “Özel Yeteneklilerde eğitime sizce kaç yaşında başlanmalı? Niçin? Ne zamana kadar devam etmeli?” sorusu yöneltilerek öğrencilerin özel yeteneklilerin eğitim sürelerine ilişkin görüşleri tespit edilmiştir. Bu soru kapsamında elde edilen verilerin analiziyle ulaşılan sonuçlar betimlenerek Tablo 19’da verilmiştir.

Tablo 19

BİLSEM Öğrencilerinin Özel Yeteneklilerin Eğitimine İlişkin Görüşleri

Öğrenci ifadeleri	Katılımcılar
Birinci sınıf- Üniversite son	DEP, BYF
Beşinci sınıftan itibaren	ÖYG
Anasınıfı- Lise son	Proje

Tablo 19’deki bulgular değerlendirildiğinde 3 BİLSEM öğrencisi (DEP, BYF ve Proje) özel yeteneklilerin eğitiminin daha uzun olması gerektiğini, 1 BİLSEM öğrencisi (ÖYG) ise “İlkokul çağındaki çocuk daha çok oyunla ilgilenmek ister. Bence BİLSEM beşinci sınıfta başlanmalı.” ifadesini kullanarak programın erken başladığını ifade etmiştir. Öğrencilerin

büyük bir kısmının özel yeteneklilerin eğitimlerinin erken yaşta başlaması husunda hem fikir olduğu görülmektedir

Eğitim Programları:

Araştırmada öğrencilere “Sizce özel yetenekli öğrencilere nasıl bir eğitim programı uygulanmalıdır?” sorusu yöneltilerek öğrencilerin özel yeteneklilerin eğitim programlarının nasıl olması gerektiğine ilişkin görüşleri tespit edilmiştir. Bu soru kapsamında elde edilen verilerin analiziyle ulaşılan sonuçlar betimlenerek Tablo 20’de verilmiştir.

Tablo 20

BİLSEM Öğrencilerinin Özel Yeteneklilerin Eğitim Programlarının Nasıl Olması Gerektiğine İlişkin Görüşleri

Öğrenci ifadeleri	Katılımcılar
BİLSEM’deki gibi	DEP, BYF, ÖYG
Daha çok gezi	BYF
Öğrenmeyi öğrenme	Proje
Problem çözme becerilerine yönelik	Proje

Tablo 20’deki bulgular değerlendirildiğinde 3 BİLSEM öğrencisi (DEP, BYF ve ÖYG) özel yeteneklilerin eğitim programlarının BİLSEM’deki gibi olması gerektiğini ifade etmiştir. Proje öğrencisi programa ek olarak daha çok gezi olması gerektiğini, öğrenmeyi öğreten ve günlük hayatta karşılaşılan problemleri çözme becerilerine yönelik olması gerektiğini ifade etmiştir. BYF öğrencisi “Okulumuzun yanındaki fabrikalara gidebiliriz daha çok gezi düzenlenebilir, kütüphane gezileri de bence iyi olur.” ifadesini kullanarak eğitim programının yaparak yaşayarak öğrenmeye önem verilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Proje öğrencisi “Kesinlikle okuldaki gibi teorik hızlı bir müfredat değil bir bilginin okuldaki sıralardan nasıl alınabileceği değil de hayattan nasıl alınabileceğinin gösterilmesi bunun nasıl hayatta uygulanabilmesi gerektiği öğretilmeli.” ifadesini kullanarak günlük hayatta karşılaşılan problemleri çözme yeteneğini artırıcı ve öğrenmeyi öğreten bir program olması gerektiğini belirtmiştir. Öğrenci ifadeleri doğrultusunda eğitim programlarının geliştirilmesi ve saha çalışmalarına önem verilmesi öğrenci motivasyonunu arttıracak ve BİLSEM’lerin amacına hizmet etmesine katkıda bulunacaktır.

4.1.5. Tema 5: Öneriler

Araştırmada öğrencilere “İşleyişe ilişkin önerileriniz nelerdir?” sorusu yöneltilerek öğrencilerin işleyişe ilişkin önerileri tespit edilmiştir. Bu soru kapsamında elde edilen verilerin analiziyle ulaşılan sonuçlar işleyişe ilişkin öneriler ve etkinlik önerileri olmak üzere 2 alt tema oluşturulmuştur.

İşleyişe İlişkin Öneriler:

Bu alt tema kapsamında veriler betimlenerek Tablo 21’de verilmiştir.

Tablo 21

BİLSEM Öğrencilerinin BİLSEM’lerin İşleyişine İlişkin Önerileri

Öğrenci ifadeleri	Katılımcılar
Gayet iyi	DEP
Gezi, sergi, fuar düzenlenmeli	BYF
Rehberlik hizmetleri geliştirilmeli	ÖYG
Öğretmen sayısı artırılmalı	Proje
Ders programı daha düzenli olmalı	Proje
Duyurulardan herkes haberdar olmalı	Proje

Tablo 21’deki bulgular değerlendirildiğinde iki kod oluşturulmuştur.

Öğretmen Yetersizliği: kapsamında 1 BİLSEM öğrencisi (Proje) “Her dersten eşit sayıda öğretmen yok herkes tüm dersleri alamıyor....” ifadesi ile öğretmen sayısının yetersiz olduğunu bu nedenle de her dersi alamadıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmen yetersizliği kurumda bazı derslerin açılmaması gibi birçok sorunun nedeni de olabilir.

Düzensiz Ders Programları: kapsamında 1 öğrenci (Proje) ders programlarının daha düzenli olması gerektiğini ifade etmiştir. Proje öğrencisi “.... Ders programları bir düzene oturtulmalı ve etkinlik duyuruları herkesin haberdar olabileceği şekilde yapılmalı” ifadesini kullanarak ders programlarının düzenlenmesi gerektiğine ve etkinlik duyurularının daha düzenli yapılması gerektiğine vurgu yapmıştır.

Etkinlik Önerileri:

Araştırmada öğrencilere “Öğrencilere yönelik yapılmasını istediğiniz etkinlikler nelerdir?” sorusu yöneltilerek öğrencilerin etkinliklere ilişkin önerileri tespit edilmiştir. Bu soru kapsamında elde edilen verilerin analiziyle ulaşılan sonuçlar etkinliklerin arttırılması,

rehberlik hizmetlerinin arttırılması ve atölye çalışmaları olmak üzere 3 kod altında toplanmıştır.

Etkinliklerin arttırılması: ile ilgili olarak 4 BİLSEM öğrencisi de özel yetenekli öğrencilere yönelik gerçekleştirilen seminerlerden haberdar olmadıklarını belirtmiştir. DEP öğrencisi hiç katılmadığını belirtirken; BYF, ÖYG ve Proje öğrencisi hiç olmadığını ifade etmiştir. BYF öğrencisi “Seminer olmuyor, olsa bence iyi olur.” ifadesini kullanarak seminer olmadığını belirtmiştir. BİLSEM öğrencilerinin özel yetenekli öğrenciler için düzenlenen bilgilendirme seminerlerini yeterli bulmadıkları tespit edilmiştir.

Rehberlik Hizmetlerinin arttırılması: ile ilgili olarak 2 BİLSEM öğrencisi (DEP ve BYF) rehberlik hizmetlerinden memnun olduklarını belirtirken 2 BİLSEM öğrencisi (ÖYG ve Proje) rehberlik hizmetlerinden hiç yararlanmadığını belirtmiştir. Öğrenciler rehberlik hizmetlerinden daha fazla yararlanmak istediklerini ifade etmişlerdir.

Atölye Çalışmaları: ile ilgili olarak 2 BİLSEM öğrencisi (BYF ve Proje) atölye çalışmalarının yapılması gerektiğini belirtmiştir. Proje öğrencisi “Her mesleğin çalışma ortamları daha fazla gösterilmeli. Kurum içinde daha fazla yarışma olmalı, daha sık konferans düzenlenmeli.” ifadesini kullanarak daha fazla atölye çalışması olması gerektiğini vurgulamıştır. BİLSEM öğrencilerinin örgün eğitimde aldıkları eğitimden farklı bir eğitim almak istedikleri ve bunun da atölye çalışmalarıyla yapılacağını ifade ettikleri tespit edilmiştir.

4.2. BİLSEM Velilerinin BİLSEM'lere İlişkin Görüşleri

Araştırmada velilerle yapılan görüşmelerden elde edilen temalar, alt temalar ve kodlar Tablo 22’de sunulmuştur.

Tablo 22

Velilerden Elde Edilen Tema, Alt Temalar ve Kodlar

Tema 1: Özel yetenekli çocuğa sahip olma	Nitelikler	Anlama kabiliyeti Farkındalık ve Duyarlılık
	Avantajlar	Sorumluluk sahibi olma
		Kendini ifade etme becerisi
		Merak duygusu
		Olgunluk
		Akademik başarı
	Dezavantajlar	Rekabet ve kıyas Yetememe
Tema 2: Fiziki Konum ve Donanım	Ulaşım	
	Kurumlara yakınlık	Fiziksel ortam
	Fiziksel ortam ve donanım	Donanım
Tema 3: BİLSEM'e Yönelik Değerlendirmeler	BİLSEM'in işleyişi ile ilgili değerlendirmeler	Kuruluş amacına hizmet
		Müfredat ve Eğitim Programı
	Öğretmen ve Yöneticiler	Rehberlik Hizmetleri
		Olumlu İletişim
	Eğitim ve Öğretim	Mesleki Yetersizlik
		İlgi Alanlarının Tespiti
		BİLSEM'e Başlama ve Devam Etme
		Eğitim Programları Mezun Kazanımları
Tema 4: Öğrenci Seçim Süreci	Aday Gösterme	
	Gözlem Formlarının doldurulması	
	MEB çalışanlarının Bilgi Düzeyi Bilgilendirme Saminerleri	
Tema 5: Öneriler	İşleyişe İlişkin Öneriler	Okullarla Entegre Olma Fiziki Şartların İyileştirilmesi Ders Programlarının Düzenli Olması Bilsem Sayılarını Arttırma
	Etkinlik Önerileri	Etkinliklerin Arttırılması
		Yetersiz Rehberlik Hizmetleri

Aşağıda temalar,alt temalar ve kodlar detaylı şekilde açıklanmıştır.

4.2.1. Tema 1: Özel Yetenekli Çocuğa Sahip Olma

Bu tema altında BİLSEM velilerinin özel yetenekli öğrencilerin nitelikleri, özel yetenekli bir öğrenciye sahip olmanın olumlu yönleri ve özel yetenekli bir öğrenciye sahip olmanın güçlükleri ile ilgili görüşleri ele alınarak nitelikler, avantajlar ve dezavantajlar olmak üzere 3 alt tema oluşturulmuştur:

Nitelikler:

Bu tema kapsamında BİLSEM velilerinden elde edilen veriler betimlenerek Tablo 23'te verilmiştir.

Tablo 23

BİLSEM Velilerine Göre Özel Yetenekli Öğrencilerin Nitelikleri

Nitelik	Katılımcılar
Sorumluluk	Veli 1, Veli 7
Algıları açık	Veli 1, Veli 7, Veli 8
Gelişmiş adalet duygusu	Veli 1, Veli 2, Veli 5
Çabuk kavrama	Veli 1, Veli 2, Veli 8
Duygusal	Veli 2, Veli 7
Naif	Veli 2
Kendini ifade becerisi	Veli 3
Merhamet	Veli 5, Veli 7
Merak	Veli4, Veli 5,Veli 6, Veli 8

Tablo 23'teki bulgular doğrultusunda özel yetenekli öğrenci nitelikleri anlama kabiliyeti ile farkındalık ve duyarlılık olmak üzere iki kodoluşturulmuştur:

Anlama Kabiliyeti: kapsamında 7 BİLSEM velisi (Veli 1, Veli 2, Veli 3, Veli 5,Veli 6, Veli 7 ve Veli 8) özel yetenekli öğrencilerin anlama kabiliyetlerinin yüksek olduğunu belirtmiştir. Veli 8 “Konudan dersten yana anlamayacağı bir şey olmadığını düşünüyorum. Kolay değil zorlu bile anlatsan anlıyor.” İfadelerini kullanarak özel yetenekli öğrencilerin anlama kabiliyetlerinin yüksek olduğunu belirtmiştir.

Farkındalık ve duyarlılık: kapsamında 4 BİLSEM velisi (Veli 1,Veli 2, Veli 5 ve Veli 7) özel yetenekli öğrencilerin farkındalık ve duyarlılıklarının yüksek olduğunu belirtmiştir. Veli 1 “Dersleri iyi, algılamaları fazlasıyla iyi, konuşabilirsin, yanlışa itiraz edebilir ve bir şey yanlışa ona doğrudur dedirtemezsin.” İfadesini kullanarak hem adalet duygusuna hem de algılarının açık olduğuna vurgu yapmıştır.

Avantajlar:

Araştırmada velilere “Özel yetenekli öğrenciye sahip olmanın olumlu yönleri nelerdir? ” sorusu yöneltilmiştir. Bu soru kapsamında elde edilen verilerin analiziyle ulaşılan sonuçlar betimlenerek Tablo 24'te verilmiştir.

Tablo 24

BİLSEM Velilerine Göre Özel Yetenekli Öğrenciye Sahip Olmanın Avantajları

Olumlu Yönler	Katılımcılar
Akademik başarı	Veli 1, Veli 2, Veli 7, Veli 8
Farklı düşünmek	Veli 5, Veli 7
Kendini ifade etme	Veli 3, Veli 5, Veli 7
Anlama kabiliyeti	Veli 3, Veli 2, Veli 7, Veli 8
İnsanlara saygı	Veli 5, Veli 2
Olgunluk	Veli 4, Veli 5, Veli 6, Veli 7

Tablo 24'teki bulgular değerlendirildiğinde BİLSEM velilerinin, öğrencilerinin akademik başarılarının yüksek, kendini ifade becerilerinin gelişmiş, anlama kabiliyetlerinin yüksek olmasının ve insanlara saygılı olmalarının olumlu yönleri olduğunu düşündükleri tespit edilmiştir. Bu bulgular betimlenerek sorumluluk sahibi olma, kendini ifade etme becerisi, merak duygusu, olgunluk, akademik başarı olmak üzere 5 kod oluşturulmuştur.

Sorumluluk Sahibi Olma: kapsamında 2 BİLSEM velisi (Veli 1 ve Veli 7) özel yetenekli çocukların yapmaları gerekenler konusunda sorumluluk sahibi olduklarını belirtmiştir. Veli 6 bunu “Bilgiye açlar. Vakitlerini boş boş geçirmiyorlar. Sorumluluk sahibi, düşük aldığı zaman bana yakışmıyor diyor” ifadelerini kullanarak vurgulamıştır.

Kendini İfade Etme Becerisi: kapsamında 3 BİLSEM velisi (Veli 3, Veli 5 ve Veli 7) özel yetenekli çocukların kendilerini her koşul altında ifade edebildiklerini belirtmişlerdir. Veli 7 “Algılamaları fazlasıyla iyi, konuşabilirsin, yanlışa itiraz edebilir ve bir şey yanlışa ona doğrudur dedirtemezsin. Sadece kendini değil başkalarının hakkını da savunur” ifadelerini kullanarak kendini ifade edebilme becerisinin yüksek olduğunu belirtmiştir.

Merak Duygusu: kapsamında 4 BİLSEM velisi (Veli 4, Veli 5, Veli 6 ve Veli 8) özel yetenekli çocukların gelişmiş bir merak duygularının olduğunu belirtmiştir. Veli 4 “Çok fazla soru sorması, meraklı olması” ve Veli 5 “BİLSEM’de öğrendiklerini meraklı duygularla kaydettiği için unutmuyor” şeklinde ifade etmekte. Veliler öğrencilerdeki merak duygusunu diğer olumlu özelliklerle birleştirdiğinden dolayı bir avantaj olarak değerlendirmektedirler.

Olgunluk: kapsamında 4 BİLSEM velisi (Veli 4, Veli 5, Veli 6 ve Veli 7) özel yetenekli çocukların olgun birer insan gibi olduklarını belirtmiştir. Veli 4 “Keyifli tarafı çocuğunuz bir yetişkin gibi konuşup her şeyi anlayabiliyor çok güzel tepkiler verebiliyor” ve Veli 6 “Onlarla konuşurken sanki karşımda küçük çocuk yokmuş gibi bazen arkadaşla bile ihtiyaç

duymuyorum, bana akıl veriyorlar” şeklinde ifadelerle çocuklarının önemli derecede bir olgunluğa sahip olduklarını aktarmışlardır.

Akademik Başarı: kapsamında 4 BİLSEM velisi (Veli 1, Veli 2, Veli 7 ve Veli 8) özel yetenekli çocukların başarılarının ve konuları anlama hızlarının yüksek olduğunu belirtmiştir. Veli 7 “Ders anlatmak için çok uğraşmıyorsun, ders çalıştırmak için bir şey yaptırmak için. Çabuk öğreniyorlar ve başarılı oluyorlar” şeklinde ifade etmiştir. Veli 2 ise “Birçok uğraşmamız gereken şeyle uğraşmıyorsun. Bir sıfır önde başlıyorsunuz. Okul hayatıyla ilgili özellikle. Ayrıca nezaket kuralları olsun görgü kuralları olsun bunları öğrenirken daha çabuk adapte oluyor.”

Dezavantajlar:

Dezavantajlar alt teması betimlenerek rekabet ve kıyas ve yetememek olmak üzere 2 kod oluşturulmuştur.

Rekabet ve Kıyas: kapsamında 3 BİLSEM velisi (Veli 1, Veli 5 ve Veli 7) özel yetenekli çocuklara sahip olmanın dezavantajlarının da olduğunu vurgulamışlardır. Veli 1 özel yetenekli çocuğa sahip olmanın rekabete ve kıyasa neden olduğunu şöyle ifade etmiştir: “Hem avantajları var hem dezavantajları var. Ama dezavantajı başka çocuklar arasında sanki farklıymış gibi kendisi yapmasa bile diğerleri arasında yapıyor. Bu bazen kıskançlıklara yol açıyor.” Özel yetenekli öğrenci velileri sınıfta, okulda, akrabalar arasında çocuklarının örnek göstererek kıyaslandığını ve bunun sonucu olarak rekabet oluştuğunu ifade etmişlerdir.

Yetememe: kapsamında 4 BİLSEM velisi (Veli 1, Veli 3, Veli 6 ve Veli 8) özel yetenekli çocuklara sahip olmanın dezavantajlarından birisinin onlara yetememe olduğunu ifade etmiştir. Veli 1 “En büyük güçlükleri bazen yetememek. Mesela daha önceleri satranç oynuyordu. Şimdi daha fazlasını istiyor. Ben yüksek seviyede veremiyorum. Bu bizim için sıkıntı.” ifadelerini kullanarak öğrencisine yetemediğini belirtmiştir. Veli 3 ise “Çok fazla soru sorması, meraklı olması ve bazı konularda cevap verememek dışında yaşadığımız bir zorluk olmadı. Bazen yetişmekte zorlanıyoruz o kadar.” ifadelerini kullanarak yine yetememe kaygısı üzerine vurgu yapmıştır.

4.2.2. Tema 2. Fiziki Konum ve Donanım

Bu tema kapsamında katılımcılara “BİLSEM’lerin bulunduğu konum nasıl olmalı? Çevresinde hangi kurumlar olmalı? Bu kurumlarla nasıl bir işbirliği yapılmalı?” soruları yöneltilmiş elde edilen verilerin analiziyle ulaşılan sonuçlar betimlenerek Tablo 25’te verilmiştir.

Tablo 25

BİLSEM Velilerinin BİLSEM’lerin Bulunduğu Konum Hakkındaki Görüşleri

Veli ifadeleri	Katılımcılar
Ulaşım zor	Veli 1, Veli 2, Veli 3, Veli 8
Üniversite olmalı	Veli 2, Veli 3, Veli 5
Bahçe olmalı	Veli 4, Veli 6, Veli 7, Veli 8
Fabrikalar fazla	Veli 3, Veli 5, Veli 7
Tiyatro, konservatuvar	Veli 3
Araştırma laboratuvarı	Veli 2,
Yiyecek alacak yer yok	Veli 1, Veli 6, Veli 8
Kütüphaneler	Veli 2, Veli 8

Tablo 25 ve Tablo 26’daki bulgular değerlendirildiğinde BİLSEM velileri BİLSEM’e ulaşımın zor olduğunu, bahçesi olmadığını, fabrika ve iş yerlerinin fazla olduğunu belirtmişlerdir. BİLSEM’in etrafında üniversite, tiyatro, konservatuvar, araştırma laboratuvarları ve kütüphaneler bulunması gerektiğini, fiziksel ortamın iyileştirilmesi gerektiği ve malzemelerin yetersiz kaldığını ifade etmişlerdir. Bu bulgular betimlenerek ulaşım, kurumlara yakınlık ve fiziksel ortam ve donanım olmak üzere 3 alt tema oluşturulmuştur.

Ulaşım:

Bu alt tema altında 4 BİLSEM velisi (Veli 1, Veli 2, Veli 3 ve Veli 8) bulundukları BİLSEM’e ulaşımın zor olduğunu belirtmiştir. Bununla ilgili olarak Veli 3 “Bizim BİLSEM sanayinin ortasında. Buraya gelmek çok zor toplu taşımayla hiç buraya gelmedim. Ben çalışan bir anneyim ve maaşımın düşmesini göze alarak iş şeklimi değiştirdim. Servis konulabilir ve ya daha merkezi bir yerde olabilir” şeklinde bir ifadeyle mevcut BİLSEM’e ulaşımın zor olduğunu ve ulaşımın kolay olması gerektiğini belirtmektedir. Veli 8 “Mesela ben 5.sınıftayken çok zorlandım. Arabam yok, götürmesi getirmesi sıkıntılıydı. Bir ara bırakmayı düşündüm.” ifadelerini kullanarak ulaşımın BİLSEM’e devam etmelerini zorlaştırdığını belirtmiştir.

Kurumlara Yakınlık:

Bu alt tema ile ilgili olarak 3 BİLSEM velisi (Veli 2, Veli 3 ve Veli 5) BİLSEM’ in etrafında üniversite, 2 BİLSEM velisi (Veli 2 ve Veli 8) kütüphane olması gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca veliler tiyatro ve konservatuvar bulunması gerektiğini de ifade etmişlerdir. Veli 5 “En azından gerçekten toprağı olan bir bahçesi olmasını, yeşillikler içinde olmasını tercih ederdim” diyerek okulun fiziksel çevresinin toprağı ve yeşili barındırması gerektiğini vurgulamıştır. Veli 3 ise “Yoksa bina olarak ve iç hani binanın içi falan gayet güzel ama yani etrafa falan baktığınızda bence hiç uygun değil” diyerek mevcut araştırmanın yürütüldüğü BİLSEM’in fiziksel çevresinin uygun olmadığını ifade etmiştir

Fiziksel Ortam ve Donanım:

Bu alt tema ile ilgili olarak katılımcılara “Devam ettiğiniz BİLSEM ’in fiziksel ortamı ve donanımı yeterli mi?” sorusu yöneltilmiş elde edilen verilerin analiziyle ulaşılan sonuçlar betimlenerek Tablo 26’da verilmiştir.

Tablo 26

BİLSEM velilerinin BİLSEM’ in fiziksel ortamı ve donanımı hakkındaki görüşleri

Veli ifadeleri	Katılımcılar
Fiziksel ortam yetersiz	Veli 1, Veli 2, Veli 6, Veli 8
Gelişiyor	Veli 2, Veli 4, Veli 7
Malzemeler yeterli	Veli 4, Veli 7
Malzeme yetersizliği	Veli 1, Veli 3, Veli 5, Veli 6
Yeni oluşturuluyor	Veli 4, Veli 5

Tablo 26’daki veriler betimlenerek fiziksel ortam ve donanım olmak üzere 2 kod oluşturulmuştur.

Fiziksel Ortam: kapsamında 4 BİLSEM velisi (Veli 1, Veli 2, Veli 6 ve Veli 8) bulundukları BİLSEM’in fiziksel ortamını yetersiz bulduklarını belirtmiştir. Veli 8 “Bir kere tek bina olması lazım. BİLSEM’lere ait bina olması lazım. Bizim kurumumuz imam hatip ile beraberdi, giriş çıkışımız aynıydı, en üst katta biz vadık. Bu sene binanın sağ tarafı bizim sol tarafı imam hatip oldu.” ifadelerini kullanarak bağımsız bir bina tahsis edilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Veli 2 “Biz ilk başladığımız sene çok zorlandık. Elektrik kesilmeleri, yanmayan kaloriferler, donuyorum diye okula gitmek istemiyordu çocuk. Ben göndermeyeceğim falan diyordum. Şimdiki hiçbir veli bu sıkıntıları yaşamıyor. Öğretmenin

gelmeyeceği en geç bir iki gün önceden bildiriliyor.” ifadelerini kullanarak BİLSEM’lerin gelişmekte olduğunu belirtmiştir.

Donanım: kapsamında 4 BİLSEM velisi (Veli 1, Veli 3, Veli 5 ve Veli 6) bulundukları BİLSEM’de donanımın yetersiz olduğunu; 2 BİLSEM velisi (Veli 4 ve Veli 5) donanımların yeni oluşturulduğunu ifade etmiştir. Veli 5 “Resim bölümünde sınıfı biz oluşturduk, perdesine kadar sınıfı biz düzenledik.” ve “Bence bizim BİLSEM iyi geliyor. Velilerin destekleri çok oldu. Mesela kimya ve biyoloji bölümleri zenginleştirildi, drama sınıfı açıldı. Gelişmekte olan ama henüz olmamış.” ifadelerini kullanarak donanımın iyileştirildiğini vurgulamıştır. Veli 6 “Mesela bilişim dersi için söylüyorum 2 öğrenciye bir bilgisayar olabilir mi? Yani bu gibi yetersizlikler özellikle fiziki yetersizlikler çok. Mesela biz uzaktan öğretime geçince öğretmen daha mutlu şu anda. Neden? Çünkü her öğrencinin elinin altında bir bilgisayar var öğrenci bireysel çalışabiliyor ve öğretmen uzaktan eğitimden bu yüzden memnun. Bu da çok acı bir şey. Zaten kaç tane öğrenci derse girebiliyor BİLSEM’ de atıyorum 20 tane tam donanımlı bilgisayar yok yani bu gibi fiziki yetersizlikler çok fazla. Bence kurum anlamında kurumda çalışanlar anlamında herkesin elinden geleni yaptığına inanıyorum ama hem fiziki koşullar bir şekilde malzeme eksikliği bunlar giderilmeli.” ifadelerini kullanarak araç gereç donanım yetersizliğine vurgu yapmıştır.

4.2.3. Tema 3: BİLSEM’e Yönelik Değerlendirmeler

Araştırmaya katılan veliler BİLSEM’e yönelik değerlendirmeler yapmışlardır. Bu tema altında BİLSEM velilerinin Bilim ve Sanat Merkezinin misyonu, eğitim müfredatı, eğitim programının öğrencinin gelişimine katkısı, merkezin işleyişiyle ilgili hususlar, rehberlik hizmetleri ve işleyişle ilgili sorunlar ele alınmıştır.

BİLSEM’in İşleyişi ile İlgili Değerlendirmeler:

Bu alt tema altında elde edilen veriler betimlenerek kuruluş amacına hizmet, müfredat ve eğitim programı ve rehberlik hizmetleri olmak üzere 3 alt tema oluşturulmuştur.

Kuruluş Amacına Hizmet:

Bu alt tema kapsamında katılımcılara “Sizce Blim ve Sanat Merkezlerine biçilen misyon nedir? Bilim ve Sanat Merkezleri bu misyonu yerine getirebiliyor mu?” sorusu yöneltilmiş elde edilen verilerin analiziyle ulaşılan sonuçlar betimlenerek Tablo 27’de verilmiştir.

Tablo 27

BİLSEM Velilerinin Bilim ve Sanat Merkezlerinin Misyonu İle İlgili Görüşleri

Misyon	Katılımcılar
Gelişiyor	Veli 1, Veli 4, Veli 2, Veli 5
Çaba gösteriliyor	Veli 6, Veli 2, Veli 7, Veli 8
Ellerindeki imkanlarla olabilecek kadar	Veli 6,
Gelişmiyor	Veli 3

Bu alt tema altında 7 BİLSEM velisi (Veli 1, Veli 2, Veli 4, Veli 5, Veli 6, Veli 7 ve Veli 8) bilim ve sanat merkezlerinin gelişmekte olduğunu ifade etmiştir. Veli 6 “Ben ellerinden gelenin en iyisini yaptıklarını düşünüyorum. Öğrencilerin sadece akademik olarak değil de başka yönlerinin de gelişmesi gerektiğini düşünüyorlar ve ellerindeki imkanlarla en iyisini yapmaya çalışıyorlar.” ifadelerini kullanarak imkanların el verdiği kadar misyonun yerine getirildiğini belirtmiştir. Veli 3 ise “Kurulurken ki amaçları bu değildi diye düşünüyorum. Çünkü ilerlemediler, nasıl kuruldularsa öyle devam ettiklerini söyleyebilirim.” ifadeleriyle BİLSEM’lerin gelişme kaydetmediğini vurgulamıştır. Veli 5 BİLSEM’lerin misyonunu “Çocukların var olan zekalarını destekliyor, meraklarını gideriyorlar. Daha farklı düşünmelerini sağlıyor.” şeklinde ifade etmiştir. BİLSEM velilerinin Bilim ve Sanat Merkezlerinin kuruluş amacına hizmet etmediğini fakat gelişmekte olduğunu düşündükleri tespit edilmiştir.

Müfredat ve Eğitim Programı:

Bu alt tema ile ilgili olarak katılımcılara “Özel yetenekli öğrencilere uygulanan eğitim müfredatını nasıl değerlendiriyorsunuz?” ve “BİLSEM’de uygulanan eğitim programının öğrencinizin gelişimine katkısı oluyor mu?” soruları yöneltilmiş elde edilen verilerin analiziyle ulaşılan sonuçlar betimlenerek Tablo 28’de verilmiştir.

Tablo 28

BİLSEM Velilerinin Eğitim Müfredatı ve Eğitim Programı Hakkındaki Görüşleri

Eğitim müfredatı ve programı	Katılımcılar
Ders saatleri yetersiz	Veli 1, Veli 3, Veli 5, Veli 6, Veli 8
Farklı disiplinlerle tanışma imkanı	Veli 2, Veli 6, Veli 7, Veli 8
Fikrim yok	Veli 4
Tekrar eden dersler	Veli 2, Veli 3, Veli 5
Memnunum	Veli 1, Veli 6, Veli 7
Sık sık öğretmen değişimi	Veli 2, Veli 3, Veli 8
İletişim kopukluğu	Veli 4, Veli 8
Hiç alınmayan dersler	Veli 5

Tablo 28’deki veriler betimlenerek yetersiz ders saatleri, farklı disiplinlerle tanışma, merak duygusu ile öğrenme, sık öğretmen değişimi ve tekrar eden dersler olmak üzere 5 kodoluşturulmuştur.

Yetersiz ders saatleri: kapsamında 4 BİLSEM velisi (Veli 1, Veli 3, Veli 5 ve Veli 6) Bilim ve Sanat Merkezlerinde farklı dersler verildiğinin fakat ders saatlerinin yetersiz olduğunu belirtmiştir. Veli 5 “Eğitim müfredatı güzel ama keşke hep oraya gidebilseler. Ders sayısı daha fazla olurdu.” İfadelerini kullanarak ders saatlerinin yetersiz olduğunu vurgulamıştır.

Farklı disiplinlerle tanışma: kapsamında 4 BİLSEM velisi (Veli 2, Veli 6, Veli 7 ve Veli 8) BİLSEM öğrencilerinin farklı disiplinlerle çalışma imkanı bulduklarını ve öğrencilerin farklı yönlerini geliştirdiğini ifade etmiştir. Veli 2 “Tabi bize çok sıra dışı geliyor fizik mesela. Ama onu indirgeyebiliyorlar yani. Merak uyandırabiliyorlar ilkokul çocuğu biliyor mesela.” İfadelerini kullanarak farklı disiplinlerle tanışma imkanı sağladığına vurgu yapmıştır. Veli 6 ise “Bence yeterli, öğrencinin farklı yönlerini geliştiriyor. Örneğin resim çizmeyi hiç sevmezdi, destekte resimli etkinlikler çok yapılıyordu. Baktım önyargısını onunla kırdı.” İfadeleriyle öğrencilerin farklı yönlerini geliştirdiğini belirtmiştir.

Merak duygusu ile öğrenme: kapsamında 3 BİLSEM velisi (Veli 2, Veli 6 ve Veli 8) BİLSEM öğrencilerinin sınav kaygısı olmadan merak duygusu ile öğrendiklerini ifade etmiştir. Bu durumu Veli 6 “Kendi yeteneğine göre gruplara ayrılınca da hadi bunu çalış bunu yap, sınav olacaksınız gibi bir durum olmadığı içinde çok büyük zevkle giriyor derslere.” ifadeleriyle vurgulamıştır. Veli 2 “Yani okulla ilgili hiçbir katkısı yok, genel kültürle ilgili çok katkısı var.” ve “BİLSEM’ de öğrendiklerini meraklı duygularla kaydettiği için unutmuyor. Ödev yok, sıkıcı değil.” ifadeleriyle hem sınav kaygısı olmadan merakla öğrenmeye hem de genel kültürün gelişimine katkı sağladığına vurgu yapmıştır.

Sık öğretmen değişimi: kapsamında 3 BİLSEM velisi (Veli 2, Veli 3, ve Veli 8) bulundukları BİLSEM’ de öğretmen kadrosunun sabit olmadığını ve sık sık öğretmen değişikliğine gidildiğini ifade etmiştir. Veli 3 “Öğretmenler değişiyor ya da yeni öğretmenler geliyor. Ya da bazen aynı çocuk üst üste aynı dersleri alabiliyor bu da büyük bir sıkıntı. Yani bunlar biraz düzenlenebilir.” ifadelerini kullanarak sabit öğretmen kadrosunun olmadığına vurgu yapmıştır. Veli 8 “Bence BİLSEM’de ücretli öğretmenler olmamalı.” ifadelerini kullanarak öğretmen kadrosunun sabit olmadığını belirtmiştir.

Tekrar eden dersler: kapsamında 3 BİLSEM velisi (Veli 2, Veli 3 ve Veli 5) bazı derslerin tekrar tekrar alınırken bazı derslerin hiç alınmadığını belirtmiştir. Veli 5 “Benim çocuğumun uzaya ilgisi var ama fizik dersi almadan ÖYG oldu. Belki bilgisayar belki robotla ilgili dersleri görmedi zaman yetişmediği için. Mesela bir pi günü oluyordu, etkinlikler oluyor güzel ama cumartesi yapılıyor. Zaten haftada bir gün ders görüyorlar o da tatil oluyordu. Etkinliklerin kutlanmasında, ders programlarının ayarlanmasında eksiklikler oluyor. Mesela biyoloji ve felsefe seçtik ikisi de aynı gün aynı saatte. Bu tarz sıkıntılarla her yıl karşılaşıyoruz.” ifadelerini kullanarak bazı derslerin hiç alınmadığına vurgu yapmıştır. Veli 3 ise “Öğrencim 3 kere biyoloji, 3 kere kimya, 3 kere felsefe aldı. Madem bu kadar felsefe aldım, ÖYG’ de de devam edeyim dedi.” ifadelerini kullanarak tekrar alınan derslere vurgu yaparak ders programlarının tam ayarlanamadığını belirtmiştir. Veli 4 ise “Bilgisayar dersini bol bol aldı. Hatta bir yanlışlık olup bu sene iki dönem üst üste denk geldi. Veliler itiraz edince düzeltildi.” ifadelerini kullanarak yine ders programlarının dengeli ayarlanamadığına vurgu yapmıştır.

Rehberlik Hizmetleri:

Bu alt tema altındakatilimcılara “Devam ettiğiniz merkezin rehberlik hizmetlerini nasıl değerlendiriyorsunuz?” soruları yöneltilmiş elde edilen verilerin analiziyle ulaşılan sonuçlar betimlenerek Tablo 29’da verilmiştir.

Tablo 29

BİLSEM Velilerinin BİLSEM’ in Rehberlik Hizmetleri Hakkındaki Görüşleri

Veli ifadeleri	Katılımcılar
Çalışıyorlar	Veli 1, Veli 2, Veli 5, Veli 6
Yararlanıyorum	Veli 6
Yararlanmıyorum	Veli 1, Veli 2, Veli 3, Veli 4, Veli 7, Veli 8
Genel rehberlik yapıyor	Veli 6

Tablo 29’deki bulgular değerlendirildiğinde BİLSEM velileri genel olarak rehberlik hizmetlerinden memnun olduklarını fakat rehberlik hizmetlerinden yararlanmadıklarını belirtmişlerdir.

Bu alt tema altında 6 BİLSEM velisi (Veli 1, Veli 2, Veli 3, Veli 4, Veli 7 ve Veli 8) rehberlik hizmetlerinden yararlanmadıklarını belirtmiştir. Veli 6 “Rehberlik hizmetleri açısından biz iki senedir bu BİLSEM’deyiz. Daha önce başka bir BİLSEM’deydik. Bulunduğumuz BİLSEM’de genel rehberlik yapıyor.” ve Veli 3 “Çocuklarımız ne kadar zeki olsa da aynı zamanda sıkıntılar yaşayan çocuklar. Bazen özel zekaya eşlik eden sorunlar oluyor, disleksi oluyor, sendromlar var, asperger olan var, otizm olan var hani bunların bilinip buna göre rehberlik düzenlenmeli diye düşünüyorum. Rehberlik çocukları tanımalı ve ilgi alanlarını bilmeli. Bizim 5. yılımız bugüne kadar rehberlik hizmeti görmedik. Çünkü rehber öğretmenimiz müdür yardımcısıydı ve eğitim vermedi ama öğretmenimiz yeni geldi. Bundan sonra iyi olacaktır diye düşünüyorum.” ifadelerini kullanarak kişinin özelliklerini bilip ona göre rehberlik yapılması gerektiğini vurgulamışlardır.

Öğretmen ve Yöneticiler:

Bu alt tema altında BİLSEM’ de görev yapan öğretmen ve yöneticilerin özel yeteneklilerle ilgili bilgi düzeyleri, ders programları ve yönlendirmeleri ve öğrencilerin ilgi alanlarının tespit edebilme düzeyleri velilerin gözünden ele alınmıştır. Katılımcılardan elde edilen veriler betimlenerek olumlu iletişim, öğretmen yetersizliği ve ilgi alanlarının tespiti olmak üzere 3 kod oluşturulmuştur.

Olumlu İletişim: kapsamında 4 BİLSEM velisi (Veli 5, Veli 6, Veli 7 ve Veli 8) BİLSEM’ de görevli öğretmen ve yöneticileri anlayışlı, ilgili, araştıran, soruşturan olarak tanımlamıştır. Veli 5 “Öğretmenlerimiz çok özverili, hep anlayışlı, çocuklarla hep arkadaşça konuştular” ifadelerini kullanarak BİLSEM öğretmenlerinin destekleyici olduklarını belirtmiştir. Veli 6

“Tavır olarak, anlayış olarak, özellikle çocuklara karşı çok, öğrenciyi tanıyorlar ve onların hassasiyetlerine çok önem veriyorlar.” ifadelerini kullanarak BİLSEM öğretmen ve yöneticilerinin anlayışlı ve ilgili olduklarına vurgu yapmıştır.

Mesleki Yetersizlik: kapsamında 5 BİLSEM velisi (Veli 1, Veli 2, Veli 3, Veli 5 ve Veli 8) BİLSEM’de görevli öğretmen ve yöneticilerin yetersiz olduklarını ifade etmiştir. Veli 1 “Çok iyi öğretmenler olduğunu gözlemliyorum. Biz çok şanslıyız biz çok iyi öğretmenlere denk geldik BİLSEM’de ama çevremde duyduğum öğretmenlerin yetersiz olduğunu söyleyen veliler var, BİLSEM’de eğitim vermesine rağmen bu çocukların farkında olmayan öğretmenler olduğunu duyuyorum ve eğitim olarak da şöyle düşünüyorum öğretmenlerin özenle seçilmesini.”. Veli 3 özel yeteneklilerle ilgili bilgi düzeylerini ayıracak seviyede olmadığına şöyle ifade etmiştir: “Derslere girmediğim için orada neler yaşıyor bilmiyorum sadece çocuklardan duyduğumu söylüyorum mutlaka yeterli olanlar olduğu gibi yetersiz olanlarda var”. Benzer şekilde Veli 8 “Bakın 25-26 yaşında ücretli oluyor sanırım. Atanmadan gelmiş. Benim çocuğuma ne verebilir. Müdürün de bir suçu yok orada bir açık var ve kapanması gerekiyor... bence BİLSEM’li çocuklara ücretli hocalar olmamalı.” ifadelerini kullanarak öğretmenlerin daha nitelikli seçilmesi gerektiğini belirtmiştir.

İlgi Alanlarının Tespiti: kapsamında 4 BİLSEM velisi (Veli 3, Veli 4, Veli 5 ve Veli 7) Veliler bu tema altında BİLSEM öğretmen ve yöneticilerinin öğrencilerin ilgi alanlarını tespit edemediklerini belirtmişlerdir. Veli 5 “İdarecinin bunu fark ettiğini düşünmüyorum. İdareciyi bu konuda çok zayıf buluyorum. Bir çocuk üst üste iki defa matematiğe giriyor. Yöneticiye gidip bu çocuk matematik aldı, farklı bir ders alsın dediğimiz zaman program değiştiriliyor. Biz kendimiz araştırarak tespit ettik çocuğumuzun ilgi alanını.” ifadelerini kullanarak öğrencilerin ilgi alanını velilerin tespit ettiğini belirtmiştir. Veli 3 “ Hayır, zaten her dersi almayınca ilgi alanları nasıl tespit edilecek.” ifadeleriyle ilgi alanlarının tespit edilebilmesi için bütün alanları görmüş olması gerektiğini vurgulamıştır. Veli 5 “ Sadece bir hocamız toplantı yaptı ve yönlendirme formlarını doldurdu. Diğer hocalar ne yaptılar bilmiyorum.” ifadelerini kullanarak öğrenci yönlendirmelerini yeterli bulmadığına vurgu yapmıştır.

Eğitim ve Öğretim:

Bu alt tema altında BİLSEM velilerinin özel yetenekli öğrencilerin eğitimlerinin nasıl olması gerektiğine ilişkin görüşleri açısından; özel yeteneklilerin eğitime kaç yaşında başlaması, ne zamana kadar devam etmesi gerektiği, eğitim programlarının nasıl olması ve mezun olan bir

öğrencinin kazanmış olması gereken bilgi ve becerilerin neler olması gerektiği durumlarıyla ele alınmıştır. Katılımcılardan elde edilen veriler betimlenerek BİLSEM’e başlama ve devam etme, eğitim programları ve mezun kazanımları olmak üzere 3 kod oluşturulmuştur.

BİLSEM’e Başlama ve Devam Etme: kapsamında 6 BİLSEM velisi (Veli 1, Veli 2, Veli 3, Veli 5, Veli 7 ve Veli 8) öğrencilerin BİLSEM’e anasınıfından başlayıp lise sona kadar devam etmesi gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca Veli 6 “Bence ömür boyu devam etmeli. İlla eğitim şeklinde değil ama arkadaşları ve öğretmenleriyle bağı devam etmeli.” ifadelerini kullanarak eğitimlerinin devam etmesi gerektiğini belirtmiştir.

Eğitim Programları: kapsamında velilere “Sizce özel yetenekli öğrencilere nasıl bir eğitim programı uygulanmalıdır?” sorusu yöneltilerek velilerin özel yeteneklilerin eğitim programlarının nasıl olması gerektiğine ilişkin görüşleri tespit edilmiştir. Bu soru kapsamında elde edilen verilerin analiziyle ulaşılan sonuçlar betimlenerek Tablo 30’da verilmiştir.

Tablo 30

BİLSEM Velilerinin Özel Yeteneklilerin Eğitim Programlarının Nasıl Olması Gerektiğine İlişkin Görüşleri

Veli ifadeleri	Katılımcılar
BİLSEM’deki gibi	Veli 1, Veli 2
Daha çok vakit geçirilmeli	Veli 2, Veli 3, Veli 5, Veli 6, Veli 8
Hızlandırılmış eğitim	Veli 3
Yetenek alanlarına uygun	Veli 3
Geziler düzenlenmeli	Veli 6, Veli 7, Veli 8

Tablo 30’daki bulgular değerlendirildiğinde 5 BİLSEM velisi (Veli 2, Veli 3, Veli 5, Veli 6 ve Veli 8) özel yeteneklilerin eğitim programlarının BİLSEM’deki programa ek olarak daha çok zaman geçirebilecekleri proje üretebilecekleri bir program olması gerektiğini ifade etmişlerdir. Veli 2 “Ders bitti çıkayım geleyim eve demesin hani daha çok zaman geçirsün. Öğretmeniyle kalsın. Arkadaşlarıyla otursun, okudukları kitaplar hakkında tartışsınlar.” ifadelerini kullanarak daha çok zaman geçirilecek bir program olması gerektiğine vurgu yapmıştır. Veli 3 “Herhangi bir alanda ilgisi olduğunda yaşatlarından çok hızlı öğrendiği için hızlandırılmış bir eğitim verilebilir, sınıf atlama imkanları sağlanabilir.” ifadelerini kullanarak hızlandırılmış eğitim verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Veli 6 “Bu çocuklar bir araya toplanıp laboratuvarlara götürülebilir, geziler düzenlenebilir. Hani ufku açacak şeyler yapılabilir ama maalesef çocukları sadece sınıf ortamına sokup 2 saat ne verilirse ona

razı olup eve geri dönmek zorunda kalıyorlar.” ifadelerini kullanarak okul dışı etkinliklere ve gezilere daha fazla zaman ayrılması gerektiğini belirtmiştir.

Mezun Kazanımları: kapsamında 4 BİLSEM velisi (Veli 1, Veli 6, Veli 7 ve Veli 8) BİLSEM öğrencilerinin kendilerini tanımış olmaları ve yeteneklerini keşfetmiş olmaları gerektiğini belirtmiştir. Veli 1 “Mezun olduğu zaman kendini bilsin. Bilgisi, becerisi, yapabileceklerine yönelik meslek seçsin.” ifadelerini kullanarak kendi özelliklerini tanımış olarak mezun olması gerektiğine vurgu yapmıştır.

4.2.4. Tema 4: BİLSEM Öğrencilerinin Seçim Süreci

Araştırmada elde edilen dördüncü tema altında BİLSEM velilerinin, BİLSEM öğrencilerinin seçim sürecinde sınıf ve rehber öğretmenlerin öğrencileri aday göstermesi, gözlem formlarını yeterliliği ve objektifliği, öğrencileri tanılama testlerinin yeterliliği, MEB çalışanlarının BİLSEM hakkındaki bilgileri ve bilgilendirme seminerleri hakkındaki görüşleri ele alınmıştır. Katılımcılardan elde edilen veriler betimlenerek aday gösterme, gözlem formlarının doldurulması, MEB çalışanlarının bilgi düzeyi ve bilgilendirme seminerleri olmak üzere 4 alt tema oluşturulmuştur.

Aday Gösterme:

Bu alt tema altında 4 BİLSEM velisi (Veli 3, Veli 5, Veli 7 ve Veli 8) sınıf ve rehber öğretmenlerinin öğrencileri aday gösterme becerilerinin sağlıklı olmadığını ifade etmiştir. Veli 3 “Biz çok sıkıntı yaşamadık, dediğim gibi seçim süreci bana çok adil gelmiyor. Biz çok bilinçli değildik zaten okul zannediyorduk. O kadar bilgisizdik o dönemde, şimdi herkes biliyor. BİLSEM’e girmek için bir yarış var ama seçim süreci gerçekten her çocuk için uygun değil. Uygun çocuklara direk genel tarama yapmak daha uygun.” ifadelerini kullanarak seçim sürecini uygun bulmadığını vurgulamıştır.

Gözlem Formlarının Doldurulması:

Bu alt tema altında 6 BİLSEM velisi (Veli 3, Veli 4, Veli 5, Veli 6, Veli 7 ve Veli 8) gözlem formlarının doldurulmasında veli baskısından etkilendiğini ifade etmişlerdir. BİLSEM’de iki öğrencisi bulunan Veli 5, ÖYG öğrencisi için “Bizim sınıfta bir öğretmen çocuğu vardı. Onun velisi ısrar edince öğretmende o öğrenciyi yalnız sınava sokmamak adına 5 çocuğu sınava sokuyor ve 3 çocuk kazandı. Eğer o öğretmen velisi ısrar etmeseydi, kazanamayacaktı ve

çocuğumuzun özel olduğunu bilmeyecektik.” ve BYF öğrencisi için ise “Abisi BİLSEM’de olduğu için sınava girmesini ben istedim. Hem resim hem de alandan kazandı.” ifadelerini kullanarak gözlem formlarının veli isteği ile doldurulduğunu ifade etmiştir. Veli 6 “ Benim oğlumun girdiği sene 3 kişi girmişti sınava tabi ondan sonraki sene sınıflar karışmış neden onlar giriyor bizim çocuklar girmiyor diye. Ondan sonraki sene bütün sınıf sınavdaydı. Biraz bu işin dozu kaçtı veli baskısı yüzünden nasıl yapacaklar bilmiyorum. Eskiden bir okulda 100 kişi giriyorsa şimdi günde 500 kişi sınava girmek istiyor.” ifadeleriyle veli baskısının gözlem formlarının objektif doldurulmasına engel teşkil ettiğini vurgulamıştır.

MEB Çalışanlarının Bilgi Düzeyi:

Bu alt tema altında 6 BİLSEM velisi (Veli 2, Veli 3, Veli 5, Veli 6, Veli 7 ve Veli 8) MEB çalışanlarının BİLSEM’lerle ilgili yeterli bilgiye sahip olmadıklarını belirtmişlerdir. Veli 5 “Çok yetersiz, bilmiyorlar. Hatta müdür yardımcıları bana soruyorlardı nasıldır, nasıl oluyor diye. Bir sonraki sene okulun rehber öğretmeni BİLSEM sınavına girecek öğrenciler için seminer verecekti benim kızım da girecek diye bende katıldım. Rehberlik öğretmeni çok yetersizdi. Sürekli sözünü bölmek zorunda kaldım.” ifadelerini kullanarak MEB çalışanlarının BİLSEM’le ilgili yeterli bilgileri olmadığına vurgu yapmıştır. MEB öğretmeni olan Veli 6 “ Hayır, benim arkadaşlarım dahil bilmiyorlardı. Bana, bu kadar uzağa götürülür mü hiç burada bir kursa gönder, diyorlardı. Yüz kişide on kişi tam anlamıyla BİLSEM’i biliyordur. Bu da demek ki BİLSEM’lere gereken önem verilmiyor.” ifadelerini kullanarak MEB çalışanlarının bilgi düzeylerinin yetersiz olduğunu belirtmiştir.

Bilgilendirme Seminerleri:

Bu alt tema altında 5 BİLSEM velisi (Veli 3, Veli 4, Veli 5, Veli 6 ve Veli 8) bilgilendirme seminerlerini yeterli olmadığını ve çeşitlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Veli 6 “ Mesela ben kaç yıllık öğretmendir çocuğumun farklı olduğunu düşünmeye başladığımda ne yapılabilir gibi bir araştırma içerisine girince öğrendim. Altı yedi yıllık öğretmendir. İhtiyaçtan öğrendim. Yoksa ben de hala duymamış olacaktım. Mesela kaynaştırma öğrencileri için öğretmenliğe başladığınız andan itibaren bilgilendiriliyorsunuz. Dezavantajlı olanı bu kadar önemsiyorsunuz da ki olması gerekiyor kesinlikle avantajlı olan bireyi neden korumuyorsunuz.” ifadelerini kullanarak bilgilendirme seminerlerini yeterli bulmadığını ifade etmiştir.

4.2.5. Tema 5: Öneriler

Bu tema kapsamında elde edilen veriler betimlenerek İşleyişe ilişkin öneriler ve etkinlik önerileri. Olmak üzere iki alt tema oluşturulmuştur.

İşleyişe İlişkin Öneriler:

Bu alt tema kapsamında velilerin işleyişe ilişkin önerileri tespit edilmiştir. Elde edilen veriler betimlenerek Tablo 31’de sunulmuştur.

Tablo 31

BİLSEM Velilerinin BİLSEM’lerin İşleyişine İlişkin Önerileri

Veli ifadeleri	Katılımcılar
BİLSEM sayısı artırılmalı	Veli 1, Veli 6, Veli 8
Eğitim yoğunlaştırılabilir	Veli 1, Veli 3, Veli 4
Spor olmalı	Veli 1, Veli 6, Veli 8
Rehberlik hizmetleri geliştirilmeli	Veli 1, Veli 8
Daha fazla ödenek verilmeli	Veli 2, Veli 3, Veli 8
Daha büyük laboratuvarlar olmalı	Veli 2, Veli 3, Veli 6, Veli 8
Okullara entegre edilmeli	Veli 3, Veli 4, Veli 6, Veli 8
Öğretmen sayısı artırılmalı	Veli 3
Ders programı daha düzenli olmalı	Veli 3, Veli 4, Veli 5
Duyurulardan herkes haberdar olmalı	Veli 4, Veli 8
Öğretmenler özel yetenekli olmalı	Veli 4
Fiziki şartlar düzeltilmeli	Veli 6, Veli 8

Tablo 31’deki bulgular betimlenerek okullarla entegre olma, fiziki şartların düzeltilmesi, ders programlarının düzenli olması, BİLSEM sayısını artırma olmak üzere 4 kod oluşturulmuştur.

Okullarla Entegra Olma: kapsamında 4 BİLSEM velisi (Veli 3, Veli 4, Veli 6 ve Veli 8) BİLSEM’lerin okullarla entegre olması gerektiğini belirtmiştir.

Fiziki Şartların Düzeltilmesi: kapsamında 4 BİLSEM velisi (Veli 2, Veli 3, Veli 6, Veli 8) fiziki şartların düzeltilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Veli 6 “Öğrencide sorun yok, öğretmende sorun yok, idarede sorun yok geriye kalıyor sadece fiziki şartlar. Bu şartlarda düzeltilirse çocukların önü gayet açık olur.” ifadelerini kullanarak fiziki şartların düzeltilmesi gerektiğini belirtmiştir. Veli 3 “O kadar çok şey var ki BİLSEM’lerin bina olarak fiziki yapısından tutun, işte görev yapan öğretmenlere kadar her şeyin yeniden düzenlenmesi gerektiğini düşünüyorum.” ifadelerini kullanarak BİLSEM’lerin revize edilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Ders Programlarının Düzenli Olması: kapsamında3 BİLSEM velisi (Veli 3, Veli 4 ve Veli 5) ders programlarının daha düzenli olması gerektiğini ifade etmiştir. Öğretmen sayısının artırılması ve sabit kadrolu öğretmen tercihi BİLSEM’deki mevcut düzensiz ders programı sorununun temel nedeni olduğunu belirtmişlerdir.

BİLSEM Sayısını Arttırma: kapsamında 3 BİLSEM velisi (Veli 1,Veli 6 ve Veli 8) BİLSEM sayısının artırılması gerektiğini belirtmiştir. Veli 8 “BİLSEM’lerin sayıları arttırılmalı ve merkezi yerlere açılmalıdır.” ifadelerini kullanarak ulaşım sorununun ortadan kalkacağını belirtmiştir.

Etkinlik Önerileri:

Bu alt tema kapsamında katılımcılardan elde edilen veriler betimlenerek Etkinliklerin artırılması ve Rehberlik hizmetlerinin artırılması olmak üzere 2 kod oluşturulmuştur.

Etkinliklerin Arttırılması: kapsamında 4 BİLSEM velisi (Veli 1, Veli 3, Veli 4 ve Veli 8) BİLSEM velilerine yönelik etkinliklerin artırılması gerektiğini vurgulamıştır. Veli 8 “Bir kere en büyük sorun bu. BİLSEM’de çocukların eğitimi ailede başlıyor. Aile nasıl davranacağını bilmiyor. BİLSEM’de haftada 3 saat derse girersiniz ama evde hep berabersiniz.” İfadelerini kullanarak velilere yönelik etkinliklerin artırılması gerektiğini vurgulamıştır.

Rehberlik Hizmetlerinin Arttırılması: kapsamında3 BİLSEM velisi (Veli 2, Veli 3 ve Veli 8) rehberlik hizmetlerinin artırılması gerektiğini belirtmiştir. Veli 3 “Velilerin çocukla ilgili bilgilendirilmesi, BİLSEM’le ilgili bilgilendirilmesi çok önemli. Özellikle yeni başlayan velilerin ihtiyaçları karşılanmıyor.” ifadelerini kullanarak bilgilendirme seminerleri olması gerektiğine vurgu yapmıştır.

4.3. BİLSEM Öğretmenlerinin BİLSEM’lere İlişkin Görüşleri

Araştırmada Öğretmenlerle yapılan görüşmelerden elde edilen temalar ve alt temalar Tablo 32’de sunulmuştur.

Tablo 32

Öğretmenlerden Elde Edilen Tema, Alt Temalar ve Kodlar

Tema 1: Özel Yetenekli Öğrencilerle Çalışmak	Alınan Eğitimler	
	Nitelikleri	Üst Düzey Bilişsel Özellikler
		Farkındalık ve Duyarlılık
	Katkıları	Geliştirici ve Öğretici
		Farklı Bakış açısı
		Dikkatli İletişim
Tema 2: Fiziki Konum	Dezavantajlar	Performans Kaygısı
		Ekstra Motivasyona İhtiyaç Duyma
		Yetememek
	Ulaşım	
	Kurumlara Yakınlık	
	Fiziksel ortam ve donanım	Fiziksel ortam Donanım
Tema 3: BİLSEM’e Yönelik Değerlendirmeler	BİLSEM’in işleyişi ile ilgili değerlendirmeler	Kuruluş amacına hizmet
		Eğitim Müfredatı
		Eğitim Programı
		Özel Yeteneklilerle İlgili Eğitim Almış Olma
	Öğretmenlerin Seçim Süreci	Bransa Ait Yeterlilikler
		Proje Yazma Becerileri
		Gelişmeleri Takip Edebilme
		Aday Gösterme
	Öğrenci Seçim Süreci	Gözlem Formlarının Doldurulması
		Öğrenci Tanılama Testleri
		MEB Personeli ve Velilerin BİLSEM Hakkındaki Bilgi Düzeyleri
		BİLSEM’e Başlama ve Devam Etme
	Eğitim ve Öğretim	Eğitim Programları
		Mezun Kazanımları
Tema 4: Öğretmenlerin Özlük Hakları	Tayin Hakları	
	Çalışma Saatleri	
Tema 5: Öneriler	İşleyişe İlişkin Öneriler	Okul Mantığından Çıkılması
		Uygun Ortamlar Oluşturulması
		Doğru Öğrenci ve Öğretmen Seçimi
		BİLSEM’le ilgili Bilgilendirme
	Etkinlik Önerileri	Etkinliklerin Artırılması Öğretmenler Arası Paylaşım

Aşağıda temalar, alt temalar ve kodlar detaylı şekilde açıklanmıştır.

4.3.1. Tema 1: Özel Yetenekli Öğrencilerle Çalışmak

Bu tema altında BİLSEM öğretmenlerinin özel yetenekli öğrencilerle ilgili aldıkları eğitimler, özel yetenekli öğrencilerin nitelikleri, özel yeteneklilerle çalışmanın katkıları ve dezavantajları ile ilgili görüşleri ele alınarak alınan eğitimler, nitelikler, katkılar ve dezavantajlar olmak üzere 4 alt tema oluşturulmuştur.

Alınan Eğitimler:

Bu alt tema altında katılımcı 7 öğretmenin hepsi özel yeteneklilerle ilgili oryantasyon eğitimleri dışında herhangi bir kapsamlı eğitim almadıklarını belirtmiştir. Öğretmen 4 “Üstün yetenekli öğrenciler ile ilgili oryantasyon eğitimi aldım. Uyum eğitimi. Daha sonra kendi kendimi eğittim.” ve Öğretmen 7 “Eğitim almadım. Fakat uzun yıllar Fen Lisesinde çalıştığım için bu tür öğrencilere yabancı değildim. Yabancı kaynakları takip ediyorum.” ifadelerini kullanarak öğretmenlerin kendi kendilerini eğittikleri görülmektedir. Özel yetenekli bir grup ile etkili çalışabilmek için bir çok hazırlayıcı özel eğitimin alınması gerekirken öğretmenlerin bu konuda kapsamlı bir eğitim almadıkları görülmektedir.

Nitelikler:

Bu alt tema altında veriler betimlenerek üst düzey bilişsel özellikler ve farkındalık ve duyarlılık olmak üzere iki kod oluşturulmuştur.

Üst Düzey Bilişsel Özellikler: kapsamında 4 BİLSEM öğretmeni (Öğretmen 2, Öğretmen 4, Öğretmen 5 ve Öğretmen 7) öğrencilerin üst düzey bilişsel özelliklere sahip olduklarını belirtmiştir. Öğretmen 4 “Üstün yetenekli öğrenciler, farkı fark edebilen, söyleneni olduğu gibi kabul etmeyen daha çok mesajların arkasındakini gören, bir de bence 2. dereceden yani bir düşünme üzerine düşünebilen hızlı öğrenciler olarak görüyorum.” ifadelerini kullanarak bilişsel özelliklerinin ileri düzeyde olduğuna vurgu yapmıştır.

Farkındalık ve Duyarlılık: kapsamında 3 BİLSEM öğretmeni (Öğretmen 1, Öğretmen 4 ve Öğretmen 5) öğrencilerin farkındalık ve duyarlılık seviyelerinin yüksek olduğunu belirtmiştir. Öğretmen 1 bunu “Türkçemiz nereye gidiyor konulu bir etkinlik yaptık. Bu etkinlikten sonra çocuk bir hafta boyunca evde ağlamış; Türkçemiz bozuluyor bundan sonra işte bir 30 yıl sonra Türkçe konuşamayacak mıyız diye? Evet, aşırı duyarlı aşırı hassasiyet var.” ifadelerini kullanarak belirtmiştir. Öğretmen 5 ise “Bir de hep bu çocukları konuşurken zihinsel yeteneklerinden bahsedilir ama sosyal yönlerini de görmek gerekir diye düşünüyorum. Adalet duyguları özellikle çok gelişmiş oluyor gördükleri haksızlıklarla nerde olursa olsun mücadele ediyorlar. Bu yönleri üzerinde de durmak gerekir diye düşünüyorum.” ifadelerini kullanmıştır.

Katkıları:

Araştırmada Öğretmenlere “Özel yetenekli öğrenciyle çalışmanın size katkıları nelerdir? ” sorusu yöneltilerek tespit edilmiştir. Bu soru kapsamında elde edilen verilerin analiziyle ulaşılan sonuçlar betimlenerek Tablo 33’te verilmiştir.

Tablo 33

BİLSEM Öğretmenlerine Göre Özel Yetenekli Öğrencilerle Çalışmanın Avantajları

Olumlu Yönler	Katılımcılar
Geliştim	Öğretmen 2, Öğretmen 3, Öğretmen 4, Öğretmen 5, Öğretmen 7
Dikkatli Konuşuyorum	Öğretmen 4, Öğretmen 7
Farklı Bakabilmek	Öğretmen 2, Öğretmen 3, Öğretmen 4, Öğretmen 5, Öğretmen 7
Öğretici	Öğretmen 2, Öğretmen 3, Öğretmen 5, Öğretmen 7
Farklı Bir Deneyim	Öğretmen 1, Öğretmen 2

Tablo 33’deki bulgular betimlenerek geliştirici ve öğretici, farklı bakış açısı ve dikkatli iletişim olmak üzere 3 kod oluşturulmuştur.

Geliştirici ve Öğretici: kapsamında 5 BİLSEM öğretmeni (Öğretmen 2, Öğretmen 3, Öğretmen 4, Öğretmen 5 ve Öğretmen 7) özel yetenekli öğrencilerle çalışmayı geliştirici ve öğretici olarak değerlendirmiştir. Öğretmen 2 “Aslında bu, birden fazla soru sorulduğunda öğrenciler hani o kapasiteye sahip oldukları için yaşları küçük bile olsa bizi çok daha ileriye taşıyabiliyor.” Öğretmen 3 “Bence bir öğretmen zorlandığı ve tıklandığı noktada yeni bir şeyler öğrendiğinde kendine çok şey katıyor ve bu çocuklar size sürekli yeni şeyler katıyorlar. Sordukları sorular normal çocukların sordukları sorulardan farklı. Almak istedikleri cevaplar tatmin olma dereceleri çok farklı. Dolayısıyla sizin onlara bir şeyler öğretebilmeniz için sürekli kendinizi yeniliyor olmanız gerekiyor.” Öğretmen 5 “Kendimi sürekli yenilemek zorunda kalıyorum. Evet bu tüm öğretmenler için geçerli fakat üstün yetenekli çocukların ilgi alanlarının çeşitliliği ve onların bu alanlardaki derinlemesine bilgisi bizi biraz daha mecbur kılıyor. Tatlı bir mecburiyet diyebiliriz.” İfadelerini kullanarak özel yetenekli öğrencilerle çalışmanın kendilerini formda tuttuğunu ve daha ileriye taşıdığını ifade etmişlerdir.

Farklı Bakışaçısı: kapsamında 5 BİLSEM öğretmeni (Öğretmen 2, Öğretmen 3, Öğretmen 4, Öğretmen 5 ve Öğretmen 7) olaylara farklı açılardan bakabilmeyi öğrendiklerini belirtmişlerdir. Öğretmen 4 “Beni çok geliştirdiler. Ben tabi klasik bir eğitim içerisinde şimdiye kadar zihnim klasik bir eğitim anlayışından geldiğinden dolayı farklı bakabilmeyi bana öğretiyorlar. Genel olarak yani böylede düşünülebiliyormuş diyorum çoğu zaman.” ifadelerini kullanmıştır. Öğretmen 7 “Ben onlarla uzun süre çalıştığım için çok mutluyum. Sizi de farklı bir boyutlara getirmiş oluyor. Kendinizi, mesleğinizi, hayata bakış açınızı o yüzden ben bu çocukların çok değerli olduğunu düşünüyorum.” özel yetenekli öğrencilerle çalışmanın kendilerine farklı bakışaçısı kazandırdığını belirtmiştir.

Dikkatli iletişim: kapsamında 2 BİLSEM öğretmeni (Öğretmen 4 ve Öğretmen 7) özel yetenekli öğrencilerle konuşurken çok dikkatli olduklarını belirtmişlerdir. Öğretmen 4 “Üstün yetenekli öğrenciler ile çalışırken çok dikkatli konuşmayı öğrendim. Söylediğim cümle içindeki en ufak bir kelime yanlışını hemen fark edip, bunu hemen düzeltiyorlar çünkü, onun için daha net açık konuşmayı öğrendim onlardan.” ifadelerini kullanarak özel yeteneklilerle konuşurken net cümleler kurduğunu belirtmiştir. Özel yetenekli öğrencilerin duyarlılık ve kırılganlık nitelikleri dikkatleriyle birarada değerlendirildiğinde bu öğrencilerle iletişim kurarken çok dikkatli olunması gerektiği açığa çıkmaktadır.

Dezavantajlar:

Bu alt tema kapsamında elde edilen veriler betimlenerek performans kaygısı, ekstra motivasyona ihtiyaç duyma ve yetememek olmak üzere 3 kod oluşturulmuştur.

Performans Kaygısı kapsamında 5 BİLSEM öğretmeni (Öğretmen 1, Öğretmen 2, Öğretmen 4, Öğretmen 5 ve Öğretmen 7) özel yetenekli öğrencilerin olası bir başarısızlık durumunda aşırı tepki verdikleri ve aşırı duygusal oldukları belirtmiştir. Ayrıca aile beklentilerinin bunu tetiklediğini ifade etmişlerdir. Öğretmen 1 “Mesela bir etkinlikte başarısız olduğu için sınıfta hüngür hüngür ağlayan bağırان bir öğrenciye rastladım. Yine bir yarışma etkinliğinde çocuk birinci olamadığı için çıldırarak dereceye geldi.” ifadelerini kullanarak özel yetenekli öğrencilerin başarısızlığa tahammüllerinin olmadığını belirtmiştir.

Öğretmen 2 “Psikolojik açıdan değerlendirirsek, kimisinde kaygı düzeyi çok yüksek yapamama korkusu var. Etkinliğini tamamlayamama korkusunu yaşıyorlar. Ailenin dayattığı

veya öğretmenin ondan beklentisini karşılayamama kaygısı yaşıyorlar.” ifadelerini kullanmıştır.

Öğretmen 5 “Bir de aşırı beklentiye giren velilerimiz var tabi. Bu çocuklarda mükemmelliyetçilikte görebiliyoruz. Ailesinin de her şey kusursuz olmalı baskısı devreye girince yine problemler yaşanmakta. Çocuk yapabileceği şeyleri bile ya beğenmezlerse ya beceremezsem diyerek yapmaktan kaçınıyor. Var olan potansiyeli geliştirmek bir yana olanı da göremeyebiliyoruz bu nedenle.” ifadelerini kullanarak özel yetenekli öğrencilerin performans kaygısı yaşamalarından dolayı istedikleri verimi alamadıklarını ortaya koymuştur.

Ekstra Motivasyona İhtiyaç Duyma: kapsamında 4 BİLSEM öğretmeni (Öğretmen 2, Öğretmen 3, Öğretmen 4 ve Öğretmen 5) bazı öğrencilerin yüksek ego bazı öğrencilerin asosyallik nedeniyle ekstra motivasyona ihtiyaç duyduklarını vurgulamışlardır. Bunu Öğretmen 4 “Çünkü bazen gözlerine bakıyorum sadece bakıyorlar, o anda düşünemiyor yani bilemiyorum çünkü bilişsel zekaları çok üste fakat duygusal anlamda bu emotional zeka dediğimiz olayda duygularını çok ortaya koyan öğrenci olmadığından dolayı acaba tatmin mi olamadılar, ben doğru yönlendiremedim mi diye çok düşündüğüm oluyor. Öyle düşünüyorum.” ifadeleriyle ve Öğretmen 3 “Çünkü düşünme şekilleri de birbirinden farklı. Yanıt arama ve buldukları yanıtları anlatma şekilleri farklı o yüzden farklı güdüleme teknikleri uygulamak gerekiyor.” ifadelerini kullanarak açıklamıştır.

Öğretmen 5 “Bazı çocuklar kendi zeka düzeyinde öğrencilerle çok fazla karşılaşmadığı zaman mesela kendi sınıfında çok fazla hakimiyet kurabiliyor. Bu da maalesef yüksek bir egoya dönüşebiliyor. Bunu törpülemek bazen zor olabiliyor. Etkinliklerde problem yaşayabiliyoruz.” ve Öğretmen 2 “Bazı öğrencilerde fazla bir özgüven var. Ben nasılsa üstün zekalı öğrenciyim, diye bir düşünceye kapılıp verilen etkinlikleri, işte derse dahil olma sürecini tamamlayamıyorlar. Nasılsa yaparım, nasılsa ben bunu hallederim, nasılsa ben bunu bitiririm diye henüz yapmaya bile yeltenmiyorlar. Ciddi bir motivasyona ihtiyaçları oluyor.” ifadelerini kullanarak yüksek egoya vurgu yapmışlardır. Ayrıca bazı öğrencilerinde tam tersi olduklarını: “Öğrenciler bazen kendilerini fazla kapatmış olabiliyorlar. Bu işte bazen olumsuz kaygıdan bazen de fazla bilmişlik taslamaktan yani tabiri yerindeyse bazı öğrencilerde ukalalık düzeyi de olabiliyor. Kimisi işbirlikçi öğrenmeye dahil olmak istemiyor. Kimisi fikirlerini paylamaktan çekiniyor. Mesela bazı öğrencilerde dersleri ne kadar başarılı olsa da asosyallik gözlenebiliyor.” ifadelerini kullanarak vurgulamıştır.

Özel yetenekli öğrencilerin nitelikleriyle örtüşür şekilde ister yüksek ego kaynaklı ister iki kere farklı olmaktan kaynaklı isterse performan kaygısından kaynaklı olsun her üç grup içinde öğretmenler ekstra motivasyon sağlamak durumundadırlar. Bu da BİLSEM öğretmenlerine göre özel yeteneklilerle çalışmanın dezanavtajı olarak görülmektedir.

Yetememek: kapsamında 3 BİLSEM öğretmeni (Öğretmen 2, Öğretmen 4 ve Öğretmen 7) özel yetenekli öğrencilere yetememe kaygısı yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmen 4 bunu “Zor yanları çok var. Bazen işte anne çocuk gibi galiba acaba yetebiliyor muyum? çocuklara göre özel yeteneklilerle çalışmanın dezanavtajı olarak görülmektedir.” ifadelerini kullanarak belirtmiştir.

Özel yetenekli öğrencilerle çalışan öğretmenlerin öğrencilere yetememe kaygılarının onları olumlu yönde teşvik ederek sürekli araştırmaya ve kendilerini geliştirmeye yönlendirdiği Geliştirici ve Öğretici temasıyla örtüşmektedir. Öğretmenleri bunu zorlayıcı bulsalarda katkı olarak değerlendirmişlerdir.

4.3.2. Tema 2: Fiziki Konum

Bu tema altında BİLSEM öğretmenlerinin BİLSEM’lerin bulunduğu konum, etrafında olması gereken kurumlar ve hangi kurumlarla işbirliği yapması gerektiği, fiziksel ortam ve donanım ile ilgili görüşleri ele alınarak ulaşım, kurumlara yakınlık ile fiziksel ortam ve donanım olmak üzere 3 alt tema oluşturulmuştur.

Ulaşım:

Bu alt tema altında 2 BİLSEM öğretmeni (Öğretmen 4 ve Öğretmen 5) BİLSEM’lere ulaşımın zor olduğunu belirtmiştir. Öğrencilerin derslere yorgun gelmesine ve bazı öğrencilerin kurumdan ayrılmasının nedeni olarak belirtmişlerdir. Öğretmen 4 “Çok kötü bir konumda, ulaşım çok kötü, fiziki şartları çok kötü, bahçesi yok, enerjik çocuklar Bilssem’deki çocuklar. Fiziki olarak da enerjilerini atamıyorlar yine kapalı bir kutunun içerisinde sıkışmış olarak görüyorum. Ulaşımları zaten okuldan sonra geliyorlar çok yorgun geliyorlar. Yolda çok daha fazla yoruluyorlar. Uygun görmüyorum koşullarını.” ifadelerini kullanarak çocukların ulaşım nedeniyle derse yorgun geldiklerini vurgulamıştır. Öğretmen 5 “Benim karşılaştığım en büyük sorun istanbul’daki BİLSEM sayısının hala az olmasından dolayı farklı ilçelerden çocukların gelmesi.” ifadelerini kullanarak ulaşımın çok zaman aldığını ve öğrenci devamsızlığına neden olduğunu ifade etmişlerdir.

Kurumlara Yakınlık:

Bu alt tema ile ilgili olarak 3 BİLSEM öğretmeni (Öğretmen 1, Öğretmen 3 ve Öğretmen 7) Üniversite kampüsünde olması gerektiğini ifade ederken 3 BİLSEM öğretmeni (Öğretmen 2, Öğretmen 4 ve Öğretmen 6) doğanın içinde olması gerektiğini ifade etmiştir.

Öğretmen 1 “Kurumlarla akademisyenlerin öğrencilerin bakış açılarını genişletici seminerler verilebilir ki bu yapılıyor zaman zaman bu konuda bir eksiklik olduğunu söyleyemem. Ama işin ustaları yani eğitim olarak lisans yüksek lisans mezunu değil de işin ustasını bulup bir tiyatro ustası bir Hacivat karagöz ustası sahne sanatları uzmanı ya da Nobel ödülü almış bir yazar çocukların bunlara ulaşmasını sağlamak konusunda gerekli protokoller ya da gerekli üst düzey girişimlerde bulunmak, çocuklar bu kapsamda yetiştirilebilir.” ifadelerini kullanarak saha çalışmalarına önem verilmesi ve bunun için de üst düzey protokollerin yapılması gerektiğini vurgulamıştır.

Öğretmen 3 “Projenin nasıl yazılacağına dair ya da bu proje uygulanırken veya yapılırken üniversite laboratuvarlarından, üniversite kütüphanelerinden faydalanıyor olabilmemiz lazım ama bizim henüz gittiğimiz, gezdiğimiz hiçbir üniversite laboratuvarı veya hiçbir üniversite kütüphanesi yok.” ve Öğretmen 7 “Fen liseleri nasıl eskiden üniversitelerin içine yapılıyorsa üniversiteye yakın bir yerlere yapılıyorsa kesinlikle üniversitenin içinde bulunması lazım ve kesinlikle bu üniversitenin içinde bu olayla ilgili olan bir birimin olması lazım. üniversitede bir seminerle ilgili bir bölümün olması gerekiyor Biz üniversiteye gidiyoruz, nasıl gidiyoruz? Birinin babasının arkadaşı oluyor birinin bir tanıdığı şey oluyor birinin kendi babası oluyor ya da benim kendi üniversite arkadaşlarım oluyor. Ancak bu şekilde gidiyoruz.” ifadelerini kullanarak üniversiteye yakın veya kampüste olması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Öğretmen 4 “Etrafında çok fazla bina kurum yerine ben etrafında hiçbir şey olmamasını isterim doğanın içinde olmasını isterim çünkü etraflarını ne kadar vizyon geniş olursa ne kadar çok uzağa görebilirlerse o kadar daha yaratıcı daha farklı görebilirler diye düşünüyorum ve denizin ortasında bir adada olabilir, bir ormanın içinde olabilir yani hiçbir şey olmasın isterim, hiçbir şey olmasın, kurum olmasın yani o kısıtlayıcı.” BİLSEM’lerin doğa içerisinde olması gerektiğine vurgu yapmıştır.

Fiziksel Yapı ve Donanım:

Bu alt tema kapsamında elde edilen veriler betimlenerek Fiziksel Yapı ile Donanım olmak üzere 2 kod oluşturulmuştur.

Fiziksel Ortam: kapsamında 4 BİLSEM öğretmeni (Öğretmen 1, Öğretmen 4, Öğretmen 6 ve Öğretmen 7) fiziksel ortamı yetersiz bulduklarını belirtmişlerdir.

Öğretmen 6 “Bir binanın herhangi bir bölümünü vermişlerdi. Ama şu anda bildiğimiz bilim ve sanat merkezleri bağımsız okulları olması ve kendi binalarının olması, sınıflarının bol olması, altyapının olması gerekir.” ifadelerini kullanarak BİLSEM’lerin bağımsız binalara sahip olması gerektiğini vurgulamıştır. Ayrıca “Laboratuvarlar mesela oldukça kısıtlı. Laboratuvar altyapısı iyi değil diğer okullarda olduğu gibi, daha farklı olması gerektiğini düşünüyorum.” İfadelerini kullanarak fiziksel ortamın ve donanımın yetersiz olduğuna vurgu yapmıştır. Öğretmen 1 “Bir tiyatro salonumuz bir profesyonel tiyatro salonumuz yok. Işıklandırmanın, kostümlerin ses sistemlerinin olduğu bir tiyatro salonumuz olsa sahne sanatları eğitimi daha iyi verebiliriz. Onun dışında yazarlık eğitimi konusunda öğretmenin becerisi ve öğrencinin ilgi alanı donanım düzeyine kalıyor. Bir kısmı için kişisel gayret bir kısmı için fiziksel donanım gerekiyor. Fiziksel donanım olarak pek yeterli olduğunu söylemem.” ifadelerini kullanarak fiziksel ortamın yetersiz olduğunu belirtmiştir.

Donanım: kapsamında 3 BİLSEM öğretmeni (Öğretmen 1, Öğretmen 4 ve Öğretmen 7) Bulundukları kurumun donanımını yetersiz bulurken, 4 BİLSEM öğretmeni yeterli görmektedir. Resim, müzik ve destek birimi öğretmenlerinin malzeme ve donanımı yeterli buldukları görülmüştür. Fen alanı öğretmenlerinin malzeme ve donanımı yetersiz bulmaları ise dikkat çekicidir. Öğretmen 7 “Çocuk üniversiteye gidip bir asistan eşliğinde kendi çalışmasını kendi yapabilmeli çocuk kendi kendine laboratuvar çalışmaları yapabilmeli. Ama bu benim çabam öğrencinin çabası, kaç yere başvurduk bize sunulan bir şey yok. İlköğretimi çok güzel, görsel Sanatları çok güzel ama fen dalında biyoloji, fizik, kimya dalında çok eksiklikleri var.” ifadelerini kullanarak Program yükseldikçe ihtiyaçların artmasından dolayı malzemelerin ve fiziksel ortamın yetersiz kaldığını vurgulamıştır.

4.3.3. Tema 3: BİLSEM’e Yönelik Değerlendirmeler

Bu tema altında altında BİLSEM öğretmenlerinin BİLSEM ile ilgili görüşleri ele alınarak BİLSEM’in İşleyişi ile İlgili Değerlendirmeler, Öğretmen ve Yöneticiler, Öğrenci Seçim Süreci ve Eğitim ve Öğretim olmak üzere 4 alt tema oluşturulmuştur:

BİLSEM’in İşleyişi ile İlgili Değerlendirmeler:

Bu alt tema altında elde edilen veriler betimlenerek kuruluş amacına hizmet, eğitim müfredatı ve eğitim programı olmak üzere 3 kod elde edilmiştir.

Kuruluş Amacına Hizmet: kapsamında bütün öğretmenler BİLSEM’lerin kuruluş amacına hizmet etmediğini belirtmişlerdir. Bu kapsamda 4 BİLSEM öğretmeni (Öğretmen 1, Öğretmen 3, Öğretmen 4 ve Öğretmen 5) çaba gösterildiğini ve geliştirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Öğretmen 1 “BİLSEM’lerin tarihi çok çok geçmişe gitmiyor açıkçası. Yeni yeni anlaşılmaya başlayan bir kurum. Bu misyonu yerine getirmediğini düşünüyorum ama iyi olacağına inanıyorum.”

Öğretmen 3 “Dolayısıyla ben gerekli olduğuna inanıyorum ama şu an uygulanan müfredat bakış açısı ve bence çocukların, velilerin BİLSEM’e bakış açısı hakkında değişikliklerin yapılması gereken bir kurum.”

Öğretmen 4 “Kısmen diyebilirim yani tam olarak getirdiklerini düşünmüyorum çünkü daha çok ben öğrencinin yaparak yaşayarak öğrenmeleri gerektiğini düşünüyorum ki, örneğin İstanbul gibi bir yerde bunun için uygun ortam yok. Kendini çalıştığım Bilsem’de çok fiziki şartlar uygun olmadığından dolayı çocuklar yine okul ortamı gibi kapalı bir yerde sadece düşünerek ve teoride kalıyorlar, uygulama alanları olmadığı için uygulama alanlarına dönüştürülmesi gerektiğini düşünüyorum. Fabrikaları ziyaret etmeleri gerekiyor, ormana gitmeleri gerekiyor, müzelere gitmeleri gerekiyor, tarihte tarihin içine gitmeleri gerekiyor. Yani bunu yaşayarak öğrenmeleri gerekiyor. İşin içinde olarak.” ifadelerini kullanmışlardır.

Öğretmen 6 “Bu zaman ki Milli Eğitim’in politikaları ile de bağlantılı şu anda tamamen proje temelli bir BİLSEM gibi düşünüyorlar. Öğrenciler daha çok sayısal alandaki öne söyleyecekleri projelerle ilgili çalışmalar yapıyorlar. Yani son 5 yıldır Milli Eğitim’de şu projeniz var bu projeniz var mı? şeklinde teknik bazda bir talepte bulunuyorlar. Ama benim branşımdan dolayı ben onların daha çok sosyal yönü ile ilgileniyorum.” öğrencilerin sosyal yönünün ihmal edildiğini belirtmiştir.

Eğitim Müfredatı: alt teması ile ilgili olarak katılımcılara “Özel yetenekli öğrencilere uygulanan eğitim müfredatını nasıl değerlendiriyorsunuz?” sorusu yöneltilmiş elde edilen verilerin analiziyle ulaşılan sonuçlar betimlenerek Tablo 34’de verilmiştir.

Tablo 34

BİLSEM Öğretmenlerinin Eğitim Müfredatı Hakkındaki Görüşleri

Eğitim müfredatı	Katılımcılar
Mentörlük	Öğretmen 1, Öğretmen 2, Öğretmen 3, Öğretmen 4, Öğretmen 6 ve Öğretmen 7)
Öğretmen yeterliliği	Öğretmen 2, Öğretmen 3, Öğretmen 6
Güncellenmeli	Öğretmen 2, Öğretmen 4, Öğretmen 6
Esnek Müfredat Olmalı	Öğretmen 1, Öğretmen 5, Öğretmen 7

Tablo 34’teki veriler betimlenerek mentörlük, esnek müfredat ve müfredat güncellenmesi olmak üzere 3 alt kod oluşturulmuştur.

Mentörlük: kapsamında 6 BİLSEM öğretmeni (Öğretmen 1, Öğretmen 2, Öğretmen 3, Öğretmen 4, Öğretmen 6 ve Öğretmen 7) öğretmenlerin yeterlilikleriyle yönlendirme yapmaları gerektiğini ve geri planda kalarak öğrenciye rehberlik etmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

Öğretmen 7 “Yani bir eğitim programını bulup tutup da bütün hepsini buraya salalım buradan devam ettirelim olmamalı kişiye göre olacak bu eğitim almış olacak öğretmenle olacak sadece yönlendirme ve danışmanlık yapacak o öğretmen-öğrenci hangi yolda ilerlemek istiyorsa birebir olacak.” ifadelerini kullanarak öğretmenlerin mentor olması gerektiğini belirtmiştir.

Öğretmen 3 “Burada öğretmenin yeterliği çok önemli yani öğretmen bununla ilgili bir ön bilgi veriyor mu? Bir açık oturumla bir münazara ile bir film ile bunu destekliyor mu? Bir kitapla bunu destekliyor mu? Sınıfta paneller düzenliyor mu? Çocuklar bunu bu konu hakkında tartışıyor mu? yoksa sadece müfredattaki etkinliği verip geçiyor mu? Yani öğretmen yeterliliği bence her şeyden daha önemli.” ifadelerini kullanarak öğretmen yönlendirmelerinin müfredatın etkililiğini belirlediğini dile getirmiştir.

Öğretmen 1 “İşleyiş anlamında tamamen sistemin değişmesi lazım ya bu bilsem mantığının değişmesi lazım fiziksel ortamdan günlük ders saatinden bağımsız bir işleyişe bürünmesi lazım. Çocuğun hangi alana ilgisi varsa o alanda bir yaşam koçu şeklinde bir öğretmen rehberliğinde ilerlemesi lazım.” ve Öğretmen 4 “Okullardaki gibi değil ve daha çok çocukların yapabileceği etkinliklerin yani çocuklara bırakmak gerekiyor. Öğretmen sadece lider olarak yönlendirmeli.” ifadelerini kullanarak öğretmenlerin mentor olarak görev yapmaları gerektiğini belirtmiştir.

Esnek Müfredat: kapsamında 3 BİLSEM öğretmeni (Öğretmen 1, Öğretmen 5 ve Öğretmen 7) Bilim ve Sanat merkezlerinde merkezi bir müfredat olmaması gerektiğini belirtmiştir.

Öğretmen 1 “Çocuk tiyatroya mı ilgi duyuyor yazmaya mı ilgi duyuyor ya da hitabet konusunda konuşmayı mı seviyor. Bu alanda eksiklerini tespit edip geliştirmeye çalışıyoruz. Etkinlik olarak bunları ya etkinlik düzeyi olarak bunları yeterli görüyorum. Ama sadece Türkçe dersi için değil bütün branşlar için çocukların bire bir yetiştirilmesi lazım. İşte 10 kişi 20 kişi aynı eğitimi aynı şekilde verip 40 dakika ders 10 dakika teneffüs mantığından çıkması lazım.” ifadelerini kullanarak müfredatın kişiye göre düzenlenebilir olmasının önemine vurgu yapmıştır.

Öğretmen 7 “Konu yine öğretmenin eğitimine geliyor. Onu tanımlayabilmeli, tanıyabilmeli. Yani eğitim müfredatı öğretmen olacak. Herkesin eğitim müfredatında bu konu olmalı diye bir şey olmamalı bence. Sizin karşınıza aynı tip öğrenci çıkmıyor ki müfredat aynı olsun.” ifadelerini kullanarak hem esnek müfredat olması gerektiğini hem de öğretmenin eğitimin önemini vurgulamıştır.

Öğretmen 5 “Hatta BİLSEM’lerde merkezi bir müfredat olmaması gerek bence. Her çocuk farklı, çok farklı bölgeye, şehire hatta ilçeye göre bile değişiyor. Daha esnek bir müfredat olmalı bence.” ve Öğretmen 3 “Evet verimli olabiliyor. Ancak müfredatın içindeki materyaller uygulanma süresi her okula, her üstün yetenekli çocuğa veya her kuruma uygun mudur? O konuda biraz tartışılır. Çünkü İstanbul'daki Bilim Sanat Merkezindeki çocuk sayısı kapasitesi, potansiyeli erişebilecekleri materyal sayısı ile bir Muş'taki Bilim Sanat Merkezi ile aynı olmayabilir. O çocukların sahip oldukları yetenekler birbirinden farklı çünkü ve yeterlilikler de farklı.” ifadeleriyle müfredatın uygulanabilirliğinin her BİLSEM’de farklılık gösterdiğini belirtmişlerdir.

Müfredat Güncellenmesi: kapsamında 3 BİLSEM öğretmeni (Öğretmen 2, Öğretmen 4 ve Öğretmen 6) müfredattan memnun olduklarını fakat güncellenmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Öğretmen 2 “Birkaç tane çalıştay yapıldı. Ben bu müfredat programlarının yaklaşık 2 yıldır hani uyguladığım için çok memnunum. Ancak kimi etkinlikler sayısal anlamda sadece sayı işlemine dayalı. Yani amaç öğrencinin sayılarla ilişkisini sağlayabilmek ama bu bazı etkinlerde tekrara düşmüş bir durum.” ifadelerini kullanarak çalışmaların yapıldığını ve gelişmekte olduğunu ifade etmiştir.

Öğretmen 4 “Ben kendi birimim olarak eğitim müfredatını aslında yani beğeniyorum fakat güncellenmesi gerektiğini düşünüyorum. Çünkü teknoloji, bilgiler, dünya çok hızlı değişiyor örneklerimiz çok farklılaşıyor dolayısıyla bu müfredatın yıllık olarak değişmesi gerektiğini

düşünüyorum. 5 yıllık değil.” ifadelerini kullanarak eğitim müfredatının her yıl güncellenmesi gerektiğine vurgu yapmıştır.

Eğitim Programı: kapsamında elde edilen veriler betimlenerek eğlenerek öğrenme ve etik değerler içermek üzere 2 alt kod oluşturulmuştur.

Eğlenerek Öğrenme: kapsamında 3 BİLSEM öğretmeni (Öğretmen 2, Öğretmen 5 ve Öğretmen 6) Bilim ve Sanat Merkezinde öğrencilerin eğlenerek kaygı duymadan öğrendikleri bir program izlendiğini belirtmiştir.

Öğretmen 6 “O açıdan müfredat bağımsız olduğu için çocukların yönlendirilmesi ile ilerliyor. O zaman diyorlar ki iyi ne güzel, herhangi bir kaygı gütmeksizin öğrenmenin tadını çıkarıyorlar. Kaygı olmadığı için çocuklar koşa koşa geliyorlar.” ve Öğretmen 5 “Az önce eleştirdim ama tabi ki oluyor. Çünkü amacımız bizim okuldaki gibi belli bir dersi aktarmak değil. Çocuğun var olan potansiyelini çeşitli etkinliklerle keşfetmek istiyoruz. Yaratıcı düşünme, oyunlar, deneyler derken çocuğun eğlendiği bir anda istediklerimizi alabiliyoruz.” ifadelerini kullanmışlardır. Öğretmen 2 ise “Mesela ders içeriğini şöyle planlayabiliriz, işbirlikçi öğrenmeyi ve materyal kullanabileceğimiz dersleri o şekilde planlayabilirsek, işte öğrencilerin dahil olabilecekleri ve bir ürün oluşturabilecekleri onların yeri geldiğinde keserek biçerek işte bir şeyleri kendileri planladıklarında işte bunları zaten hoşlarına gidiyor dahil olduklarında.” öğrencilerin dahil oldukları bir programda eğlenmenin olduğu ve zevkle öğrendiklerine vurgu yapmıştır.

Etik Değerler İçerme: kapsamında 4 BİLSEM öğretmeni (Öğretmen 1, Öğretmen 2, Öğretmen 4 ve Öğretmen 6) Bilim ve Sanat Merkezlerinde uygulanan eğitim programlarının etik değerler içerdiğini düşündükleri belirlenmiştir.

Öğretmen 4 “Tabi ki oluyor. Okuldakinden farklı bir eğitim programı uygulanıyor burada. Sıkılmamaları için her zaman işte kendileri yapıyorlar. Aynı zamanda Bilim ve Sanat Merkezleri’ndeki etkinlikler etik değerlere de ilişkin etkinlikler. İşte öyle oluyor; tek başına etkinlik yapmak yerine grup etkinliği yapılıyor. Lider seçiyorlar. Birbirlerine fikrine saygı duymayı öğreniyorlar. Tahammül etmeyi öğreniyorlar. İşbirlikçi öğrenmeyi burada geliştiriyorlar. Bireysel de çalışabilirler ama bireysel çalıştıkları zaman bunu sunmayı da öğreniyorlar. Yani sonuçta aktarılmayan bilgi, bilgi değildir. Bunun bilincinde bir şekilde geliştiriyor. Hem sadece bilgi olarak değil değer kazandırılmasına yönelikte etkinlikler var diye düşünüyorum.” ifadelerini kullanarak etik değerlere vurgu yapmıştır.

Öğretmenlerin Seçim Süreci:

Bu alt tema kapsamında BİLSEM öğretmen seçim sürecinde öğretmenlerin özel yeteneklilerle ilgili eğitim almış olmasının gerekliliği, öğretmen seçim sürecinde proje yazma becerilerinin sorgulanması, Branşa ait hususların sorgulanması ve alanıyla ilgili gelişmelerin takibi yeterince sorgulanması öğretmenlerin gözünden ele alınmıştır. Elde edilen veriler betimlenerek Özel Yetenekliler İle İlgili Eğitim Almış Olma, Branşa Ait Yeterlilikler, Proje Yazma Becerileri ve Gelişmeleri Takip Edebilme olmak üzere 4 kod oluşturulmuştur.

Özel Yetenekliler İle İlgili Eğitim Almış Olma: kapsamında 6 BİLSEM öğretmeni (Öğretmen 2, Öğretmen 3, Öğretmen 4, Öğretmen 5, Öğretmen 6, Öğretmen 7) özel yeteneklilerin eğitimi ile ilgili eğitim almış olmaları gerektiğini ve öğretmen seçim sürecinde bunların yeterince sorgulanmadığını belirtmiştir.

Öğretmen 4 “Çünkü insanlar artık Ek-2 için puan topluyorlar veya Ek-2 kriterleri değişebilir dolayısıyla daha fazla arkası olan daha fazla bunu bilen puanın çok önemini bilen kişiler öne geçiyor ve diğer kişileri mülakata girme şansı bile olmayabiliyor. Ben bunu doğru bulmuyorum açıkçası. Başka farklı, seçen kişilerinde özel eğitim ile ilgili çok bilinçli olmaları gerektiğini düşünüyorum.” ifadelerini kullanarak süreci bilen kişilerin puan toplayarak mülakata seçildiklerini ve mülakatta özel yeteneklilerle eğitim almış olmalarının çok sorgulanmadığını belirtmiştir.

Öğretmen 1 “Bence üstün yetenekli çocukların sınıf içerisindeki davranışlarının ortaya çıkardığı sorunları çözemeye yönelik kısa bir eğitim verebilirler. Çünkü bazı durumlar oluyor ki öğretmen o anda çaresiz kalabiliyor. Bu çocuğa nasıl müdahale edilmesi gerektiği konusunda bir eğitim olmadığı için müdahale yöntemini seçemeyebiliyor. Ama üstün zekalıları alanında 4 yıl 5 yıl okumayı gerektirmiyor. Alanında çok iyi bilgi sahibi olması BİLSEM için yeterli olur diye düşünüyorum.” ifadelerini kullanarak davranış sorunlarını çözmeye yönelik eğitimlerin mutlaka verilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Öğretmen 3 “Hayır sorgulanmıyor. Ama bence bir öğretmenin kesinlikle zaten üstün yeteneklilerle, en azından çalışmamış olsa bile kendi sınıfında daha önce karşılaştığı çocukları RAM’a yönlendirmeyi biliyor olması lazım. BİLSEM'e nasıl yönlendirdiğini biliyor olması lazım veya sınıfında üstün çocuk varsa buna BEP yapmış olması lazım. En azından onlardan haberdar olsun.” ifadeleriyle mülakatta sorgulanmadığını en azından öğretmenlerin özel yeteneklilerle ilgili sürecin nasıl işlediğiyle ilgili bilgi sahibi olması gerektiğini belirtmiştir.

Öğretmen 6 “Ben merak ederim mesela ne olabilir diye. Çok da yabancıysa olduğum bilgileri alacağımı düşünmüyorum ama yine de bilmediğim teknikler olabilir. Mesela bunları seminer olarak alabilirim. Çok profesyonel bir ekip tarafından verilmesi lazım. Belki onlar da bizden öğrenecekler. Etkileşim açısından olması gerekir.” ifadelerini kullanarak kendini yetiştirdiğini belirtmiş ve etkileşimli seminerler düzenlenmesi gerektiğine vurgu yapmıştır.

Branşa Ait Yeterlilikler: kapsamında 5 BİLSEM öğretmeni (Öğretmen 1, Öğretmen 2, Öğretmen 3, Öğretmen 4 ve Öğretmen 7) BİLSEM’lere öğretmen seçim sürecinde branşa ait genel hususların yeterince sorgulanmadığını belirtmiştir.

Öğretmen 4 “Branşa ait, benim kendi adıma çok sorgulanmamış bir başka şeyler daha çok sorgulanmıştı ama daha sonraki süreçlerde bir kısım sorgulandı duydum ama tabii ki yeterince değil sonuçta mülakatı yapan kişilerde branş ile ilgili yeterli bilgiye sahip değiller Dolayısıyla belki branş branş sorgulama yapılsa daha iyi olabilir üniversiteden öğretim görevlileri, bu işin içinde daha bilimsel ve akademik olabilir.” ifadelerini kullanarak alanında uzman kişilerin öğretmen seçim sürecine dahil olarak alan bilgisinin sorgulanması gerektiğini belirtmiştir.

Öğretmen 1 “Açıkçası BİLSEM öğretmeni seçim sürecinde ben mülakatın kaldırılması gerektiğini düşünüyorum. Mülakatlar hiçbir zaman amacına hizmet etmedi. Bende mülakatla gelmiş birisi olarak şunu söyleyebilirim hem ek 2 puan diye bir puanlama yapılıyor hem de mülakat puanı veriliyor. Bu ikisinin ortalamasıyla bilsem öğretmeni seçiliyor. Ben ek iki de İstanbul 1. olmama rağmen mülakat da maalesef İstanbul birincisi olamadım neye göre nasıl puan verildiğinin de anlamadım. Sadece kendini tanıttı BİLSEM’e geçersen ne yapıcaksın gibi iki üç soru soruldu. Bu iki üç soruyla bir öğretmenin bilgi düzeyini donanımını maalesef ki öğrenemiyoruz. Yeterli puan verilmemesine rağmen ortalamayla ben BİLSEM’e alınabildim. Mülakat sisteminin öğretmen seçiminde doğru olmadığını düşünüyorum.” ifadelerini kullanarak mülakat sistemini doğru bulmadığını bu şekilde öğretmenin düzeyi ve donanımının belirlenemeyeceğini belirtmiştir.

Öğretmen 6 “Bence sorgulanıyor ama problemler mesela benim mülakatta verdiğim cevap karşı tarafta farklı şeylere yol açabiliyor size bakışaçılarını değiştirebiliyor.” ifadelerini kullanarak BİLSEM öğretmen seçim sürecinde problemler olduğunu vurgulamıştır.

Proje Yazma Becerileri: kapsamında 4 BİLSEM öğretmeni (Öğretmen 1, Öğretmen 3, Öğretmen 4 ve Öğretmen 7) BİLSEM öğretmen seçim sürecinde proje yazma becerilerinin puan verilerek bakılmasının yeterli olmadığını ifade etmiştir.

Öğretmen 3 “Öğretmen seçiminde sizin güncel olarak takip ettiğiniz siteler, okuduğunuz dergiler, gittiğiniz sempozyumlar, seminerler soruluyor. Belki bu onlar için bir kıstas olabilir ama siz orada var olmayan ve hiç yapmadığınız bir şeyi varmış gibi de gösterebilirsiniz.” İfadeleriyle puan sisteminin doğru bir seçim süreci olmadığını belirtmiştir. Öğretmen 4 “Proje yazma becerisi gibi yeterliklere bakılmıyor. Sadece Ek-2’de projeniz olup olmadığına dair bir puanınız olabilir veya olmayabilir. Proje yazmamışsınız bile proje yazma kapasiteniz vizyonunuz farklı düşünebilme öngörünüz yeteneğiniz var mı gibi. Tabi ki burası da farklı projeler farklı yenilikler olmalı bunlara bakılmalı.” ifadeleriyle BİLSEM öğretmenlerinin proje yazma becerinin olup olmadığına bakılması gerektiğini belirtmiştir.

Öğretmen 1 “Proje yazma sürecine yönelik bence her öğretmenin asgari düzeyde bilgi sahibi olması gerekiyor ki Milli Eğitimin bu konuda hem e-seminerleri hem de fiziksel seminerleri var. Ayrıca eğitim alınabilir.” ifadelerini kullanarak Milli Eğitimin verdiği proje eğitimlerinin dışında ayrıca eğitimlerin olması gerektiğine vurgu yapmıştır.

Öğretmen 3 “Eğer bu çocukları bilişsel düşünme becerileri vermeyi amaçlıyorsak eğer bilimsel düşünmeyi de öğretmemiz lazım burada da üniversite bağlantısını olması lazım. Mesela biz bir proje nasıl yazılır? Önce bizim bilmemiz gerekiyor sonra çocuğa bunu aktarmanız gerekiyor.” ifadelerini kullanarak BİLSEM öğretmenlerinin proje yazma becerilerine sahip olması gerektiğini vurgulamıştır.

Gelişmeleri Takip Edebilme: kapsamında 5 BİLSEM öğretmeni (Öğretmen 1, Öğretmen 2, Öğretmen 3, Öğretmen 4 ve Öğretmen 7) BİLSEM öğretmenlerinin güncel gelişmeleri takip etmelerinin öğretmene bağlı olduğunu ifade etmiştir.

Öğretmen 1 “BİLSEM’de ücretli öğretmenler dediğimiz henüz atanamamış öğretmenlerde çalışıyor ve kadrolu mesleğinde tecrübeli yıllarca öğretmenlik yapmış bir öğretmenin bilseme seçilmesi engellenmişken dışarıdan atanamamış henüz öğretmenlik deneyimi olmayan kişiler BİLSEM’e ek ders ücreti karşılığında görevlendirilebiliyor. Bunun dışında kadrolu gelen arkadaşlardan da sadece lisans mezunu olupta çeşitli referanslarla gelenlerde var gerçekten alanında akademik kariyer yapıp çeşitli projelerle adını duyurmuş TÜBİTAK projelerinde tecrübeli öğretmenler de var. Her üç kategoride öğretmenler BİLSEM’de çalışıyor.” ifadelerini kullanarak gelişmeleri takip etmenin öğretmene bağlı olduğunu belirtmiştir. Bu açıdan seçim sürecinde öğretmen nitelikleri arasında gelişmeleri takip ediyor olmak değişen dünyamızda zaten birçok açıdan öğretmenden ilerde olan özel yeteneklilerin eğitimi için mutlaka gereklidir.

Öğrencilerin Seçim Süreci:

Bu alt tema kapsamında BİLSEM Öğretmenlerinin BİLSEM öğrencilerinin seçim sürecinde sınıf ve rehber öğretmenlerin öğrencileri aday göstermesi, gözlem formlarının yeterliliği ve objektifliği, öğrencileri tanılama testlerinin yeterliliği, MEB çalışanlarının BİLSEM hakkındaki bilgileri ve bilgilendirme seminerleri hakkındaki görüşleri ele alınmıştır. Elde edilen veriler betimlenerek aday gösterme, gözlem formlarının doldurulması, öğrenci tanılama testleri ile MEB personeli ve velilerin BİLSEM hakkındaki bilgi düzeyleri olmak üzere 4 kod oluşturulmuştur.

Aday Gösterme: kapsamında elde edilen verilerin analiziyle ulaşılan sonuçlar betimlenerek Tablo 35’de verilmiştir.

Tablo 35

BİLSEM Öğretmenlerinin Öğrenci Seçim Sürecinde Sınıf ve Rehber Öğretmenlerinin Öğrencileri Aday Gösterme Becerilerine İlişkin Görüşleri

Öğretmen ifadeleri	Katılımcılar
Bilgilendirilmeli	Öğretmen 4, Öğretmen 7, Öğretmen 6
Objektif değil	Öğretmen 2, Öğretmen 3, Öğretmen 5, Öğretmen 7
Doğru yapıyor	Öğretmen 6
Sağlıklı olmadığını düşünüyorum	Öğretmen 1, Öğretmen 2, Öğretmen 3, Öğretmen 4, Öğretmen 7

Tablo 35’deki bulgular değerlendirildiğinde: Bu tema altında 6 BİLSEM Öğretmeni (Öğretmen 1, Öğretmen 2, Öğretmen 3, Öğretmen 4, Öğretmen 5 ve Öğretmen 7) sınıf ve rehber öğretmenlerinin öğrencileri aday gösterme becerilerinin sağlıklı olmadığını ifade etmiştir. Öğretmenler veli baskısının gözlem formlarının objektif doldurulmasına engel teşkil ettiğini ifade etmişlerdir.

Öğretmen 5 “Bence yeterli. Objektiflik konusuna gelirsek az önce söylediğim gibi öğretmen arkadaşlar aday göstereceği öğrenci ile ilgili bilgileri zaten doğru bir biçimde giriyordur fakat baskıdan kaçma adına diğer öğrenciler için objektif olmadıkları ortada.” ifadeleriyle sınıf ve rehber öğretmenlerinin gözlem formlarını baskı altında doldurdıklarına vurgu yapmıştır. Öğretmen 7 “Ben Rehber öğretmenlerin aldığı eğitimi bilmiyorum açıkçası ama sınıf öğretmenlerin eğitim almadığından eminim.” ve Öğretmen 2 “Objektif doldurulmuş mu hani şu adalet duygusundan yoksunluk burda da var mıdır? Ben gerçekten buna katılmıyorum ve işte onun çocuğu bunun çocuğu bunu da dahil edelim. Bazı öğretmenlerimiz bazı velileri

kıramayıpta öğrencisini dahil ettirmiş olabilir.” ifadelerini kullanarak formların objektif doldurulmadığını belirtmiştir.

Öğretmen 3 “Ben adil olduğumu düşünmüyorum çünkü bir kere birinci sınıfta öğrencisini seçen öğretmen, öğrenci seçimleri Kasım ayında başlıyor. Bu öğrenciler öğretmenleriyle Eylül ayında tanışıyor. Eylül ayından kasım ayına kadar acaba her öğretmen öğrenciyi net bir şekilde gözlemleyebiliyor mu?” ifadelerini kullanarak birinci sınıfta öğretmenin öğrenciyi tam tanıyamadan başvuru yapıldığı için aday gösterilmelerin sağlıklı olmadığını vurgulamıştır.

Öğretmen 4 “Fakat öğrenci alımının daha farklı olması gerektiğini düşünüyorum. Bir kere okul öğretmenlerinden bu işi çıkarmaları gerekiyor ya da öğretmenlerin bu konu ile ilgili eğitim alması gerekiyor.” ifadelerini kullanarak seçim sürecini uygun bulmadığını ve öğretmenlerin eğitim almış olması gerektiğine vurgulamıştır.

Gözlem Formlarının doldurulması: kapsamında 6 BİLSEM öğretmeni (Öğretmen 1, Öğretmen 2, Öğretmen 4, Öğretmen 5, Öğretmen 6 ve Öğretmen 7) BİLSEM öğrenci seçim sürecinde gözlem formlarının veli baskısından kaynaklı olarak objektif doldurulmadığını belirtmiştir.

Öğretmen 5 “Öğrencileri en detaylı gözlemleyen öğretmen grubu sınıf öğretmenleri haliyle onların yönlendirmesini olumlu. Buradaki sıkıntı bazı öğretmen arkadaşların veli baskısından korkarak tüm sınıfı yönlendirmeleri.” ifadelerini kullanarak veli baskısına vurgu yapmıştır.

Öğretmen 4 “Fakat bunun bir kriteri yok bütün öğrencilerini öğretmenler BİLSEM sürecine yönlendiriyorlar. Çünkü bu kararı öğretmen değil veli veriyor. Ve her veli çocuğunun üstün yetenekli olduğunu düşünüyor. Bu da genellikle teknoloji ile ilişkisini gözlemleyerek karar veriyor buna.” ifadelerini kullanarak her velinin öğrencisini BİLSEM’e yönlendirdiğini vurgulamıştır.

Öğretmen 1 “Bildiğim kadarıyla velilerin talebi üzerine öğretmen her çocuğu BİLSEM’e aday gösteriyor. Hatta tablet sınavında görev aldığım bazı okullarda tüm öğrencilerin bazı sınıflarda da istisnasız yine tüm öğrencilerin tablet sınavına girdiğini gördüm.” ifadelerini kullanarak gözlem formlarının velilerin talebi üzerine doldurulduğunu belirtmiştir.

Öğrenci Tanılama Testleri: kapsamında 5 BİLSEM öğretmeni (Öğretmen 1, Öğretmen 3, Öğretmen 4, Öğretmen 5 ve Öğretmen 7) öğrenci tanılama testlerine olumlu bakmalarına rağmen bazı sıkıntılar olduğunu belirtmişlerdir.

Öğretmen 4 “Yapılan testlerin çok hızlı ve sağlıklı olduğunu düşünmüyorum. Öğrenci seçim sürecinin değişmesi gerektiğini düşünüyorum ve kamuoyuna daha ciddi bir biçimde, televizyonlardan veya kamu spotu olarak duyurulması gerektiğini düşünüyorum. Çok gerçekten zeki olan öğrenci değil de haberdar olan öğrenciler bilim sanata geliyor.” ve Öğretmen 1 “İki aşamalı sistemin içeriğini tam bilmediğim için ve bu alanda yetkili olmadığım için bir şey diyemiyorum ama öğrencileri gözlemlediğim kadarıyla çok doğru bir seçim yapıldığını söyleyemem %10 oranında bir hata payı olduğunu düşünüyorum, öğrencileri gözleyerek.”

Öğretmen 3 “Okuma yazma yeterliği henüz olmayan bir çocuk tablet sınavında belli bir sürede okuma yazma gerektiren sorularla karşılaşılıyorlar. Bunu okuyamayıp sürenin sonunda geçip cevap vermek zorunda olan öğrencileri oluyor. Bu birinci nokta. İkinci nokta da adaletli bir dağılım olduğunu düşünmüyorum. 8 yaşında 7 yaşında henüz tableti hiç eline almamış. Tablete dokunmamış bir öğrencinin tablet sınavı ile BİLSEMe girmesi de doğru değil. Farklı bir uygulama yapılabilir ya da BİLSEM sınavına hazırlık kursu adı altında çocukların aldığı eğitimler var yaptıkları etkinlikler var. Öğretmenim ben bu soruların hepsini daha önce çözmüştüm diyen çocuklar da var. Dolayısıyla bunun adaletli bir dağılım olduğunu zannetmiyorum.” ifadelerini kullanarak tablet taramanın doğru bir uygulama olmadığını, belirtmiştir.

BİLSEM öğretmenleri öğrenci seçim sürecinde öncelikle BİLSEM’den haberdar olan öğrencilerin geldiğini, BİLSEM hazırlık kursları olduğu ve bu kurslarda tablet tarama sınav sorularının önceden çözüldüğü ve eline tablet almamış öğrencilerinde bu sınava dahil olduğunu ifade ederek doğru bir tercih yapılmadığını ifade etmişlerdir. Ayrıca kültürümüze uygun testlerin kullanılması gerektiğine de değinmişlerdir.

MEB Personeli ve Velilerin BİLSEM Hakkındaki Bilgi Düzeyleri: kapsamında 7 BİLSEM öğretmeni de MEB personeli ve velilerin yeterince bilgi sahibi olmadıklarını ve eğitim verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca 4 BİLSEM öğretmeni (Öğretmen 3, Öğretmen 4, Öğretmen 6 ve Öğretmen 7) Bilim ve Sanat Merkezlerini okulla kıyasladıklarını veya etüd merkezi zannettiklerini ifade ederek bilgi sahibi olmadıklarına vurgu yapmıştır. Bunu Öğretmen 3 “Hayır düşünmüyorum. Ödev bekliyorlar. Daha doğrusu BİLSEM nedir? İş uygulanan müfredat nedir ve burada yapılan etkinlik nedir? Bir bilgisi yok....sosyal medya çok büyük bir mecra. Oradan doğru bilgilendirme yapılırsa eğer okullarda da destek odalarda görev yapan öğretmenlere dahi düzgün eğitim verildiğini zannetmiyorum. Öğretmenler destek odada test çözerek çocuklara aktif bir şekilde görev verdiklerini veya destek

olduklarını zannediyorlar. Devletteki çalışan öğretmenlerin birçoğu aslında BİLSEM de ne olduğunu bilmediği için de çocuğu BİLSEM'e yönlendirmiyor olabilir.” ifadelerini kullanarak açıklamıştır.

Öğretmen 6 “Özellikle resim, ingilizce ve müzik açısından sosyal aktivite gibi düşünüyorlar. Anlatım istiyor, genel olarak ne dersleri yapılıyor denildiği zaman bile orada pek bir bilgileri yok. Örneğin bana hep ne anlatıyorsunuz gibi sorular geliyor: ana başlıklar halinde bilgi veriyorum.” ifadelerini kullanarak bilgileri olmadığını belirtmiştir.

Öğretmen 4 “Yeterli bilgiye sahip olduklarını düşünmüyorum. Hatta çalışan öğretmenlerimizle yeterli bilgiye sahip olduğunu düşünmüyorum. Bunun için ciddi anlamda Bilim ve Sanat Merkezlerindeki üstün yetenekli öğrenciler için ayrı bir hizmet içi eğitim verilmesi gerektiğini düşünüyorum öğretmenlere. Böyle bir eğitim yok hatta hiç açılmıyor da Milli Eğitim sayfalarında hizmet içi eğitim statüsünde görünmüyorlar. Sadece biz yaşayarak yaparak öğreniyoruz, çok büyük bir boşluk var. Veliler zaten okul dışında bırakıldıklarından dolayı okul sistemi ile burayı kıyaslayıp, burayı da öyle zannediyorlar ve büyük bir çatışma yaşıyorlar. Velilere de ayrı bir eğitim verilmeli.” ifadelerini kullanarak hem MEB personeline hem de velilere acilen eğitim verilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Öğretmen 5 “Öncelikle herkese BİLSEM'in ne olduğu doğru bir biçimde anlatılmalı. Çoğu kişi hala BİLSEM'i etüt kurs merkezi zannediyor.” Ve Öğretmen 2 “Mesela benim etrafımdaki insanlar bile Bilim ve Sanat Merkezini devlet okulu mu özel bir okul mu olduğunu bilmiyorken bunu velilerimiz zaten bilmiyorlar. O yüzden Bilim ve sanat Merkezlerinin yeteri kadar tanınmadığını düşünüyorum.” ifadelerini kullanarak BİLSEM'lerin tanıtılması gerektiğini belirtmiştir.

Öğretmen 7 “Özellikle velilerden -Biz kimya'yı çok iyi anladık okulda fizikten size gelsek olur mu?- talepleri ile karşılaşyoruz. Ben ders anlatmıyorum fiziği iyi olmayan bir öğrencinin proje yapılmayacak bir öğrencinin kendini geliştiremeyecek bir öğrencinin burada olmasının bir anlamı yok.” ifadelerini kullanarak BİLSEM'in ders anlatılan bir kurs gibi algılandığına vurgu yapmıştır.

Öğretmen 7 “Çocuğunuz burada, siz bu özelliklerle çocuğunuzu bir yerlere getirebilirsiniz diye ilk önce bence velinin eğitilmesi gerekiyor. Veli eğitimi bence başta olmalı.” ifadelerini kullanarak velilere bilgilendirme eğitimlerinin yapılması gerektiğini vurgulamıştır.

Eğitim ve Öğretim:

Bu alt tema kapsamında BİLSEM Öğretmenlerinin özel yetenekli öğrencilerin eğitimlerinin nasıl olması gerektiğine ilişkin görüşleri açısından; özel yeteneklilerin eğitime kaç yaşında başlaması, ne zamana kadar devam etmesi gerektiği, eğitim programlarının nasıl olması ve mezun olan bir öğrencinin kazanmış olması gereken bilgi ve becerilerin neler olması gerektiği durumlarıyla ele alınmıştır.

Elde edilen veriler betimlenerek BİLSEM'e Başlama ve Devam Etme, eğitim programları ve mezun kazanımları olmak üzere 3 kod oluşturulmuştur.

BİLSEM'e Başlama ve Devam Etme teması kapsamında 4 BİLSEM öğretmeni (Öğretmen 3, Öğretmen 4, Öğretmen 5 ve Öğretmen 6) BİLSEM'e anasınıfından başlayıp lise sona kadar devam etmesi gerektiğini 2 BİLSEM öğretmeni ise tespit edildiği anda başlanması gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca 3 BİLSEM öğretmeni (Öğretmen 1, Öğretmen 5, Öğretmen 7) mezun olan öğrencilerinde farklı kurumlarla takip edilmeleri gerektiğini belirtmiştir. Öğretmen 1 bunu şu ifadelerle açıklamıştır: “BİLSEM, Milli Eğitim bünyesinde bir kurum olduğu için takip edebileceğimiz süreç, ancak lise bitene kadar oluyor. Bu öğrencilerin lise bittikten sonra ne yaptığı, nerelere geldiği ayrı bir kurum tarafından izlenmeli, bunların üniversitedeki süreçleri, üniversiteden sonraki çalışma hayatındaki başarıları ya da başarısızlıkları yine bir izleme komitesi tarafından takip edilmeli, gerektiğinde müdahale veya destek sağlanmalıdır diye düşünüyorum.”

Öğretmen 4 “Üstün yetenekli bir öğrencinin eğitimi bir kere anaokulunda başlamalıdır. Daha öncesinde ilkokul 2’de bile değil. Devam sürecini doğru buluyorum okulu bitirene kadar kendi isteğine göre devam edebilir. Üniversitede devam etmesine gerek yok.” ifadelerini kullanarak eğitimin anasınıfına indirgenmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Öğretmen 5 “Mümkün olan en erken sürede başlanmalı bence. Anaokulu ideal. Geç kalınan her sene öğrencinin potansiyelinden bir şeyler götürüyor maalesef. Tanılanmayan ya da bu özelliği anlaşılmayan öğrenci yanlış etiketlenabiliyor. Bu da öğrencinin gerilemesine, azla yetinmesine yol açabiliyor. Bu çocuklar bizim için önemli. BİLSEM’ler de zaten liseye kadar eğitim veriliyor. Fakat üniversite ile ilgili bir çalışmamız yok. Meslek hayatlarına dair bir çalışmamız yok. Bu konuları da gözden geçirmemiz gerekiyor.” ifadelerini kullanarak mezun olan öğrencilerin de farklı çalışmalarla takip edilmesi ve destek verilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Eğitim Programları: kapsamında 5 BİLSEM öğretmeni (Öğretmen 1, Öğretmen 2, Öğretmen 4, Öğretmen 5 ve Öğretmen 7) çok yoğun ve ezberci olmayan, saha çalışmalarının ön planda olduğu ve BİLSEM’de daha çok zaman geçirebilecekleri bir programa ihtiyaç duyduklarını ifade etmişlerdir.

Öğretmen 2 “Eğitim programlarına da, matematik anlamında da bakarsak, öğrencilerin buluş yoluyla öğrenmelerinin onlara daha kalıcı bir eğitim sağlayacağını düşünüyorum. Bu yüzden eğitim programları güncellenirken de daha çok yapılandırmacı öğretim veya buluş yoluyla öğrenmenin olabileceği etkinliklerin artırılmasını isterdim.” ifadelerini kullanarak öğrencinin aktif olacağı bir program olması gerektiğini belirtmiştir.

Öğretmen 5 “Bir de çocuklar ister devlet ister özel okula gitsin örgün eğitimde malesef ezberden kurtaramıyoruz. Sınav odaklı yaklaşımdan belki de. Bu yüzden bilsemler öğrencilere yaratıcı düşünme becerisi, eleştirel düşünme gibi üst düzey düşünme becerilerini kazandırmamız gerekiyor.” ifadelerini kullanarak öğrencilere üst düzey bilişsel becerileri kazandırabilecek bir program olmasına ve ezberci eğitimden uzaklaşılması gerektiğine vurgu yapmıştır.

Öğretmen 4 “Okulundaki temel dersler azaltılıp daha çok Bilim ve Sanat Merkezi'nde vakit geçirmesi sağlanmalı ve Bilim ve Sanat Merkezi'nde de bazı günlerde çalıştığı mesela alanla ilgili sahada olmalı. Sahaya çıkarak işte doğası mı, fabrikası mı, işletmesi mi neyse gözlemlemesi mi, sosyal konulara ilişkin araştırma mı, konferans mı, kendini geliştirmesi için biraz Milli Eğitim'in çok yoğun ve ezberci sisteminin dışında ona fırsat tanınmalı. Ona özel bir fırsat tanınmalı.” ifadelerini kullanarak BİLSEM’de daha çok vakit geçirmelerini sağlayacak ve saha çalışmalarının ön planda olacağı bir programa ihtiyaç olduğunu belirtmiştir.

Mezun Kazanımları: ile ilgili olarak elde edilen veriler betimlenerek kendini yönlendirebilme becerisi ve proje üretebilme becerisi olmak üzere iki kod oluşturulmuştur.

Kendini Yönlendirebilme Becerisi: kapsamında 5 BİLSEM öğretmeni (Öğretmen 1, Öğretmen 3, Öğretmen 4, Öğretmen 5 ve Öğretmen 7) BİLSEM’den mezun olan bir öğrencinin kendini yönlendirme ve yetenek alanına göre kendini geliştirme becerisine sahip olması gerektiğini belirtmiştir.

Öğretmen 4 “Mezun olduktan sonra üniversiteye girdiğinde daha bir kere bilimsel anlamda akademik olarak yani bir projenin nasıl yapılması gerektiğini bilmesi gerekiyor. Bilsem’den mezun bir kişinin, hani akranlarına da bunu anlatması gerekiyor. Uluslararası düzeyde bence

İngilizce bilmesi gerekiyor ki uluslararası dünyayı ile takip edebilsin. Kendini tanımış olması gerekiyor. Ben buyum şu alanda özel yeteneğim var kendimi bu alanda şimdiye kadar geliştirdim ve bunu devam ettirmeliyim diye artık üst düzey beceri kazanmış olması gerekiyor. Kendini bilmesi gerekiyor yani.” ifadelerini kullanarak BİLSEM’den mezun olan bir öğrencinin kendini yetenek alanına göre yönlendirebilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Öğretmen 7 “Belki biraz da yönlendirerek bundan sonraki hayatında kendi kendini yönlendirecek bir eğitim almış olması gerektiğini düşünüyorum. Sonuçta bunları elde etmesi gerekiyor.” ifadelerini kullanarak öğrencilerin kendilerini yönlendirecek kapasitede mezun olmaları gerektiğini belirtmiştir.

Proje Üretebilme Becerisi: kapsamında4 BİLSEM öğretmeni (Öğretmen 3, Öğretmen 4, Öğretmen 5 ve Öğretmen 7) BİLSEM’den mezun olan bir öğrencinin proje üretebilme becerisine ship olması gerektiğini belirtmiştir. Öğretmen 5 bunu “Az önce de dediğim gibi öncelikle üst düzey düşünme becerilerini kazanmaları gerekiyor. Bununla birlikte öğrencinin yetenek alanına göre de kendisinin en üst düzeyde geliştirmesini istiyoruz. Bilsem sürecinde zaten en son olarak seçmiş olduğu bir alanda proje yapması gerekiyor. “ ifadeleriyle açıklamıştır. Öğretmen 3 ise “BİLSEM'e geldiyse bir kere problem çözme becerileri geliyor olması lazım. Proje yazmayı biliyor olması lazım. Mutlaka 4000’lik projelerin birine en azından katılmış ya da ortaya bir ürün koymuş olması lazım.” ifadelerini kullanmıştır.

4.3.4. Tema 4: Öğretmenlerin Özlük Hakları

Bu tema kapsamında BİLSEM Öğretmenlerinin BİLSEM’ler arası tayinleri, çalışma saatleri ve hizmetiçi eğitimler ile ilgili hususlar ele alınmıştır. Elde edilen veriler betimlenerek tayin hakları ve çalışma saatleri olmak üzere 2 alt tema oluşturulmuştur.

Tayin Hakları:

Bu alt tema kapsamında 6 BİLSEM öğretmeni (Öğretmen 1, Öğretmen 2, Öğretmen 3, Öğretmen 4, Öğretmen 5 ve Öğretmen 7) BİLSEM öğretmenlerinin tayin haklarının olması gerektiğini, öğretmenlerin yolda çok vakit kaybettiklerini ve yorulduklarını bunun da performanslarını etkilediğini ifade etmişlerdir.

BİLSEM Öğretmen 4 “Bilim ve Sanat Merkezi'ne tayin isteyen başka şehirlerarası tayinler de çok kullanılan, kullanıma açık bir durum ve haksızlık tabi başka yerdeki öğretmenler için

ama şehir içi tayinlerin olması gerektiğini düşünüyorum çünkü bilim ve sanat merkezleri az olduğundan dolayı fiziki olarak da öğretmenin yorgun gelmemesi dinç olması ve mutlu olması gerekiyor. Mutlu öğretmen mutlu öğrenci.” ve Öğretmen 7 “Yani eve dönüşümün bir buçuk iki saate bulduğu günler oluyor öyle söyleyeyim 8’de dersten çıkıp 10’da eve geldiğim günler çok oldu. Tayinler geçen sene açıldı zaten.” ifadelerini kullanarak tayinlerin gerekli olduğunu belirtmiştir. Aksi taktirde öğretmende fiziksel ve mental yorgunluğa neden olmaktadır.

Çalışma Saatleri:

Bu alt tema kapsamında 7 BİLSEM öğretmeni (Öğretmen 1, Öğretmen 2, Öğretmen 3, Öğretmen 4, Öğretmen 5, Öğretmen 6 ve Öğretmen 7) çalışma şartlarının zor olduğunu fakat en uygununun da bu olduğunu ifade etmiştir. Bu nedenle ücret tatmini gibi motive edici etkinliklerin olmasının verimliliği arttıracaklarını belirtmişlerdir.

Öğretmen 3 “Dışarıdan bakıldığı zaman çok uygunmuş gibi görünüyor ama bence BİLSEM’de çalışan bir öğretmen için böyle değil. Cumartesi günleri birçok grupta çalışıyorsunuz ve çalıştığınız çocuklar üstün yetenekli, özel yetenekli. Bu çocuklarla 10 saate 12 saate yakın yaptığınız ders verimli değil bence.” ifadelerini kullanarak bu şekilde çalışmanın verimli olmadığına vurgu yapmıştır. Öğretmen 4 “Özlük haklarımızı yani kendi özlük hakkımı, ücreti tatminkâr bulmuyorum. Daha, bir hafta sonu çalıştığımız için bunun iki katı olması gerektiğini düşünüyorum. Çünkü özel hayatımdan, sosyal hayatımdan özveride bulunarak burada özel bir eğitim veriyorum. Akşam için de aynısı geçerli. Milli Eğitim’in de bu öğretmenlere farklı enerjiler, güzel pozitif enerji vermesi gerekiyor. Belgeler, ne bileyim ne olursa artık tatiller.” ifadelerini kullanarak motive edici etkinlikler düzenlenmesi gerektiğini belirtmiştir.

Öğretmen 7 “BİLSEM öğretmenliğini çoğu insan istemiyor. Hem ders saatleri çok uygun değil, Hafta sonunuz yok hiçbir akşamınız yok bunun dışında sizden beklenti fazla. Bir beklentiyi karşılamak zorunda kalıyorsunuz.” ifadelerini kullanarak çalışma şartlarının ağır olduğuna vurgu yapmıştır.

4.3.5. Tema 5: Öneriler

Bu tema kapsamında BİLSEM öğretmenlerinin işleyişe ilişkin sorunlar ve yasal düzenlemelere ilişkin önerileri ve öğretmenlere yönelik yapılmasını istedikleri etkinlikler ele alınmıştır. Elde edilen veriler betimlenerek işleyişe ilişkin öneriler ve etkinlik önerileri olmak üzere iki alt tema belirlenmiştir.

İşleyişe İlişkin Öneriler:

Bu alt tema kapsamında elde edilen veriler betimlenerek okul mantığından çıkılması, uygun ortamlar oluşturulması, doğru öğrenci ve öğretmen seçimi ile BİLSEM’le ilgili bilgilendirme olmak üzere 4 kod oluşturulmuştur.

Okul Mantığından Çıkılması: kapsamında 4 BİLSEM öğretmeni (Öğretmen 1, Öğretmen 2, Öğretmen 4 ve Öğretmen 7) Bilim ve Sanat Merkezlerinin giderek okullaştığını ve bu mantıktan çıkılması gerektiğini belirtmiştir.

Öğretmen 1 “İşleyiş olarak ben normal okul mantığına döndüğünü düşünüyorum ve bu işleyişin uzun süre devam etmeyeceğini düşünüyorum.” ifadelerini kullanarak okul mantığıyla hareket edildiğine vurgu yapmıştır.

Öğretmen 2 “ Öğretmenlerin biraz daha desteklenmesini isterdim. Veya bir dersin 40 dk veya 1 saat olmamasını isterdim. Derse ne zaman ara verileceğine öğretmen karar vermeli. Veya bir proje yapmak için öğretmen zorunlu tutulmamalı. Kontrol öğretmene bırakılırsa bence öğretmen ve öğrencilere işte o zaman gerçekten kaliteli bir öğretim sağlanabilir.” ifadelerini kullanarak okul mantığından çıkılması gerektiğini belirtmiştir.

Öğretmen 4 ise bunu “Bilsemlerin, Özel Eğitim Kurumu'nun okullaşması anlamına da geliyor bir nevi ve okullaştığı zaman öğrenci sıkılıyor, öğretmen sıkılıyor ve tek düzen içine girdiği zaman 2 defa okula gitmiş gibi hissediyor kendini.” ifadeleriyle açıklamıştır.

Uygun Ortamlar Oluşturulması: kapsamında 3 BİLSEM öğretmeni (Öğretmen 4, Öğretmen 5 ve Öğretmen 7) BİLSEM’lerin daha etkili olabilmesi için uygun ortamlar oluşturulması gerektiğini belirtmiştir.

Öğretmen 7 bunu “Her şeyin baştan yapılması gerektiğini düşünüyorum. Ama çok güzel amaca uygun olarak bu okulların sabit bir binası olabilir. Kampüs niteliğinde olabilir. Öğretmen seçimlerini ona göre yapılması gerektiğini düşünüyorum. Laboratuvarların gerçekten hem iç hem dış olanaklarının tamamen yenilenmesi gerektiğini düşünüyorum.” ifadelerini kullanarak açıklamıştır.

Doğru Öğretmen ve Öğrenci Seçimi: kapsamında 2 BİLSEM öğretmeni (Öğretmen 4 ve Öğretmen 7) Öğretmen ve öğrenci seçim süreçlerinin doğru bir şekilde yapılmasının BİLSEM’lerde verimliliği arttıracığını belirtmiştir.

Öğretmen 4 bunu “Bilsemlerin daha etkili olabilmesi için doğru öğrenci seçimi, doğru öğretmen seçimi. Bu ikisi çok önemli, uygun ortamlar ve okullarda müdür, müdür yardımcısı gibi idari personelin daha aza indirgenip, öğrenci ve öğretmenlerin ön planda olduğu belki idari kadronun bile olmaması gereken yerler diye düşünüyorum.” ifadeleriyle açıklamıştır.

BİLSEM’le İlgili Bilgilendirme: kapsamında 5 BİLSEM öğretmeni (Öğretmen 2, Öğretmen 3, Öğretmen 5, Öğretmen 6 ve Öğretmen 7) BİLSEM’lerin tanıtılması gerektiğini belirtmiştir.

Öğretmen 4 “Velilere bilgilendirme semineri yapılmıyor. Sadece Milli Eğitim’de çalışan ilçe bazında, tabi ki ilçe bunu gerekli görürse, BİLSEM müdürleri tarafından öğretmenlere bir bilgilendirme semineri yapılıyor. Bunun bir kriteri yok” ifadelerini kullanarak bilgilendirme seminerlerini yeterli bulmadığını ifade etmiştir.

Etkinlik Önerileri:

Bu alt tema kapsamında elde edilen veriler betimlenerek proje ve hizmetiçi eğitimler ve öğretmenler arası paylaşım olmak üzere 2 kod oluşturulmuştur:

Proje ve Hizmetiçi Eğitimler: kapsamında 5 BİLSEM öğretmeni (Öğretmen 1, Öğretmen 3, Öğretmen 4, Öğretmen 5 ve Öğretmen 7) hizmetiçi eğitimlerin ve proje eğitimlerinin arttırılmasını istediklerini belirtmiştir.

Öğretmen 4 “İlk olarak zaten oryantasyondan sonra her yıl verilmesi gereken hizmet içi eğitim olmalı... projelerle ilgili bir proje nasıl hazırlanır? Kriterler nelerdir? Doğru bir akademik bir üniversiteden eğitim almamız gerektiğini düşünüyorum.” ifadelerini kullanarak proje yazımı ve hizmetiçi eğitimlerin olması gerektiğini belirtmiştir.

Öğretmen 5 “Daha çok hizmetiçi eğitim. Tüm çocuklara ulaşabilmemiz için bu gerekli. Çağımızı çok hızlı değiştiriyor. 5 sene öncesinde kodlama yokken bugün önemli bir ihtiyaç öğretmen için. Günümüzde çocuklar bazı şeylere ulaşıyor biz öğretmenler onlardan sonra yakalıyoruz maalesef. Eğitimler sayesinde bu makası daraltabiliriz. Hatta artık geleceğe yönelik eğitim planlamaları yapmamız gerekiyor.” ifadelerini kullanarak hızla gelişen teknoloji ve öğrencilerin öğrenme hızına yetişebilmek açısından eğitimlerin arttırılması gerektiğini belirtmiştir.

Öğretmenler Arası Paylaşım: kapsamında 3 BİLSEM öğretmeni (Öğretmen 2, Öğretmen 3 ve Öğretmen 6) farklı BİLSEM’lerdeki öğretmenlerle biraraya gelmek istediklerini ve bilgi paylaşımının artması gerektiğini istediklerini belirtmiştir. Öğretmen 2 “Artık whatsapp grupları tamam haberleşme anlamında birçok şey sağlıyor ancak whatsapp gruplarından sıyrılıp daha çok nesnel olarak neler yapabiliriz onu düşünmeliyiz bence. İşte daha çok toplantılar yapılabilir. İşte öğretmenlerin birlik ve beraberliği arttırılabilir.” ve Öğretmen 3 “Hayır, hiç bulmuyorum hem de. Farklı illerde çalışan BİLSEM öğretmenleri birbirlerinden haberdar değiller. Sadece WhatsApp gruplarında görüşüp konuşabiliyorlar veya 4004, 4005, 4006 projeleri yazıyorsa bu projeler sayesinde görüşebiliyorlar. Ama eğer bir öğretmen BİLSEM’de öğretmen olduysa ve kendine dair özellikleri bildikleri yetenekleri varsa bunu diğer öğretmenler de paylaşabilmeli.” ifadelerini kullanarak öğretmenlerin biraraya gelmelerinin verimliliği arttıracağına vurgu yapmıştır.

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde mevcut çalışmada öğrencilerden, velilerden ve öğretmenlerden elde edilen bulgular ayrı ayrı aşağıdaki gibi tartışılmış ve öneriler sunulmuştur.

5.1. Öğrencilerden Elde Edilen Verilere Yönelik Tartışma

BİLSEM öğrencileri daha çok mühendislik alanlarında çalışmak istediklerini, fen ve mühendislik alanlarında çalışma yapan bilim insanlarını örnek aldıklarını, boş zamanlarında spor, gezi, sanatsal faaliyetlere katıldıklarını, yarışmalara hazırlandıklarını ve kitap okuduklarını ifade etmişlerdir. Özel yetenekli öğrencilerin özellikleri ele alındığında, Ataman'ın (2014) da belirttiği gibi erken dil gelişimi ve erken konuşma, okumaya ve kitaplara erken merak bu sonuçları destekler niteliktedir. Meslek seçiminde öğrencilerin fen ve mühendislik gibi popüler alanların tercih etmesinde bilim denilince öğrencilerin aklına laboratuvar çalışmaları ve projelerin geliyor olmasıdır. Kendilerine örnek aldıkları bilim insanları daha çok fen alanlarındaki bilim insanlardan oluşmaktadır. Bu durum da öğrencilerin neden fen alanlarını daha çok istediklerini desteklemektedir. Bilim ve sanat merkezlerinde yapılan projeler ve laboratuvar çalışmaları öğrencileri geliştirse de sosyal bilimlere olan merak ve ilginin artırılması gerekmektedir. Bu sonuçlara Kurttaş (2012) yaptığı araştırmada öğrencilerin genel olarak gerek meslek gerekse de bilim olarak fen ve matematik bilimlerini sosyal bilimlere göre daha ön planda gördüklerini ve ailelerin çocuklarını daha çok fen ve matematik alanlarına yönlendirdiklerini tespit etmesi ile de benzerlik göstermektedir. Bu doğrultuda BİLSEM öğrencilerinin ileriye yönelik hedefleri ve ilgi alanlarını fen bilimleri oluşturmaktadır. Yukarıda bahsedilen sonuç ile uyumlu olacak şekilde Kılıç (2017) öğrencilerin deney yaparken olumlu duygular gösterdikleri,

öğrencilerden yapılan etkinliklerde en çok hoşlandıkları noktaları değerlendirmeleri istendiğinde, en fazla deneylerle ilgili ifadeler kullandıkları görülmüştür. Bu bulgu çalışmalarda özel yetenekli öğrencilerin bilimin tanımını yaparken “deney ve gözlem” kavramını kullanmalarıyla uyumludur (Turgut, Öztürk ve Eş, 2017). Öğrencilerin bulunduğu program ilerledikçe öğrenciler bilimsel faaliyetlerle daha çok ilgi göstermektedirler. Özel yeteneklilerin ilgi alanlarını daha çok toplum ve aile etkilemektedir. Köksal, Göğsu ve Kılıç’ın (2017) yaptıkları araştırmadaki bulgular da yukarıdaki savı destekler niteliktedir. Bu çalışmada 609 özel yetenekli öğrenci ile yapılan görüşmeler sonucunda toplumsal ihtiyaçlar ve geçmiş deneyimlerin özel yeteneklilerin eğitimi alanına ilişkin düşünceleri etkilediği belirlenmiştir. BİLSEM öğrencilerinin bilimsel faaliyetlere katılma ve rol model olarak buluş yapan bilim insanlarını örnek olmaları BİLSEM’lerin misyonunu yerine getirdiğinin de göstergesidir.

BİLSEM öğrencileri bilim ve sanat merkezlerindeki eğitimden memnundur. BİLSEM öğrencilerinin bilim ve sanat merkezlerinin kendilerine olumlu katkılar sağladığını, BİLSEM’li olmanın birçok avantajı olduğunu ifade etmişlerdir. BİLSEM öğrencileri BİLSEM’de olmanın avantajlarını başarı hissini arttırarak kendine güveni arttırdığı, proje yapabilme becerisi kazandırdığını, genel kültürü arttırdığı, farklı disiplinlerle çalışma imkânı sağladığı, istediği alanda çalışabildiklerini ve yarışmalardan haberdar olduklarını ifade etmişlerdir. Bu da BİLSEM’lerin öğrencilerin ilgi alanları doğrultusunda çalışabileceği ve gelişmeleri daha iyi takip edebileceği ortamlar sunduğunun göstergesidir. Bu sonuçlara benzer olarak Kazu ve Şenol (2012) yaptıkları araştırmada BİLSEM’lerin öğrencilerin bireysel yeteneklerinin farkına varmasına yardımcı olduğunu tespit etmişlerdir. Öğrenciler BİLSEM’de daha rahat hissettiklerinden dolayı merkeze istekli gelmektedir. Bilim ve sanata merakları artmış, bakış açıları olumlu yönde değişmiştir.

BİLSEM öğrencileri *fiziksel ortam ve donanımın* yeni oluşturulduğunu ifade etmişlerdir. DEP ve BYF programlarına devam eden öğrenciler malzeme ve donanımı yeterli bulurken, program ilerledikçe öğrenciler donanımı yetersiz bulduklarını belirtmiştir. Program ilerledikçe daha kapsamlı çalışmalar yapılması ve proje odaklı çalışmaların artması malzeme ihtiyacına olan gereksinimin artmasına yol açmaktadır. Buna göre merkezin fiziksel ortamı programlara göre düzenlenmeli ve donanımı iyileştirilmelidir. Kurttaş (2012) yaptığı araştırmada BİLSEM’lerin fiziksel donanımlarının yetersiz olduğu ve acilen iyileştirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Yine bu doğrultuda mevcut araştırmanın bulgularına paralel olarak

Keskin, Samancı ve Aydın (2013) yaptıkları araştırmada BİLSEM'lerin fiziki ortam ve donanımlarının geliştirilmesi gerektiğini tespit etmiştir.

Öğrenciler bulundukları merkezin etrafında çok fazla iş yeri olduğunu, kurumun bahçesinin olmadığı, ulaşımın zor olduğunu, araştırma laboratuvarının olmadığını belirtmişlerdir. Bununla beraber öğrenciler merkezin araştırma laboratuvarına ve üniversiteye yakın, etrafında kütüphane ve kültür merkezleri olması gerektiğini vurgulamışlardır. İlgi alanları çok farklı ve geniş olan özel yetenekli öğrencilere gelişimlerine uygun ortamlar sunulması oldukça önem arz etmektedir. Bilim ve Sanat Merkezlerini, bu öğrencilerin öğrenme ihtiyaçlarının karşılanması ve proje yönetim ve üretim temelinin oturması açısından öncelikle gerekli kurumlara yakın noktalarda veya entegre olarak konumlandırılması gerekmektedir.

BİLSEM'in işleyişine ilişkin en önemli problemin tekrar eden dersler olduğunu ifade etmişlerdir. Öğrenciler bazı dersleri hiç almadıklarını bazılarını ise tekrar tekrar aldıklarını ifade etmişlerdir. Bu durum merkezdeki öğretmen yetersizliğinden kaynaklanmaktadır. Kadrolu fen bilimleri öğretmeni sayısının sosyal bilimler alanındaki öğretmenlerden fazla olmasına rağmen her iki alanda da görevlendirme ve ücretli öğretmenler bulunmaktadır. Öğrencilerin ilgi alanlarının doğru bir şekilde tespit edilebilmesi için ÖYG programına dahil olmadan öğrencinin bütün disiplinlerle tanışmış olması gerekmektedir. Bu Bilim ve Sanat Merkezlerinin misyonunu yerine getirmesinde büyük bir engel teşkil etmektedir. Araştırmada öğrenciler rehberlik hizmetlerini hiç kullanmadıklarını belirtmişlerdir. Bu da rehberlik servisine yeterli yönlendirmelerin yapılmadığını göstermektedir. Özel eğitime muhtaç olan özel yetenekli öğrencilerin rehberlik hizmetlerinden hiç yararlanmamış olmaları düşündürücüdür.

Öğrenciler bulundukları merkezi bilim, sanat, çevreci, eğlenceli, öğretici, destekleyen, özgür, laboratuvar, proje ve öğretmen kelimeleriyle tanımlamışlardır. Bu durum BİLSEM'lerin öğrencilere sınav kaygısından uzak eğlenerek ve istedikleri alanda çalışarak, fikirlerini rahatça paylaşarak projeye dönüştürebilecekleri bir ortam sunduğunun göstergesidir. Özellikle üst programlardaki öğrencilerin üretim aşamasına geçtikleri açığa çıkmaktadır. Bu da BİLSEM'lerin misyonunu yerine getirdiğinin göstergesidir.

Öğrenciler imkan yetersizliğini ve mesafenin zorlayıcı uzaklığını BİLSEM'deki eğitimlerine engel olarak görmektedir. BİLSEM sayısının az olmasından kaynaklı farklı ilçelerden öğrenciler tek bir merkeze toplanmaktadır. Öğrenciler örgün eğitimle eş zamanlı olarak BİLSEM'e de devam etmektedirler. Bu da öğrencilerin ulaşım sıkıntısı yaşamasına ve yorgun olmalarına neden olmaktadır.

BİLSEM öğrencilerinin merkezde görev yapmakta olan yönetici ve öğretmenlere ilişkin görüşleri incelendiğinde, öğrenciler öğretmenlerinden çok memnun olduklarını iletişim becerilerinin çok iyi olduğunu belirtmişlerdir. Bunun yanında bazı sorunlar olduğunu; ders programlarının doğru bir şekilde yapılamadığını, ilgi alanlarını tespit etmede öğretmenlerin güçlük yaşadığını ve faaliyetlerin yeterince duyurulmadığını belirtmişlerdir. Örgün eğitim ile eş zamanlı olarak BİLSEM' e gelen öğrenciler, BİLSEM'in çalışma saatlerine uygun olarak hafta içi gelmek istememektedir. Bu nedenle cumartesi gününe bir yığılma olmaktadır ve bu da ders programlarının doğru bir şekilde yapılmasını engellemektedir. Haftada bir veya iki gün geline merkezde iletişim problemlerinin yaşanması kaçınılmazdır. Ayrıca haftada bir dönem ve iki ders saati bir araya gelen öğrenci ve öğretmen bazında öğretmenin öğrencinin ilgi alanını tespit etmesini zorlaştırmaktadır. Alan yönlendirmelerinin doğru yapılması özel yetenekli öğrencilerden en üst düzeyde verim alınmasını sağlayacaktır. Öğrenciler proje ve faaliyetlerin yeterince duyurulmadığını belirtmiştir. Projelerin verimli olabilmesi için tüm öğrencilerin haberdar edilmesi ve sadece ailesi ilgili olan ve imkanı olan öğrencilerle sınırlı tutulmaması gerekmektedir.

BİLSEM öğrencilerieğitimlerinin genel olarak birinci sınıftan başlayıp üniversiteye kadar devam etmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Eker ve Sarı (2021) özel yetenekli bireylerin tanılanmasıyla ilgili 30 RAM uzmanı ile yaptıkları çalışmada tanılananın 1. ve 2. Sınıfla sınırlı tutulmaması ve sınırlılıklar göz önünde bulundurularak 3. ve 4. sınıfta tanılama çalışmalarına da devam edilmesinin yararlı olacağına yönelik uzmanların hemfikir olduğu sonucuna varmışlardır.

BİLSEM'deki eğitimden memnun olmalarına ek olarak daha çok gezi, öğrenmeyi öğrenmeye yönelik etkinlikler ve problem çözmeye yönelik faaliyetler olması gerektiğini belirtmişlerdir. Özel yetenekli öğrencilere yönelik seminer düzenlenmediğini belirten öğrenciler seminerler olması gerektiğini ifade etmişlerdir. Oğurlu ve Yaman (2010) ise özel zekâlı ve yetenekli öğrencilerin akranlarına göre farklı bir gelişim sergilediklerinden dolayı farklılıklarına saygı duyulması gerektiğini, ailelerin ve eğitimcilerin sosyalleşmelerini desteklemelerinin önemli olduğunu vurgulamışlardır. Bu da özel yetenekli öğrencilerin kendilerini tanımaları ve BİLSEM'deki eğitimlerine katkı sağlaması açısından seminerlere ihtiyaç duyduklarını ortaya çıkarmaktadır.

Araştırmaya katılan öğrenciler BİLSEM ile ilgili birçok öneri de bulunmuştur. Öğretmen yetersizliği ve düzensiz ders programlarıyla ilgili önerilerde bulunmuşlardır. Öğretmen sayılarının artırılması önerisi merkezde öğretmen ihtiyacı olduğunun göstergesidir. ÖYG ve

proje öğrencileri istedikleri alanın öğretmenini olmadığından dolayı o alanı seçememektedirler. Ders programlarının düzenli olabilmesi içinde öğretmen sayılarının artırılması gerekmektedir. Kurdaş (2012) yaptığı araştırmada “Özel yetenekli öğrenciler özel eğitime muhtaçtır ve bu özel eğitim şu anda bilim ve sanat merkezleri tarafından karşılanmaya çalışılmaktadır. Bu bağlamda, BİLSEM’lerin özel yetenekli öğrencilerin ihtiyacı olan tarzda bir eğitim verebilmesi için eksikliklerinin giderilmesi ve her bakımdan tam donanımlı hale getirilmesi gerekmektedir.” sonucuna varmıştır. Öğretmen bu programda en önemli donanımdır ve bu eksikliğin giderilmesi özel yetenekli öğrencilerin eğitiminin istenen performansa ulaşmasını sağlayacaktır.

Öğrenciler etkinliklerin artırılması, rehberlik hizmetlerinin artırılması ve atölye çalışmalarlarıyla ilgili önerilerde bulunmuşlardır. Saha çalışmaları, sergi, fuar, yarışma ve konferanslara katılmak istemeleri öğrencilerin daha çok aktif olmak istediklerinin göstergesidir. Bu bulgu Miedijensky’in (2018) çalışmasında elde ettiği özel yetenekli öğrencilerin öğrenme ortamlarında bulunması gereken önemli özelliklerden biri olan saha çalışmalarını gerçekleştirebilme bulgusuyla tutarlılık göstermektedir.

Araştırmada BİLSEM öğrencileri BİLSEM’den memnun olduklarını fakat programlarda eksikliklerin olduğu ve müfredat programlarının geliştirilmesi gerektiği sonucuna ulaşmıştır. Özel yetenekli çocukların geliştirilmesi için BİLSEM’lerin fiziksel ortam ve donanımlarının iyileştirilmesi gerektiğini acilen farklı alanlarda öğretmen atanması gerektiği tespit edilmiştir.

5.2. Velilerden Elde Edilen Verilere Yönelik Tartışma

BİLSEM velileri,, öğrencilerin anlama kabiliyetinin yüksek olduğunu ve farkındalık ve duyarlılıklarının fazla olduğunu belirtmişlerdir. Veliler özel yetenekli çocukların bir şeyleri anlama kapasitelerinin yüksek olduğunu, yüksek bir farkındalıkları olduğunu ve bu konuda duyarlı olduklarını ifade etmişlerdir. Çevreye ve insanlara karşı duyarlı, gelişmiş adalet duygusuna sahip ve algıları açık bireyler olarak tanımlamışlardır.

BİLSEM velileri özel yetenekli çocukların, yapmaları gerekenler konusunda sorumluluk sahibi olduklarını, kendilerini her koşul altında ifade edebildiklerini, gelişmiş bir merak duygularının olduğunu, olgun birer insan gibi olduklarını ve son olarak başarılarının ve konuları anlama hızlarının yüksek olduğunu ve bunların birer avantaj olduklarını ifade etmişlerdir. Bu bulgular özel yetenekli öğrencilerin özelliklerini betimleyen çalışmaların

(Akarsu, 2001; Akkanat, 1999; Davidson Institute, 2022; MEB, 1981, 2007, 2010, 2013, 2015, 2019; Sak, 2014; Stoeger, 2013) neredeyse tamamıyla örtüşmektedir. Bu bağlamda velilerin özel yetenekli öğrencilere yönelik farkındalık ve onları tanımaya ilişkin yeterli deneyim ve bilgiye sahip olduklarını göstermektedir.

BİLSEMvelileri, özel yetenekli çocuğa sahip olmanın aileler ve akranlar arasında rekabete ve kıyasa neden olduğunu ve zaman zaman çocuklarına yetemediklerini ifade etmişlerdir. Velilerin BİLSEM'lere yönelik mitlerinin etkili bir şekilde elimine edilmesi ve bireysel farklılıklara vurgu yapılarak çocuklarını başkalarıyla kıyaslamamanın onlar üzerinde oluşturacağı psikolojik etkileri konusunda kendilerinin bilinçlendirilmesi gerekmektedir.

BİLSEM velileri,daha çok mevcut BİLSEM'e ulaşımın zor olduğunu ve ulaşımın kolay olması gerektiğini belirtmektedir. BİLSEM'e devam etmelerinin önündeki en büyük engelin ulaşım olduğunu ve daha merkezi bir yere taşınması gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu bulgular öğrencilerle elde edilen verilerle paralellik göstermektedir. Ayrıca veliler daha çok BİLSEM'in etrafında üniversite, tiyatro, konservatuvar, araştırma laboratuvarları ve kütüphaneler bulunması gerektiğini ifade etmişlerdir. Yine veliler okulun fiziksel çevresinin toprağı ve yeşili barındırması gerektiğini ve mevcut araştırmanın yürütüldüğü BİLSEM'in fiziksel çevresinin buna uygun olmadığını ifade etmiştir. Bulgularla tutarlı olarak velilerin BİLSEM'in olduğu fiziksel çevresinde bahçe olmayışının bir sorun olarak gördükleri (Sarıtış, Şahin ve Çatalbaş, 2019), merkezin fiziksel ortamının uygun olmadığını ve ulaşımın sorun olduğunu ifade ettikleri (Koç, 2016), veli beklentilerinin karşılanma düzeylerinin en az olduğu alanların BİLSEM'e ulaşım olduğu (Ünsal, Çetin ve Yoğurtçu, 2019) ve genel anlamda merkeze ulaşımı sorunlu olarak gördükleri (Atlı ve Balay, 2016; Çamdeviren, 2014; Özkan, 2012; Yılmaz ve Yılmaz, 2021) diğer araştırma bulgularıyla desteklenmektedir. Benzer şekilde bir diğer çalışmada da doğa ile uyumlu eğitim koşullarının oluşturulması ve üniversitelerle iş birliği yapılması ve destek alınması ve üniversite seviyesinde de özel yeteneklilerin eğitime devam edilmesi gerektiği bulgulanmıştır (Sarıtış, Şahin ve Çatalbaş, 2019). Mevcut çalışma ve diğer çalışma bulgularından hareketle BİLSEM'lere ulaşımın kronikleşmiş bir sorun haline dönüştüğü ve diğer eğitim kurumları ile daha çok iş birliği yapılmasına gerektiği söylenebilir.

BİLSEM velilerifiziksel ortamı yetersiz bulduklarını fakat iyileştirilmeler olduğunu ve her yıl daha iyiye gittiğini ifade etmişlerdir. Merkez binalarının diğer okullarla birlikte olduğunu, bağımsız olması gerektiğini belirtmişlerdir. Ayrıca veliler velilerin desteğıyle bir takım iyileştirilmeler yapılmasına ragmen BİLSEM'de öğrencilerin eğitim ve öğretim

faaliyetlerinden materyallerin yetersizliğinden dolayı istenen verimin alınamadığını ifade etmişlerdir. Velilerin bu görüşleri neredeyse yapılan tüm benzer çalışmalarda (Çamdeviren, 2014; Koç, 2016; Sarıtaş, Şahin ve Çatalbaş, 2019; Ünsal, Çetin ve Yoğurtçu, 2019; Bozan ve Savi Çakar, 2020 gibi) ortaya çıkan kronik bir sorun halini almıştır. BİLSEM’lerde özellikle fen, teknoloji, görsel sanatlar gibi derslere öğrencinin kendini geliştirebilmesi ya da konuları daha iyi kavrayabilmeleri için uygulamalı/yaparak yaşayarak eğitim görmeleri gerekmektedir. Bu yüzden tüm BİLSEM’lerin ek bütçeler ile desteklenerek gerekli görülen donanımsal eksikliklerin bir an önce giderilmesi gerekir.

BİLSEM velilerinin bazıları BİLSEM’in amacına hizmet ettiğini ifade ederken diğerleri BİLSEM’lerin ilerleme kaydetmediklerini ve amaçlarına hizmet etmediklerini ifade etmişlerdir. Bu noktada velilerin BİLSEM’lerden beklentilerinin kendi çocuklarına sunulandan daha yüksek olduğu söylenebilir. Bu bulgu veli beklentilerinin çok yüksek olduğunu fakat bunun merkez tarafından yeterince karşılanmadığı belirlenen Ünsal, Çetin ve Yoğurtçu (2019) tarafından yürütülen çalışmanın bulgusuyla örtüşmektedir. Bu bağlamda velilere yönelik seminerler verilerek BİLSEM’in amaçları ve misyonları hakkında detaylı bilgi verilmelidir. Aynı zamanda velilerin beklentileri belirlenerek hangi beklentilerinin koşullar dahilinde sağlanıp sağlanamayacağına dair de kendilerine geri dönütler verilebilir.

BİLSEM velileri bilim ve sanat merkezlerinde öğrencilerin merak duygusuyla sınav kaygısı olmadan öğrenmelerine imkan sağlayan programlar uygulandığını belirtmişlerdir. Yine BİLSEM’de farklı dersler verildiğini bu sayede öğrencilerin farklı disiplinlerle tanışma imkanı bulduklarını fakat ders saatlerinin yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Bu bulgu BİLSEM’lerde verilen ders saat ve sürelerinin yetersiz olduğunu belirleyen diğer araştırma (Bozan ve Savi Çakar, 2020; Çamdeviren, 2014; Koç, 2016) bulgularıyla benzeşmektedir. Özel yetenekli öğrencilerin BİLSEM’lerden optimal düzeyde faydalanabilmeleri için her merkezin kendi öğrencilerine yönelik ihtiyaç analizi yaparak gerekli iyileştirmeleri yapmaları yerinde olacaktır. Ayrıca veliler, sabit öğretmen kadrosunun olması gerektiğini vurgulayarak sık öğretmen değişimi olduğunu ifade etmişlerdir. Bu bulgu ile paralel olarak Atlı ve Balay (2016) da öğrencilerle yaptıkları çalışmada öğrencilerin kendileri için görevlendirilen danışman öğretmenlerinin kendilerine faydalarının olduğu fakat sık değişimlerin yaptıkları projelerinin sektöre uğramasına neden olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda BİLSEM’de çalışan öğretmenlerin görevlendirme ve ücretli öğretmenlikten ziyade kadrolu alanında yetişmiş öğretmenlerden oluşması gerekir. BİLSEM velileri bazı derslerin öğrenciler tarafından alınamadığına ve bazı dersleri ise tekrar tekrar almak durumunda olduklarını ifade

ederek ders programlarının dengeli ayarlanamadığına belirtmişlerdir. Veliler ÖYG öğrencilerinin istedikleri alanın dersini alamadıklarını belirtmişlerdir. Bu durum hem öğretmen eksikliğinden hem de ders programlarının ayarlanamasından kaynaklanıyor olabilir. Öğrencilerin ilgi alanlarını tespit edebilmeleri için BYF programında bütün dersleri almış olmaları gerekirken bazı dersleri hiç görmemişlerdir. Bu bulgular öğrencilerden elde edilen bulgularla örtüşmektedir.

*Bazı*veliler rehberlik hizmetlerinin iyi işlediğini ifade ederken, bazıları kişinin özelliklerini bilip ona göre rehberlik yapılması gerektiğini ve rehber öğretmenlerin daha önceki okullarında müdür yardımcısı olmasından ve yeterli hizmeti veremediğinden şikâyet etmişlerdir. Bu bulguya benzer olarak Sarıtaş, Şahin ve Çatalbaş'ın (2019) yaptıkları çalışmada veliler BİLSEM'de yürütülen rehberlik hizmetlerinin sorunlu olduğunu, merkezde çalışan rehber öğretmen ile bir araya gelemediklerini ve rehber öğretmenlerin özel yeteneklileri uygun şekilde yönlendiremediklerini belirtmişlerdir. Bu bağlamda özel yetenekli öğrencilerin rehberlik hizmetlerinden daha çok yararlanması için BİLSEM'de çalışan rehber öğretmenler daha aktif bir rol almaları ve öğrencilere gerekli rehberlik hizmetlerini yerinde sunmaya özen göstermelidir. Bunun içinde rehber öğretmenlerin gerekli bilgi, donanım ve yetkinliğe sahip olmaları gerekir. Ayrıca ilgi ve yeteneklerinin etkili tespit edilmesi noktasında BİLSEM'lerin yetersiz kaldıkları ifade edilmiştir. Bu sorunu çözmek için de özel yetenekliler konusunda yetkin insanların merkezlerde öğrencilere rehberlik etmelerine olanak sağlanmalıdır.

BİLSEM velileri BİLSEM'de görevli öğretmenleri anlayışlı, ilgili, araştıran, soruşturan olmalarının yanı sıra öğretmenlerin destekleyici olduklarını ifade eden veliler de olmuştur.

BİLSEMvelileri BİLSEM'lerde görev yapan öğretmenleri yeterli bulmadıklarını ve bazı öğretmenlerin yetersiz bulduklarını ve öğretmenlerin daha özenle seçilmeleri gerektiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca öğretmenlere ekstra eğitimlerin verilmesi gerektiğini de ifade etmişlerdir. Genel anlamda özel yetenekli çocuklarla çalışma yeterlilik ve donanıma sahip olmadıkları alan yazında yapılan diğer araştırmacılar (Keskin, Samancı ve Aydın, 2013; Sarıtaş, Şahin ve Çatalbaş, 2019) tarafından da raporlanmıştır. Bu çalışmalarda öğretmenleri kendilerini özel yeteneklilerle çalışma kısmen yeterli gördükleri de belirlenmiştir. Özel yetenekli öğrenciler tüm toplumlarda bir değer bir zenginlik olarak görülmektedir. Eski çağlardan beri bu bireylerin özel şartlarda ve özel yetişmiş bireyler tarafından eğitilmelerine vurgu yapılmıştır. 21. Yüzyılda halen özel yetenekli bireylerin eğitiminde kilit rol oynayan öğretmenleri yeterliliklerini sorgulaniyorsa burada ciddi bir sorunun olduğu aşıkardır. Bu

bağlamda öğretmenlerin gerekli yeterlilikler kazanabilmesi ve özel yetenekli öğrencilere bilişsel, sosyal, duygusal ve davranışsal anlamda destek olabilmesi için kendilerine gerekli eğitimlerin sağlanmasının zorunluluk arz ettiği söylenebilir.

BİLSEM velileri BİLSEM öğretmen ve yöneticilerinin öğrencilerin ilgi alanlarını tespit edemediklerini çünkü öğrencilerin programlardan ve öğretmen eksikliğinden kaynaklı olarak tüm alanlardaki dersleri yeterince alamadıklarını belirtmişlerdir. Bu bulgunun aksine Çelik-Şahin ve Şahin (2014) tarafından öğrencilerin sahip oldukları zekâ ve yeteneklerini keşfedilip geliştirilmesi noktasında BİLSEM’den memnun oldukları belirlenmiştir. Bu zıt bulgular farklı bakış açılarından (veli ve öğrenci) elde edildikleri için böyle bir sonuç oluşmuş olabilir. Buradaki en ciddi sorunun tekrar tekrar alınan dersler ve hiç alınamayan derslerin oluşudur. Bu bağlamda yöneticilerin ve danışman öğretmenlerin aktif rol alarak böyle bir durumun oluşmasına mahal vermemeleri gerekir. Nitekim BİLSEM’in kuruluş amaçlarından birisi özel yetenekli öğrencilerin ilgi ve yeteneklerinin keşfedilip geliştirilmedir. Bu amaca hizmet edebilmesi içinde gerekli hassasiyet ve titizliğin BİLSEM’de çalışan öğretmenler ve yöneticiler tarafından sağlanması gerekir.

BİLSEM velileri özel yetenekli öğrencilerin BİLSEM’e ne zaman başlamaları ve nereye kadar devam etmeleri gerektiğine yönelik görüşlerinden bahsederek özel yetenekli öğrencilerin anasınıfından itibaren BİLSEM’e başlamaları gerektiğini ifade etmiştir. Bu tema altında veliler ayrıca öğrencilerin BİLSEM’e lise son sınıfa kadar hatta üniversite hayatlarında bile devam etmeleri gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu bağlamda özel yeteneği erken tanılama özellikle okul öncesi dönem için çok önemlidir (Dağhoğlu, 2002). Velilerin de bu konuda bilim insanları ile aynı görüşte oldukları ve bu konudaki farkındalıklarının yüksek olduğu söylenebilir. BİLSEM velileri BİLSEM’deki programa ek olarak öğrencilerin merkezde daha çok zaman geçirmeleri gerektiğini ve daha çok gezi olması gerektiğini belirtmişlerdir. Ayrıca BİLSEM’den mezun olan bir öğrencinin kendini tanımış, ilgi alanlarını keşfetmiş olması gerektiğini vurgulamıştır.

BİLSEM velileri sınıf ve rehber öğretmenlerinin aday gösterme becerilerini yeterli bulmadıklarını ve liyakat sahibi olmadıklarını belirtmişlerdir. Gözlem formlarının objektif doldurulmadığını veli baskısıyla tüm sınıfın aday gösterildiğini veya ailesi ilgilenenlerin aday gösterildiğini ifade ettikleri tespit edilmiştir. BİLSEM velileri MEB çalışanlarının BİLSEM hakkında bilgi sahibi olmadıklarını ve bilgilendirme seminerlerinin artırılması gerektiğini ifade etmişlerdir. BİLSEM’in misyonuna uygun şekilde işleyebilmesi için, öncelikle BİLSEM’e yönelik mitlerin elimine edilmesi gerektiğini ifade edilmiştir. Ayrıca velilerin

çocuklarının BİLSEM'e girmesi noktasında bir yarış içerisinde oldukları ve gözlem formlarında yine veli baskısının olduğunu ifade etmektedirler. BİLSEM velileri BİLSEM gibi bir projenin çok yerinde olduğunu fakat bunun daha da geliştirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu konuda MEB de okuyan tüm öğrenci velilerinin bilinçlendirilmesi gerekir. Velilerin BİLSEM'in nasıl bir yer olduğuna dair zihinlerinde net bir şemanın oluşturulması gerekli ve olası yanlış tanılamaların bir faydasının olmayacağını kendilerine anlatılması gerekir. Çünkü veliler kendi aralarında benim de çocuğum özel yetenekli yarışına girme yanılgısına düşmektedir. Bunun için BİLSEM'lere yönelik doğru bilgilerin kendilerine verilerek bilinçlendirilmeleri BİLSEM'lere öğrenci seçim sürecinin daha doğru bir şekilde yapılmasını sağlayacaktır.

BİLSEM velileri merkezin okullarla entegre çalışması gerektiğini belirtmişlerdir. Öğrenciler hem BİLSEM'e hem kendi kurumlarına devam ettiklerinden çok yorulmakta, yolda çok zaman kaybetmekte ve BİLSEM'de geçirdikleri sürenin kısıtlı olmasına neden olduğunu düşündüklerinden bu öneride bulunmuş olabilirler. Haftanın iki günü sadece BİLSEM'e, 3 günü okula gitmek gibi çözümler üretmişlerdir.

Özellikle ÖYG ve Proje öğrencileri olan BİLSEM velileri donanımın yeterli olmadığını ve fiziki şartların iyileştirilmesi gerektiğine vurgu yapmışlardır. BİLSEM'lere daha fazla ödenek verilmesi ve daha büyük laboratuvarların olması önerileri proje üretim sürecini destekleyecek ve Bilim ve Sanat Merkezlerinin amacına ulaşmasına yardımcı olacaktır.

BİLSEM velileri ders programlarının düzenli olması gerektiğini ifade etmişlerdir. Veliler BİLSEM'in işleyişiyle ilgili değerlendirmeler temasında ders saatlerinin yetersiz olduğunu ve öğretmenlerin sık sık değiştiğini belirtmişlerdir. Sabit öğretmen kadrosunun oluşturulması ders programlarının düzenli olmasını sağlayacaktır. Ayrıca BİLSEM velileri ulaşım sorununa vurgu yaparak BİLSEM sayılarının artırılması gerektiği önerisinde bulunmuşlardır.

BİLSEM velileri özellikle evde öğrencilerine nasıl davranmaları gerektiği konusunda desteğe ihtiyaç duyduklarını ve gerek rehberlik gerekse etkinlik hizmetlerinin artırılması gerektiği önerisinde bulunmuşlardır. Öğrenciyle sürekli birlikte olan velilerin eğitilmiş olmalarının özel yetenekli öğrencilerin potansiyellerinin açığa çıkarılması ve geliştirilmesi açısından oldukça önemlidir. Velilerin bu önerilerinin dikkate alınıp gerekli görülen müdahale ve düzenlemelerin etkili şekilde yapılması gerekmektedir.

5.3. Öğretmenlerden Elde Edilen Verilere Yönelik Tartışma

BİLSEM öğretmenleri özel yeteneklilerle çalışmak için özel bir eğitim almadıklarını sadece bir iki seminere katıldıklarını ifade etmişlerdir. Benzer şekilde diğer çalışmalarda da öğretmenlerin özel yeteneklilerle ilgili sahip oldukları ve aldıkları eğitim açısından kendilerini kısmen yeterli gördüklerini ve aldıkları eğitimlerin süre ve nitelik olarak yeterli olmadıklarını (Keskin, Samancı ve Aydın, 2013) ve öğretmen ve yöneticilerin mesleki gelişimlerine yönelik verilen hizmet içi eğitim seminerlerinin yeterli olmadığı (Özkan, 2012) belirlenmiştir. özel yetenekli öğrencilerle çalışan öğretmenlerin alana yönelik mesleki yeterliliklerinin nasıl artırılabilirliğini araştıran Eker (2020) BİLSEM öğretmenlerinin çoğunluğunun (%63) kendilerini yetersiz hissettikleri belirlenmiştir. Bulgulardan da anlaşılacağı üzere özel yetenekli bir grup ile etkili bir şekilde çalışabilmek için birçok hazırlayıcı özel eğitimin alınması gerekirken öğretmenlerin birçoğunun bu konuda pek bir eğitim almadığı görülmektedir. Topcu (2022) çalışmasında BİLSEM’de özel yeteneklilerle ilgili eğitim almadan göreve başlamaları öğretmenleri sınırlamakta ve özel yetenekli öğrenciyi tanıma ve ihtiyacı olan eğitimi verme konusunda zorlanmalarına neden olduğu sonucuna varmıştır.

BİLSEM öğretmenleri özel yetenekli öğrencileri, anlama kabiliyeti ve farkındalığı yüksek öğrenciler, bunun sonucu olarakta duyarlı olarak tanımlamışlardır. Bu bulgular velilerden elde edilen bulgularla birebir örtüşmektedir. Ayrıca veliler, adalet duyguları gelişmiş ve kendini ifade edebilen öğrenciler olarakta nitelendirmişlerdir. Bu bulgular Davidson Institute (2022) açıkladığı özel yetenekli öğrencilerin sahip oldukları ortak özellikler le tutarlılık göstermektedir. Bu da göstermektedir ki BİLSEM öğretmenleri özel yetenekli öğrencilerin niteliklerinin farkındadır.

BİLSEM öğretmenleri özel yetenekli öğrencilerle çalışmanın kendilerini formda tuttuğunu ve daha ileriye taşıdığını ifade etmişlerdir. Benzer şekilde Miedijensky (2018) çalışmasında özel yetenekli öğrenci ve öğretmenlerin iletişimlerinin mükemmel olduğu ve birbirlerinden öğrendiklerini ortaya koymuştur. Bu açıdan öğretmenlerin özel yetenekli öğrencilerle çalışmaktan keyif aldıkları ve meraklı olan bu öğrenci grubunun kendi mesleki gelişimleri açısından kendilerini diri tuttuğu söylenebilir.

BİLSEM öğretmenleri özel yetenekli öğrencilerle çalışırken kendilerine farklı bir bakış açısı kazandırdığını ve farklı boyutlara taşıdıklarını ve kendilerini mutlu hissettiklerini belirtmişlerdir. Öğretmenliğin heyecanlanmak, memnun ve tatmin olmayla ilgili olduğunu ifade eden Coleman (1994) dikkate alındığında BİLSEM öğretmenlerinin mesleki doyum

yaşadıkları ortaya çıkmaktadır. BİLSEM öğretmenleri, özel yetenekli öğrencilerin çok dikkatli olduklarını ve söyledikleri her kelimenin onları etkileyebileceğini vurgulamışlardır. Özel yetenekli öğrencilerin özelliklerinden olan duyarlılık ve kırılganlık dikkate alındığında bu öğrencilerle açık ve net iletişim kurulması gerektiği ortaya çıkmaktadır. Graffam'ın (2006) özel yetenekli öğrencilere eğitim veren öğretmenlerin niteliklerini belirlediği çalışmasında kişisel geçmişi, hizmet öncesi eğitim durumu ve iletişim becerilerinin önemli olduğu sonucuyla benzerlik göstermektedir.

BİLSEM öğretmenleri özel yetenekli öğrencilerin olası bir başarısızlık durumunda aşırı tepkiler verebildikleri ve aşırı duygusal olduklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca özel yetenekli öğrencilerin aile beklentilerini de içeren performans kaygısı yaşadıkları ifade edilmiştir. Özel yetenekli öğrenci niteliklerinden olan mükemmelliyetçilikte devreye girince öğrencinin var olan potansiyelini açığa çıkarmak imkansız hale gelmektedir. Bu bulgular velilerden elde edilen rekabet ve kıyas temasıyla uyumaktadır. Bu konuyla ilgili ailelerinin çocuklarına yönelik yüksek beklentilerinin çocuklarında oluşturduğu tahribatlara ilişkin bilgilendirmeleri gerekmektedir. Ayrıca öğrencilere yönelik stres yönetimi, öfke yönetimi ve duygu düzenlemelerine yönelik seminerlerin verilmesi yerinde olacaktır. Bu noktada rehber öğretmenlerin yeterli donanıma sahip ve aktif rol üstlenerek görevlerini yerine getirmeleri gerekmektedir.

BİLSEM öğretmenleri, özel yetenekli öğrencilerin her birinin çok farklı olduğunu, kiminin asosyallik gösterirken kiminin ise yüksek ego nedeniyle etkinliklere katılmak istemediklerini belirtmişlerdir. Özel yetenekli öğrencilerin nitelikleriyle örtüşür şekilde ister iki kere farklı olmaktan kaynaklı, ister performans kaygısından isterse yüksek ego kaynaklı olsun her üç grup içinde ciddi bir motivasyona ihtiyaç duyulmaktadır.

BİLSEM öğretmenleri özel yetenekli öğrencilerin beklentilerini karşılayamama ve yetememe kaygısı taşıdıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenler bu kaygıyı zorlayıcı bulsalarda kendilerini geliştirmek için kullandıklarını avantajlar temasında ifade etmişlerdir. Zaten yeterince sorumluluk almış olan BİLSEM öğretmenlerini bir de bu kaygıyla baş başa bırakmak motivasyonlarını olumsuz yönde etkileyebilir. Benzer şekilde Sezginsoy (2007) çalışmasında öğretmenlerin; yeterli hizmet içi eğitimi alamadıklarını dolayısıyla özel yetenekli öğrencilerin eğitimi konusunda özel yetenekli öğrencilere yönelik nasıl bir eğitim vermeleri gerektiği konusunda ne yapacaklarını bilemediklerini tespit etmiştir. Bunun içinde öğretmen yeterliliğini arttırmaya yönelik faaliyetlerin yapılması öğretmenler üzerindeki bu baskıyı azaltacak ve verimliliği arttıracaktır.

BİLSEM öğretmenleri, öğrenci ve velilerden elde edilen bulgularla uyumlu olarak merkeze ulaşımın zor olduğunu ifade etmişlerdir. Öğrenciler ve öğretmen derse yorgun girmekte çıkışta eve nasıl gideceklerini düşünmeleri öğrenme engeli oluşturmaktadır. BİLSEM sayısının az olmasından kaynaklı farklı ilçelerden öğrenciler ve öğretmenler merkeze devam etmektedir. Mesafenin zorlayıcılığından çalışan veliler öğrencilerini merkeze düzenli getirememekte zaten örgün eğitime devam eden öğrenciler yorulduklarından dolayı gelmek istememekte bu da devamsızlıklara neden olmaktadır. Özel yetenekli öğrencinin tanınıp BİLSEM'e yerleştirildikten sonra mesafeden ve imkan yetersizliğinden kaynaklı devamsızlığı ülke için büyük bir kayıptır.

BİLSEM öğretmenleri BİLSEM'lerin üniversitelerin içinde ve laboratuvarları rahatlıkla kullanabilmeleri için üniversitelerle ve hocalarla iş birliği içinde olması, saha çalışmalarının yapılabilmesi için tiyatrolarda sahne sanatları uzmanı ile çalışabilmeleri ve yaratıcılıklarının artmasına katkı sağlayacağını düşündükleri için doğa ile iç içe olması gerektiğini belirtmişlerdir.

BİLSEM öğretmenleri, BİLSEM'lerin bağımsız binalarının olması gerektiğini ve laboratuvarların yetersiz olmasından dolayı istenilen projelerin yapılamadığını belirtmişlerdir. Diğer birimlerin malzeme sıkıntısı çekmezken fen alanları öğretmenlerinin malzeme ve donanımı yetersiz buldukları tespit edilmiştir. Ayrıca bu durum öğrencilerin devam ettikleri program yükseldikçe ihtiyaç duydukları donanımın çeşitlenmesinden kaynaklı olabilir. Bu bulgu öğrenci ve velilerin bulgularıyla birebir örtüşmektedir. Topcu (2022) yaptığı çalışmada benzer sonuçlara ulaşmıştır. Öğretmenlerin görüşlerine göre görev yaptığı BİLSEM'in fiziki mekân, donanım ve malzeme açısından yetersiz olduğu, bu bağlamda BİLSEM'lerde belli bir standardın bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde bu bulguyu destekleyen birçok araştırma mevcuttur. Araştırmamızın bu bulgusunu destekleyen diğer çalışmalara baktığımızda, Kaya (2013); Keskin, Samancı ve Aydın, (2013), Kurtdaş (2012), Bulut (2016) ve Kuzu ve Şenol (2012) BİLSEM'lerin fiziki ortam, araç-gereç konusunda yetersiz olduğunu ortaya koymuşlardır. Yine benzer şekilde Epçaçan (2018) ise "Karşılaşılan zorluklar konusunda öğretmenler, etkinlik hazırlamanın çok zaman aldığını, malzeme temininde ekonomik sıkıntılar yaşadıklarını ve etkinliği öğrenciye göre zenginleştirmede zaman zaman zorlandıklarını açıklamıştır" sonucuna varmıştır.

BİLSEM öğretmenleri BİLSEM'lerin kuruluş amacına tam olarak hizmet etmediğini belirtmişlerdir. Bunun nedeni BİLSEM'lerin tarihinin çok geçmişe dayanmaması, fiziki şartların ve donanımın yetersiz olması ve saha çalışmalarının yeterince yapılamaması

olduğunu ifade etmişlerdir. Bu durumun da kendilerinde hayal kırıklığı yarattığı belirtmişlerdir. Bu bulgu velilerden elde edilen verilerle de örtüşmektedir. Bu açıdan BİLSEM'lerin amaçlarına ne kadar hizmet ettiği ve genel anlamda belirtilen aksaklıklara yönelik çözüm önerilerinin geliştirilmesi ve uygulanmasının özel yeteneklilerin eğitimi için hayati bir önem taşımaktadır.

BİLSEM öğretmenleri müfredatın güncellenmesi gerektiğini, esnek müfredat olması gerektiği ve öğretmenlerin mentör olmaları gerektiğini belirtmişlerdir. Müfredatın faydalı olmasının öğretmenlerin yetkinliğine göre değiştiğini ifade etmişlerdir. Bilimin hızla ilerlediği ve teknolojinin her gün geliştiği düşünüldüğünde müfredatın her yıl güncellenmesi yerinde olacaktır. BİLSEM'de okul mantığından çıkılarak öğrenciye göre program uygulanması gerekmektedir. Farklı yeteneklere sahip öğrencilerin bulunduğu ve çok farklı fiziki şart ve donanıma sahip merkezlerde ilçe ilçe, şehir şehir merkezi bir müfredatın uygulanması doğru değildir. Özel yetenekli öğrencilerin sahip olduğu potansiyel ve yetenekleri doğru şekilde yönlendirebilmek için esnek bir müfredatın olması gerekmektedir. Öğretmenler etkinlikleri öğrencilerin yapması gerektiğini öğretmenin sadece lider olarak yönlendirmesi ve öğrencinin ilgi alanına göre ilerlemesini sağlayan bir yaşam koçu olması gerektiğini belirtmişlerdir. Benzer şekilde Topcu (2022) yaptığı çalışmada öğretmenlerin BİLSEM'de öğretmen olmayı, mentörlük olarak algıladıkları ve öğretmenlerin temelde mentörlük gibi kapsamlı ve çok boyutlu bir görevi üstlenmeleri gerektiği sonucuyla örtüşmektedir.

BİLSEM öğretmenleri Bilim ve Sanat Merkezlerinde öğrencilerin sınav kaygısından uzak, eğlenerek öğrendikleri ve etik değerler içeren bir program izlendiğini belirtmişlerdir. Çocuğun var olan potansiyeli çeşitli etkinliklerle keşfetmek ve bu potansiyeli doğrultusunda ilerlemesini sağlamak amacıyla hazırlanan BİLSEM eğitim programlarının amacını yerine getirdiği söylenebilir. Öğrenciler grup etkinlikleri yaparak birbirlerinin fikirlerine saygı duymayı, liderliği paylaşmayı veya lidere uymayı; bireysel çalışmalar yaparak odaklanmayı aynı zamanda yaptıklarını sunarak paylaşmayı öğrendikleri yani etik değerlerde içeren bir programa dahil olmaktadır. Özel yetenekli öğrencilerin eğitimin bir parçası olan toplumdan soyutlanmama ilkesine uyumlu bir eğitim programı izlendiği tespit edilmiştir.

BİLSEM öğretmenleri öğretmen seçim sürecinde puan sistemi uygulandığını ve puanın mülakata girmeye yettiği sürece öğretmenin özel yeteneklilerle ilgili bir eğitim alıp almamasının önemli olmadığını ifade etmişlerdir. Aynı zamanda öğretmenlerin çoğu çok profesyonel bir ekip tarafından eğitim alınması gerektiğini özellikle bazı davranışlar

karşısında nasıl davranmaları gerektiğini bilemediklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca öğretmenler BİLSEM’de çalışacak öğretmenlerin seçiminde mülakatların kaldırılması gerektiğini, bu şekilde öğretmenin düzeyi ve donanımın belirlenemeyeceğini, özel yeteneklilerle ilgili bir bölümde okumuş öğretmenlere öncelik tanınması ve ilgili alanda çalışmalarının olması gerektiğini ifade etmişlerdir. Eğitim fakültelerinde verilen öğretmenlik mesleki dersleriyle öğretmenlerin BİLSEM’de özel yeteneklilerin eğitiminde yetersiz kaldığı bulgusu Gökdere ve Çepni (2004) ve Sezginsoy’un (2007) çalışmasıyla uyumludur.

BİLSEM öğretmenleri öğretmenlerin yaptığı çalışmaların puan sistemine dahil olduğunu fakat mülakat sürecinde bunun sorgulanmadığını belirtmişlerdir. Çözüm olarak öğretmenler mülakata alanında uzman kişilerin dahil olabileceğini ifade etmişlerdir. Proje temelli bir okul olan Bilim ve Sanat Merkezlerinin öğretmen seçim sürecinde bu kriterleri ön planda tutması yerinde olacaktır. Ayrıca öğretmenler merkezde çok yetkin öğretmenler olduğu gibi ücretli öğretmenlerinde bulunduğunu ifade etmişlerdir. Bu durum öğretmen kadrosundaki eksikliklerden kaynaklanmaktadır. Bu sonuçlar veliler tarafından da teyit edilmektedir. Ayrıca alandaki diğer çalışmalar tarafından da desteklenmektedir (Keskin, Samancı ve Aydın, 2013; Sarıtaş, Şahin ve Çatalbaş, 2019). Bu veriler öğretmen seçim kriterlerinin biraz daha geliştirilmesi ve özel yeteneklilerle çalışma yeterliliğine sahip donanımlı öğretmenlerin BİLSEM’lere atanmaları gerektiğinin de önemini ortaya koymaktadır.

BİLSEM öğretmenleri sınıf ve rehber öğretmenlerinin öğrencileri aday gösterme becerilerinin sağlıklı olmadığını belirtmiştir. Öğretmenler veli baskısının gözlem formlarının objektif doldurulmasına engel teşkil ettiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca öğretmenler öğrenci tanılama testlerinin geçerlilik ve güvenilirliğinin yapıldığını fakat kültürel olarak uygun bulmadıklarını ifade etmişlerdir. Özel yetenekli öğrencilere sağlanan eğitimin etkili ve verimli olabilmesi için tanılama sürecinin doğru bir şekilde yapılması gerekmektedir.

BİLSEM öğretmenlerine göre MEB personeli ve velilerin bu konudaki bilgileri çok yetersizdir. Bu bulgular velilerden elde edilen verilerle örtüşmektedir. Öğretmenler bazı velilerin BİLSEM’i kurs zannettiklerini bazı öğretmenlerin BİLSEM’i etkinlik merkezi olarak gördüklerini ifade etmişlerdir. Tanılama sürecinin doğru bir şekilde yapılabilmesi için öncelikle öğrenciyi yönlendiren ilk paydaşlar olan veli ve MEB personelinin bilinçlendirilmesi oldukça önemlidir. Aksi takdirde tanılama doğru bir şekilde yapılamayacak ve Bilim ve Sanat Merkezleri görevini yerine getirememiş olacaktır.

BİLSEM öğretmenleri öğrenci seçimlerinde milli eğitimde çalışan sınıf öğretmenleri ile okul rehber öğretmenlerinin aktif rol alarak öğrencileri yönlendirmeleri gerektiğini belirtmişlerdir.

Benzer şekilde seçimlerde kayırmacılığın oluşabildiğini ve adaletli olmadığı durumların olduğu ifade edilmiştir. Bu bulguya paralel olarak Karaduman ve Ceviz (2018) yaptıkları çalışmada öğretmenlerin öğrenci seçiminde sıkıntıların olduğunu düşündükleri ve öğrenci sayısının fazlalığından şikâyetçi oldukları bu yüzden daha fazla BİLSEM'lere ihtiyaç duyulduğunu ifade ettikleri belirlenmiştir. Aynı çalışmada öğrenci seçiminde yeterli ve belirleyici olmayan test kullanımının öğrenciler arası seviye farklılıklarına neden olduğunu belirlemiştir. Mevcut çalışmanın bulguları diğer çalışmalarla da desteklenmekte (Keskin, Samancı ve Aydın, 2013 gibi) ve öğrenci seçimindeki uygulamalardan öğretmenlerin hoşnut olmadıklarını göstermektedir. Bu bağlamda BİLSEM'lerin amaç temelli işlevlerini yerine getirebilmesi için en önemli saç ayağı olan öğrenci seçim ve tanılamalarına özen gösterilme gerekmektedir.

BİLSEM öğretmenleri, öğrencilerin BİLSEM'e başlama ve devam etme konusunda öğrencilerin anasınıfında başlayıp merkezden mezun olduktan sonra da farklı kurumlar aracılığıyla takip edilmesi ve destek verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Öğrencilerin birinci, ikinci ve üçüncü sınıfta eğitim sürecine dahil olabildiklerini fakat bunu doğru bulmadıklarını, öğrencinin tespit edildiği anda eğitime başlaması gerektiğini ifade etmişlerdir. Ülkemiz ve geleceğimiz için önemli olan özel yetenekli çocukların tanınmaları ne kadar gecikirse yetenekleri o derecede körelmekte, içe kapanmakta ve azla yetinmelerine yol açabilmektedir. Bu bulgular Gökdemir (2017) yaptığı çalışmada BİLSEM öğretmenlerinin çoğunluğunun bu kuruma kabulün okul öncesi çağda olması gerektiği sonucuyla uyumludur.

BİLSEM öğretmenleri çok yoğun ve ezberci olmayan, saha çalışmalarının ön planda olduğu ve BİLSEM'de daha çok zaman geçirebilecekleri bir eğitim programına ihtiyaç duyduklarını ifade etmişlerdir. Bu sonuç Miedijensky (2018), öğrenme ortamı ve öğrenme deneyiminde saha çalışmalarının önemli bir yer tuttuğunu, öğretmenlerin esnek bir yapıda olmasının yanında çeşitli disiplinlerle ilgili olmaları bulgusuyla desteklenmektedir. Öğrencilerin hem örgün eğitime hem de BİLSEM destek odalarına devam ediyor olmaları onları zorlamaktadır. Ayrıca Özkan'ın (2009) çalışmasında ortaya çıkan "Öğrencilerin BİLSEM'de aldıkları eğitim programları, kendi okullarındaki programla bütünlük taşımamaktadır" bulgusuyla örtüşmektedir. Bu bağlamda öğretmenlerin bu önerilerine göre programların yeniden düzenlenerek faaliyete konulması gerekmektedir.

BİLSEM öğretmenleri öğrencilerin kendilerini tanıyarak mezun olmaları, kendilerini yönlendirebilme ve proje üretebilme becerisiyle mezun olmaları gerektiğini ifade etmişlerdir.

Bu bulgular velilerden elde edilen verilerle birebir örtüşmektedir. Bilim ve Sanat merkezlerinin amaçları doğrultusunda öncelikle öğrenciye üst düzey bilişsel beceriler kazandırılması, yetenek alanına göre kendini üst düzeyde yetiştirmesi ve en son alanında bir proje üreterek mezun olması gerekmektedir.

BİLSEM öğretmenleri, özlük haklarıyla ilgili ayrı bir yapının var olmadığını BİLSEM’lerde çalışan öğretmenlerin sadece ek ders ücretlerinin milli eğitime oranla yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Fakat genelde akşamları bazen de hafta sonu derslere girdikleri, bu koşulların ise kendilerini zorladığını belirtmişlerdir. En önemli sorunun ise il dışı tayin isteyememe sorunu olduğunu dile getirmişlerdir. Bu bulgu ile tutarlı olarak Keskin, Samancı ve Aydın (2013) tarafından yapılan çalışmada da yönergesel sorunlardan kaynaklı olarak öğretmenlerin özlük haklarının belirgin olarak ortaya konulmadığı ve çalışma şartları ve saatlerinde sorun yarattığı da belirlenmiştir. Benzer şekilde Bozan ve Savi Çakar (2020) tarafından yürütülen çalışmada da öğretmenlerin özlük haklarının daha da iyileştirilerek atama sıkıntılarının giderilmesi gerektiğini belirttikleri raporlanmıştır. Bu bulgular öğretmenlerin özlük haklarında ve tayinlerinde önemli sorunlar yaşadıklarını göstermektedir.

BİLSEM öğretmenleri normal Milli eğitim okullarındaki mantıktan uzaklaşılması gerektiği ve ders saatlerinin, müfredatın esnek olması gerektiği önerisinde bulunmuşlardır. Okullardaki gibi tek düzen içerisine girildiğinde öğrenciler iki defa okula gidiyormuş gibi hissederek BİLSEM’den uzaklaşabilirler. Öğrencilerin potansiyellerini açığa çıkaracak uygun ortamlar oluşturulması önerisinde bulunan öğretmenler, yaparak yaşayarak öğretimin olması gerektiğini, saha çalışmalarının olması ve bunun için de gerekli donanım ve malzemelerin sağlanması gerektiğini ifade etmişlerdir. BİLSEM Yönergesi 5. maddesinde ‘*Merkezler, okul öncesi eğitim, ilkökul, ortaokul ve lise çağındaki özel yetenekli öğrencilerin bireysel yeteneklerinin farkında olmalarını ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmaları amacıyla yerleşim biriminin özellikleri, ulaşım imkânları ve hizmet alması öngörülen öğrenci sayısı gibi hususlar da dikkate alınarak Valiliklerin teklifi üzerine Bakanlıkça açılır.*’ denilmektedir. BİLSEM öğretmenleri bu amaç doğrultusunda öğrenci ve öğretmen seçimlerinin daha özenli yapılması ve BİLSEM’lerin tanıtılması gerektiğini belirtmişlerdir. Gökdemir (2017), öğrenci tanılama süreciyle ilgili yaptığı araştırmada benzer şekilde “*Sınıf öğretmenlerin tanılama öncesi en çok ihtiyaç duydukları destek kısa bilgilendirmeler yerine özel yetenekli öğrencilerin özelliklerini, ihtiyaçlarını, eğitimlerini vb. anlatan seminer veya hizmet içi eğitimidir.*” sonucuna ulaşmıştır.

BİLSEM öğretmenleri onlara verilmesi gereken eğitimler, yurt dışındaki uygulamaların ve yabancı kaynakların takibi gibi konularda öğretmenlere yönelik düzenlemelerin yapılması gerektiğini belirtmişlerdir. Çağımızın çok hızlı değiştiği bu dönemde öğrenciler öğretmenlerden daha önde olabiliyorlar. Bu açığın kapatılması adına hizmet içi eğitimlerin artırılması, proje eğitimlerinin verilmesi ve özel yetenekli öğrencilerle çalışmayı kolaylaştırıcı seminerlerin düzenlenmesi gerekmektedir. Öğretmenler bazı sınıf içi problemleri çözemediklerini, öğrencilere nasıl davranmaları gerektiğini bilemediklerini belirtmiş ve bu alanda da eğitimlerin olması gerektiğine vurgu yapmışlardır. Ayrıca öğretmenler diğer BİLSEM öğretmenleriyle bir araya gelecekleri ortamların oluşturulması önerisinde bulunmuşlardır. Öğretmenler arasındaki paylaşımların artması BİLSEM’le in verimliliğini arttıracaktır. Kaya (2013) çalışmasında, özel yetenekli bireylerin eğitiminde kalitenin artırılmasının, BİLSEM’lerde yaşanan sorunların giderilmesine bağlı olduğunu işaret etmektedir. Bu doğrultuda BİLSEM öğretmenlerinin önerileri dikkate alınarak gerekli eğitimlerin verilmesi ve eksikliklerin giderilmesi yerinde olacaktır.

5.4. Öneriler

Mevcut çalışmanın bulgularından hareketle öğrencinin bulunduğu program ilerledikçe öğrencilerin ihtiyaçlarının artması ve daha çok laboratuvar ve saha çalışması yapmaları gerektiği için öğrenciler için uygun donanım ve fiziksel koşulların sağlanması gerekir. Bunun için BİLSEM’lerin ek bütçeler ile desteklenerek gerekli görülen donanımsal eksikliklerin giderilmesine yardımcı olacaktır.

Veli ve öğrenciler ortak olarak bazı dersleri hiç almadıklarını bazılarını ise tekrar tekrar aldıklarını belirtmişlerdir. Bu bağlamda yeteri sayıda öğretmen atanması sorunu çözüme kavuşturabilir. Kadrolu öğretmen açığı giderilene kadar eğitimin kalitesinin artırılması adına ücretli öğretmen yerine görevlendirme öğretmen tercih edilebilir.

Özel yetenekli öğrencilerin rehberlik hizmetlerinden daha çok yararlanması için BİLSEM’de çalışan rehber öğretmenleri daha aktif bir rol almaları ve öğrencilere gerekli rehberlik hizmetlerini yerinde sunmaya özen göstermelidir. Ayrıca ilgi ve yeteneklerinin etkili tespit edilmesi noktasında da BİLSEM’lerin yetersiz kaldıkları ifade edilmiştir. Bu sorunu çözmek için de özel yetenekliler konusunda yetkin insanların merkezlerde öğrencilere rehberlik etmelerine olanak sağlanabilir.

Öğrenciler hem kendi okullarına hem de BİLSEM'lere eş zamanlı devam etmek durumunda kalmaktadırlar. Bu durum da öğrencilerin bir yerden sonra tükenmiş gibi hissetmelerine sebebiyet verebilmektedir. Bunun için de özel yetenekli öğrenciler için daha etkili ve verimli olabilecekleri gün ve saatlerin ayarlanması gerekir.

Öğrenciler için yapılması planlanan tüm etkinlik ve seminerlerin kurum web sayfası, öğrencilere ya da velilere email, mesaj veya okulun rehberlik panosuna ve diğer öğrencilerin yoğun kullandıkları yerlere broşürlerin bırakılması öğrencilerin haberdar olmalarını sağlayabilir.

Özel yetenekli bireylerin eğitiminde kilit rol oynayan öğretmenlerin gerekli yeterlilikler kazanabilmesi ve özel yetenekli öğrencilere bilişsel, sosyal, duygusal ve davranışsal anlamda destek olabilmesi için kendilerine gerekli eğitimlerin sağlanmasının zorunluluk arz ettiği söylenebilir. Öğretmen seçim sürecinde bu kriterler artırılabilir. Hem güncelliği korumak hem de eksiklikleri gidermek adına hizmetiçi eğitim sayısı artırılabilir.

Ailelerinin çocuklarına yönelik yüksek beklentilerinin çocuklarında oluşturduğu tahribatlara ilişkin bilgilendirmeleri gerekmektedir. Ayrıca öğrencilere yönelik stres yönetimi, öfke yönetimi ve duygu düzenlemelerine yönelik seminerlerin verilmesi yerinde olacaktır. Bu noktada rehber öğretmenlerin yeterli donanıma sahip ve aktif rol üstlenerek görevlerini yerine getirmeleri gerekmektedir. İki kere farklı özel yetenekli öğrencilerin bulunabildiği kurumlar olan BİLSEM'lerde rehber öğretmen kadrosu artırılabilir.

Veli ve öğretmenler ortak olarak öğrenci seçim sürecinde sıkıntılar olduğunu ifade etmişlerdir. Öğrenci seçimlerinde milli eğitimde çalışan sınıf öğretmenleri ile okul rehber öğretmenlerinin aktif rol alarak öğrencileri yönlendirmeleri gerekir. Bunun içinde gerekli görülen eğitimlerin kendilerine sağlanması büyük önem arz etmektedir. Bu bağlamda BİLSEM'lerin amaç temelli işlevlerini yerine getirebilmesi için en önemli saç ayağı olan öğrenci seçim ve tanılamalarına özen gösterilmesi gerekmektedir. Öğrenci seçim sürecinde aktif rol oynayan sınıf öğretmenliği eğitim fakültelerine özel yetenekliler alan dersi zorunlu olarak eklenebilir.

Öğretmen, öğrenci ve veliler BİLSEM'lere ulaşımın çözülmesinin, fiziki konum iyileştirilmesinin ve diğer eğitim kurumları ile daha çok iş birliği yapılmasının gerektiğini ortak olarak ifade etmişlerdir. Bu bağlamda ulaşımın ve şartların daha uygun olduğu binaların tercih edilmesi veya böyle binalara taşınarak ulaşım sorunu çözülebilir.

KAYNAKÇA

- Akarsu, F. (2001). *Üstün yetenekli çocuklar: Aileleri ve sorunları*. İstanbul: Eduser.
- Akkanat, H. (1999). Üstün veya özel yetenekliler. *Milli Eğitim Bakanlığı Dergisi*, 103(2), 25-45.
- Akkanat, H. (2004). *Üstün veya özel yetenekliler, Türkiye üstün yetenekli çocuklar kongresi. Seçilmiş makaleler kitabı*. İstanbul: Çocuk Vakfı.
- Altun, T., & Vural, S. (2012). Bilim ve sanat merkezinde (BİLSEM) görev yapan öğretmen ve yöneticilerin mesleki gelişim ve okul gelişimine yönelik görüşlerinin değerlendirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(42), 152-177.
- Ataman, A. (2003). Üstün zekalı/yetenekli çocuklar, (Edt. A. Ataman), *Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitime giriş*. Ankara: Gündüz Eğitim.
- Ataman, A. (2014). *Üstün zekalılar ve üstün yetenekliler konusunda bilinmesi gerekenler*. Ankara: Vize.
- Atlı, H., & Balay, R. (2016). Bilim ve sanat merkezindeki üstün yetenekliler eğitiminin sürdürülebilirliğine ilişkin öğrenci düşünceleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(2), 191-205.
- Ayaydın, Y., & Ün, D. (2018). Bilim ve sanat merkezi öğretmenlerinin BİLSEM ve üstün yetenekli öğrencilerin eğitime yönelik görüşleri. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 121-155.
- Baykoç-Dönmez, N. (2004). Üstün yetenekli çocukların eğitimlerinde bilim sanat merkezlerinin kuruluşu ve işleyişinde yapılması gereken düzenlemeler. *İstanbul: Üstün Yetenekli Çocuklar Bildiriler Kitabı, Çocuk Vakfı*, 69, 73.

- Bıçakçı, M. (2020). *Özel yetenekli olarak tanılanmış ve tanılanmamış ergenlerin kişilik özellikleri ve kültürel yönelimlerinin karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bolu Kılıç, O. (2020). *Bilim ve sanat merkezleri öğretmenlerinin öz yeterlik, özerklik ve örgütsel yaratıcılık algıları arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya
- Bozan, İ. ve Savi Çakar, F. (2020). Bilim ve sanat merkezi öğretmenlerinin yaşadıkları sorunlar ve bu sorunlara ilişkin çözüm önerilerinin belirlenmesi. *Turkish Studies-Educational Sciences*, 1(53), 1607-1628.
- Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3, 77-101.
- Budak, İ. (2007). *Matematikte üstün yetenekli öğrencileri belirlemede bir model*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Çağlar, D. (2004). Üstün zekalı çocukların özellikleri. M. R. Şirin, A. Kulaksızoğlu, A., & E. Bilgili (Edt.). *Üstün yetenekli çocuklar seçilmiş makaleler kitabı* içinde (s. 142-145). İstanbul: Çocuk Vakfı.
- Çamdeviren, Ş. (2014). *Bilim ve sanat merkezine (BİLSEM) devam eden üstün yetenekli çocukların anne babalarının karşılaştıkları güçlükler (Sakarya ili örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Campbell, J. R., & Verna, M. A. (2007). Effectiveparentalinfluence: Academichomeclimate linkedtochildren'sachievement. *Educational Research and Evaluation*, 13(6), 501-519.
- Çelik-Şahin, Ç., & Şahin, Ç. Ç. (2014). Bilim ve Sanat Merkezi öğrencilerinin bu kurumlara ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *HAYEF Journal of Education*, 11(1), 101-117.
- Cevher Kılıç, V. (2015). Türkiye’de üstün ve üstün yetenekli çocuklara yönelik bir eğitim politikası oluşturulamaması sorunu üzerine bir değerlendirme. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 4(12), 146-154.
- Clark, B. (2008). *Growing up gifted (7th ed.)* Upper Saddle River, NJ: Pearson PrenticeHall.

- Clark, G., & Zimmerman, E. (2004). *Teaching talented art students: Principles and practices*. New York: Teachers College.
- Colangelo, N., Assouline, S. G., & Gross, M.U.M. (2004). *A nation deceived: How schools hold back America's brightest students*. Iowa City: University of Iowa.
- Coleman, L. J. (1994). "Being a teacher": Emotions and optimal experience while teaching gifted children, *Gifted Child Quarterly*, 38(3), 12-26.
- Dağlıoğlu, E., (2002). *Anaokuluna devam eden beş-altı yaş grubu çocuklar arasından matematik alanında üstün yetenekli olanların belirlenmesi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Ev Ekonomisi Yüksek Okulu.
- Davaslıgil, Ü., Uzun, M. Çeki, E. Köse, A. Çapkan, N. & Şirin M.N. (2004). *Üstün yetenekli çocukların eğitiminin ülkemiz açısından önemi ve istihdamı*. I. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Durum Tespit Ön Raporu.
- Davaslıgil, Ü. (2000). *Üstün çocuklara sahip ailelerin eğitimi, T.C. Milli eğitim bakanlığı özel eğitim rehberlik ve danışma hizmetleri genel müdürlüğü. Özel Eğitimde Aile Eğitimi Sempozyumu*, Ankara, 142-148.
- Davaslıgil, Ü. (2004). *Üstün yetenekli çocuklar: durum tespiti komisyonu ön raporu*. İstanbul: Çocuk Vakfı.
- Davidson Institute (2022). *Gifted traits and characteristics*. <https://www.davidsonacademy.unr.edu/> sayfasından erişilmiştir.
- Demirkaya, H., Orhan, Ü. N. A. L., & Bozan, İ. (2021). Ebeveynlerinin bakış açısından üstün yetenekli çocuklar. *Trakya Eğitim Dergisi*, 11(3), 1671-1687.
- Eker, A., & Sarı, H. (2021). Özel yeteneklilerin tanılanmasında sınıf düzeylerinin uzman görüşlerine göre karşılaştırılması. *Trakya Eğitim Dergisi*, 26(3), 45-48.
- Epçaçan, U. (2018). *Bilim ve sanat merkez'indeki eğitim uygulamalarının öğrenci ve öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Diyarbakır
- Farkas, S. & Duffet, A. (2008). *Results from a national teachers survey*. In Thomas B. Fordham Institute, *High achievement students in the era of NCLB*. Washington, DC: Academic.

- Gardner, H. (1999). *Intelligencereframed: Multipleintelligencesforthe 21st century*. New York: Basic Books.
- Gibson, W. J., & Brown, A. (2009). *Working with qualitative data*. London: Sage Publication.
- Gökdemir, S. (2017). *Ülkemizde özel yetenekli öğrencilerin tanılama sürecinin öğretmen, veli ve öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Konya.
- Gökdemir, S. (2017). *Ülkemizde özel yetenekli öğrencilerin tanılama sürecinin öğretmen, veli ve öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Graffam, B. (2006). A case study of teachers of gifted learners: moving from prescribed practice to described practitioners, gifted childquarterly, *Spring*, 5(2), 26-28.
- Hébert, T. P., Pagnani, A. R., &Hammond, D. R. (2009). An examination of paternal influence on high-achievinggiftedmales. *Journal for the Education of the Gifted*, 33(2), 241-274.
- Heller, K. A. (2004). Identification of gifted and talented students. *Psychology Science*, 46(3), 302-323.
- Heller, K. A.,Perleth, C., &Lim, T. K. (2005). The Munich model of giftedness is designed to identify and promote gifted students.. *Conceptions of Giftedness*, 2, 147-170.
- Heller, K. A. (2005). Education and counseling of the gifted and talented in Germany. *International JournalfortheAdvancement of Counselling*, 27, 191–210.
- Johnsen, S. K. (Ed.). (2004). *Identifying gifted students: A practical guide*. Waco, TX : Prufrock.
- Jolly, J. L. &Matthews, M. S. (2012). A critique of the literature on parenting gifted learners. *Journal for the Education of the Gifted*, 35(3), 259-290.
- Karadağ, F. (2016). Özel yetenekli bireylerin tanılanması ve tanılamaya yönelik alternatif değerlendirme araçları. *Journal of International Social Research*, 9(46).

- Karaduman, G. B., & Ceviz, A. E. (2018). Bilim ve sanat merkezi öğretmenlerinin eğitim sürecinde ve öğrenci yönlendirilmesinde yaşadıkları sorunlar. *Journal of Continuous Vocational Education and Training*, 1(1), 1-17.
- Karakuş, F. (2010). Üstün yetenekli çocukların anne babalarının karşılaştıkları güçlükler. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 127-144.
- Karakuş, F. (2014). Üstün yetenekli çocukları olan anne babaların çocuklarının eğitimine yönelik algıları. *Ondokuz Mayıs University Journal of Education Faculty*, 33(1), 289-304.
- Kaya, N. G. (2013). Üstün yetenekli öğrencilerin eğitimi ve BİLSEM'ler. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 115-122.
- Kazu, İ. Y., & Şenol, C. (2012). Views of teachers about gifted curriculum (case of bilsem)/üstün yetenekliler eğitim programlarına ilişkin öğretmen görüşleri (BİLSEM Örneği). *e-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 13-35.
- Keskin, M. Ö., Samancı N. K. ve Aydın S. (2013). Bilim ve sanat merkezleri: mevcut durumları, sorunları ve çözüm önerileri. *Üstün Yetenekli Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 78-96.
- Kılıç, F. (2017). *Bilim ve sanat merkezlerindeki öğretmenlerin yöneticilerinin liderlik yeterlilikleri kurum etkililiği ve kurum kültürüne yönelik algıları arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kılıç, M. ve Aytan, T. (2021). *Üstün yetenekli ve zekâlı çocuklar için eleştirel okuma*. İstanbul: Efe Akademi.
- Koç, İ. (2016). Üstün zekâlı ve üstün yetenekli öğrenci velilerinin bilim ve sanat merkezi'yle ilgili görüşleri: bir BİLSEM örneği. *Üstün Zekâlılar Eğitimi ve Yaratıcılık Dergisi*, 3(3), 17-24.
- Köksal, M. S. (2020). Üstün Zekâlıların (özel yeteneklilerin) Taranması ve Tanınması (Eds. Köksal, M.S.), *Üstün Zekâlıların (özel yeteneklilerin) Eğitimi*. (ss.49-66). Ankara: Nobel.
- Köksal, M. S., Göğsu, D., & Kılıç, O. (2017). Türkiye'de özel yeteneklilerin gelişimi hangi özellikler açısından sağlanmalı? Bir paydaşlar görüşü çalışması. *Türk Üstün Zeka ve Eğitim Dergisi*, 7(1), 2-18.

- Kurtdaş, M. (2012). Üstün yetenekliler ve üstün yeteneklilerin eğitiminde bilim ve sanat merkezleri (Malatya bilim ve sanat merkezi örneği). *Hikmet Yurdu*, 5(10), 151-181.
- Levent, F. (2011). *Üstün yetenekli çocukların hakları: Anne, baba ve öğretmenler için el kitabı*. İstanbul: Çocuk Vakfı.
- Levent, F. (2014). *Üstün yetenekli çocukları anlamak: üstün yetenekli çocuklar sarmalında aile, eğitim sistemi ve toplum*. Ankara: Nobel.
- Marland Jr, S. P. (1972). Accountability in education. *Teachers College Record*, 73(3), 339-345.
- McGrew, K. S. (2009). CHC Theory and the human cognitive abilities project: standing on the shoulders of the giants of psychometric intelligence research. *Intelligence*, 37(1), 1-10.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), (1991). *Özel eğitim konseyi- raporlar- görüşmeler kararlar*. Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] (2007), Milli eğitim bakanlığı bilim ve sanat merkezleri yönergesi. *Tebliğler Dergisi* 3(3), 26-28.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2010). *Üstün zekalıların/yeteneklilerin eğitim çalıştay*, Ankara: MEB Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] (2013), Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Üstün Yetenekli Bireyler Strateji Ve Uygulama Planı 2013 – 2017, Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] (2015), Milli eğitim bakanlığı bilim ve sanat merkezleri yönergesi, *Tebliğler Dergisi*, 2(3), 26-28.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] (2017). Özel Öğretim Hizmetleri Genel Müdürlüğü. <http://orgm.meb.gov.tr/www/bilim-vesanat-merkezleri-yonergesi-yayimlandi/icerik/582>, sayfasından erişilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] (2019). BİLSEM öğrenci tanılama ve yerleştirme kılavuzu (2019-2020). <https://orgm.meb.gov.tr/> , sayfasından erişilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2019). Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi. http://orgm.meb.gov.tr/www/icerik_goruntule.php?KNO=608, sayfasından erişilmiştir.

- Metin, N. (1999). *Üstün yetenekli çocuklar*, Ankara: Öz-Aşama.
- Meyen, E. L. ve Skrtic, T. M. (1988). *Exceptional Children and Youth*, Colorado: Love Company Denver.
- Miedijensky, S. (2018). Learning environment for the gifted—What do outstanding teachers of the gifted think?. *Gifted Education International*, 34(3), 82-95.
- Morawska, A. & Sanders, M. R. (2009). Parenting gifted and talented children: Conceptual and empirical foundations. *Gifted Child Quarterly*, 53(3), 163-173.
- Nacaroglu, O., Arslan, M., & Bektaş, O. (2019). Bilim ve Sanat Merkezi'nde yürütülen proje çalışmalarına ilişkin öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi. *Asya Öğretim Dergisi*, 7(2), 1-21.
- National Association for Gifted Students (2022). Myths about Gifted Student. <https://www.nagc.org/myths-about-gifted-students> sayfasından erişilmiştir.
- Oğurlu, Ü., & Yaman, Y. (2010). Üstün zekâlı/yetenekli çocuklar ve iletişim. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(28), 213-223.
- Olenchak, F. R., & Reis, S. M. (2002) Gifted students with learning disabilities. In M. Neihart, S. M. Reis, N. Robinson, and S. Moon (Eds.), *The social and emotional development of gifted children* (pp. 177-192). Waco TX: Prufrock.
- Öpengin, E. (2018). *Zekâ testleri*. U. Sak (Ed.), *Üstün yeteneklilerin tanınması* (ss. 33-53). İstanbul: Vize Akademik.
- Özkan, D. (2009). *Yönetici, öğretmen, veli ve öğrenci görüşlerine göre bilim ve sanat merkezlerinin örgütsel etkililiği*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Özkan, D. (2009). *Yönetici, öğretmen, veli ve öğrenci görüşlerine göre bilim ve sanat merkezlerinin örgütsel etkililiği*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara
- Özsoy, Y. Özyürek, M. ve Eripek, S. (2002). *Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar, Özel Eğitime Giriş*. Ankara: Karatepe.
- Pfeiffer, S. I. (2015). *Essentials of gifted assessment*. John Wiley & Sons
- Pilavcı, N. B. (2021). *4-5 yaş grubu özel yetenekli öğrencilerin tanınması üzerine bir model geliştirilmesi: Türkiye örneği*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Polatcan, M. & Akyürek, M. İ. (2017). Bilim ve Sanat Merkezi (BİLSEM) yöneticilerinin değişimi yönetme yeterliliklerine ilişkin görüşleri. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(8), 342-353.
- Porter, L. (1999). *Gifted young children*. Buckingham: Open University.
- Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (2019). *Özel yetenekli öğrencim var*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Genel Dizi.
- Reis, S. M. (2004). We can't change what we don't recognize: Understanding the special needs of gifted females. S. Baum (Ed.), *Twice exceptional and special populations of gifted students* (ss. 67-80). New York: Corwin.
- Renzulli, J. S. (1978). What makes giftedness? Reexamining a definition. *Phi Delta Kappan*, 60(3), 180.
- Renzulli, J. S. (1981). The Revolving-Door Model: A New Way of Identifying the Gifted. *Phi Delta Kappan*, 62(9), 648-49.
- Renzulli, J. S. (1999). What is this thing called giftedness, and how do we develop it? A twenty-five year perspective. *Journal for the Education of the Gifted*, 23(1), 3-54.
- Renzulli, J. S. (2003). The three-ring conception of giftedness: its implications for understanding the nature of innovation. *The International Handbook on Innovation*, 79-96.
- Renzulli, J. S., Siegle, D., Reis, S. M., Gavin, M. K., & Reed, R. E. S. (2009). An investigation of the reliability and factor structure of four new scales for rating the behavioral characteristics of superior students. *Journal of Advanced Academics*, 21(1), 84-108.
- Sak, U. (2011). Üstün yetenekliler eğitim programları modeli (ÜYEP) ve sosyal geçerliği, *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 36(161), 213-229.
- Sak, U. (2014). *Üstün zekalılar özellikleri tanılanmaları eğitimleri* (4. Baskı). Ankara: Vize.
- Sarıtaş, E., Şahin, Ü., & Çatalbaş, G. (2019). Science and Art Centers (SAC) according to the parents. *Journal of Qualitative Research in Education*, 7(1), 26-28.
- Şenol, C., (2011). *Üstün yetenekliler eğitim programlarına ilişkin öğretmen görüşleri (BİLSEM Örneği)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Elazığ

- Sezginsoy, B. (2007). *Bilim ve sanat merkezi uygulamasının değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir
- Snowden, P. L., & Christian, L. G. (1999). Parenting the young gifted child: Supportive behaviors. *Roeper Review*, 21(3), 215-221.
- Sternberg, R. J. (2005). Creativity your creativities?. *International Journal of Human-Computer Studies*, 63(4-5), 370-382.
- Sternberg, R. J. (Ed.). (1999). *Handbook of creativity*. London: Cambridge University.
- Sternberg, R. J. (Ed.). (2000). *Handbook of intelligence*. London: Cambridge University.
- Stoeger, H. (2013). Support-oriented identification of gifted students in East Asia according to the actiotope model of giftedness. In *Exceptionality in East Asia* (pp. 203-226). New York: Routledge.
- Taştepe, F., & Hakan, S. (2022). Bilim ve sanat merkezi (BILSEM) öğretmenlerinin özel yetenekliler alanına ilişkin mesleki yeterliklerine yönelik görüşlerinin incelenmesi. *Turkish Special Education Journal: International*, 4(1), 25-34.
- Topcu, S. (2022). *Özel yetenekli öğrencilere eğitim veren öğretmenlerin mesleki deneyimlerinin incelenmesi: BİLSEM’de öğretmen olmanın anlamına ilişkin fenomenolojik bir çalışma*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Torrance, E. P. (1966). *Creativity, national education association*. Washington: NEA.
- Tuğrul, C. (1999). Duygusal zeka. *Klinik Psikiyatri*, 1, 12-20.
- Turgut, H., Öztürk, N. ve Eş, H. (2017). Üstün zekâlı öğrencilerin bilim ve bilim insanı algısı, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 17(1), 45-52.
- Ünsal, S., Çetin, A. & Yoğurtcu, M. (2019). Üstün yetenekli öğrenci velilerinin bilim ve sanat merkezinden beklentilerinin karşılanma düzeyleri. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(4), 1306-1321.
- Van Tassel-Baska, J. L., Cross, T. L., & Olenchak, F. R. (Eds.). (2009). *Social-emotional curriculum with gifted and talented students*. Prufrock: Waco.
- VanTassel-Baska, J. (1985). The talent search model: Implications for secondary school reform [Special issue]. *National Association of Secondary Schools Principals Journal*, 69(482), 39-47.

- Wang, C. W., & Neihart, M. (2015). How do supports from parents, teachers, and peers influence academic achievement of twice-exceptional students. *Gifted Child Today*, 38(3), 148-159.
- Webb, J., Gore, J., Amend, E., DeVries, A. (2007). *A parent's guide to gifted children*. Tuscon, AZ: Great Potential.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (10th ed.). Ankara: Seçkin.
- Yılmaz, M. & Yılmaz, T. (2021). Yönetici ve öğretmenler gözünden BİLSEM’lerde verilen eğitimin kritiği. *International Review of Economics and Management*, 9(1), 1-27.
- Ziegler, A., & Stoeger, H. (2004). Identification based on ENTER within the conceptual frame of the actiotope model of giftedness. *Psychology Science*, 46, 324–342.

EKLER

EK-1. Öğrencilere Yönelik Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

1. Kendinizi tanıtır mısınız?
  - Cinsiyetiniz
  - Kaç yaşındasın?
  - Kaçınıcı sınıftasın?
  - Anne mesleği
  - Baba mesleği
  - Anne ve babanın öğrenim durumu
  - Ailenin aylık geliri
  - Hangi gruba devam ediyorsun?
  - Kaç yıldır BİLSEM 'e devam ediyorsun?
2. BİLSEM öğrencisi olarak ilgi alanlarınız ve ileriye yönelik hedefleriniz nelerdir?
  - Hangi mesleği seçmeyi düşünüyorsunuz?
  - Hangi bilim insanını örnek alıyorsunuz?
  - Boş zamanlarınızı nasıl değerlendiriyorsun?
  - Ders dışı etkinliklere katılıyor musun?
3. BİLSEM'leri genel olarak nasıl değerlendiriyorsunuz?
  - BİLSEM'lerin size katkısı var mı? Ne gibi katkıları sağladığını düşünüyorsunuz?
  - BİLSEM bilime ve sanata bakış açınızı değiştirdi mi?
  - BİLSEM'deki eğitimden memnun musun?
  - BİLSEM'de olmak size ayrıca bir yük getiriyor mu?
  - Devam ettiğiniz BİLSEM 'in fiziksel ortamı ve donanımı yeterli mi?
  - BİLSEM'lerin bulunduğu konum nasıl olmalı? Çevresinde hangi kurumlar olmalı? Bu kurumlarla nasıl bir işbirliği yapılmalı?
  - Devam ettiğiniz merkezin işleyişini nasıl değerlendiriyorsunuz? Olumlu ve olumsuz yönleri nelerdir?
  - Devam ettiğiniz merkezin rehberlik hizmetlerini nasıl değerlendiriyorsunuz?
4. Devam ettiğiniz okul ile BİLSEM arasında ne gibi farklılıklar var?
  - Hangi okula devam ediyorsun? Özel ise burslu musun?
  - Devam ettiğiniz okulu bana dört kavramla tanımlar mısın? Sebepleri nelerdir?
  - Kendi okulunda ne gibi güçlüklerle karşılaşıyorsunuz?
  - Devam ettiğiniz BİLSEM'i bana dört kavramla tanımlar mısın? Sebepleri nelerdir?
  - Bilim ve Sanat Merkezindeki eğitiminize engel olarak gördüğünüz sebepler var mı?
5. BİLSEM öğretmen ve yöneticilerini genel olarak nasıl değerlendiriyorsunuz?
  - İletişim becerileri
  - Ders programı ve yönlendirmeleri
  - Öğrencinin ilgi alanının tespit edilmesi
  - Projelerin ve faaliyetlerin duyurulması
6. Sizce üstün yetenekli öğrencilerin eğitimi nasıl olmalıdır?
  - Özel Yeteneklilerde eğitime sizce kaç yaşında başlanmalı? Niçin? Ne zamana kadar devam etmeli?
  - Sizce özel yetenekli öğrencilere nasıl bir eğitim programı uygulanmalıdır?
  - Özel yetenekli çocuklar için düzenlenen bilgilendirme seminerlerini yeterli buluyor musunuz?
7. BİLSEM'lerin daha etkili olabilmesi için önerileriniz nelerdir?
  - İşleyiş ilişkisi sorunlar
  - Öğrencilere yönelik yapılmasını istediğiniz etkinlikler nelerdir?

EK-2. Velilere Yönelik Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

1. Kendinizi tanıtır mısınız?
  - Cinsiyetiniz
  - Eğitim düzeyiniz
  - Mesleğiniz
  - Aylık geliriniz
  - Öğrenciniz hangi gruba devam ediyor?
  - Öğrenciniz kaç yıldır BİLSEM 'e devam ediyorsunuz?
  - Özel yetenekli öğrencilerle ilgili bir eğitime katıldınız mı?
2. Özel yetenekli bir öğrenciye sahip olmakla ilgili görüşleriniz nelerdir?
  - Özel yetenekli öğrencilerin nitelikleri
  - Özel yetenekli öğrenciye sahip olmanın olumlu yönleri
  - Özel yetenekli öğrenciye sahip olmanın güçlükleri
3. Bilim ve Sanat merkezlerine ilişkin görüşleriniz nelerdir?
  - Sizce Bilim ve Sanat merkezlerine biçilen misyon nedir? Bilim ve Sanat Merkezleri bu misyonu yerine getirebiliyor?
  - Özel yetenekli öğrencilere uygulanan eğitim müfredatını nasıl değerlendiriyorsunuz?
  - Uygulanan eğitim programının öğrencinizin gelişimine katkısı oluyor mu? Nasıl katkılar sağladığını düşünüyorsunuz?
  - BİLSEM' lerin bulunduğu konum nasıl olmalı? Çevresinde hangi kurumlar olmalı? Bu kurumlarla nasıl bir işbirliği yapılmalı?
  - Devam ettiğiniz BİLSEM 'in fiziksel ortamı ve donanımı ile ilgili görüşleriniz nelerdir?
  - Devam ettiğiniz merkezin rehberlik hizmetlerini nasıl değerlendiriyorsunuz?
  - Devam ettiğiniz merkezin işleyişinde karşılaştığınız sorunlar nelerdir? Bu sorunlarla ilgili neler yapılabilir?
4. BİLSEM öğretmen ve yöneticilerini genel olarak nasıl değerlendiriyorsunuz?
  - Özel yeteneklilerle ilgili bilgi düzeyi
  - Ders programı ve yönlendirmeleri
  - Öğrencinin ilgi alanının tespit edilmesi
5. BİLSEM öğrencilerinin seçim süreci hakkındaki görüşleriniz nelerdir?
  - Sınıf ve rehber öğretmenlerinin öğrencileri aday göstermesi hakkında ne düşünüyorsunuz?
  - Gözlem formlarının yeterli olduğunu ve objektif doldurulduğunu düşünüyor musunuz?
  - Öğrenci tanılama testlerinin yeterliliği hakkında ne düşünüyorsunuz?
  - MEB çalışanlarının bilim ve sanat merkezleri hakkında yeterli bilgiye sahip olduğunu düşünüyor musunuz?
  - Özel yetenekli çocuklar için düzenlenen bilgilendirme seminerlerini yeterli buluyor musunuz?
6. Sizce özel yetenekli öğrencilerin eğitimi nasıl olmalıdır?
  - Özel Yeteneklilerde eğitime sizce kaç yaşında başlanmalı? Niçin? Ne zamana kadar devam etmeli?
  - Sizce özel yetenekli öğrencilere nasıl bir eğitim programı uygulanmalıdır?
  - Sizce BİLSEM 'den mezun olan bir öğrencinin kazandığı bilgi ve beceriler neler olmalıdır?
7. BİLSEM'lerin daha etkili olabilmesi için önerileriniz nelerdir?
  - İşleyişe ilişkin sorunlar ve yasal düzenlemeler
  - Velilere yönelik yapılmasını istediğiniz etkinlikler nelerdir?

EK-3. Öğretmenlere Yönelik Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

1. Kendinizi tanıtır mısınız?
  - Cinsiyetiniz
  - Eğitim düzeyiniz
  - Branşınız
  - Mesleki kıdeminiz
  - BİLSEM’de görev yaptığınız süre
  - Özel yetenekli öğrencilerle ilgili bir eğitim aldınız mı?
2. Özel yetenekli öğrencilerle ilgili görüşleriniz nelerdir?
  - Özel yetenekli öğrencilerle çalışmanın size katkıları
  - Özel yetenekli öğrencilerle beraber çalışmanın zor yanları nelerdir?
3. Bilim ve Sanat merkezlerine ilişkin görüşleriniz nelerdir?
  - Sizce Bilim ve Sanat merkezlerine biçilen misyon nedir? Bilim ve Sanat Merkezleri bu misyonu yerine getirebiliyor?
  - Özel yetenekli öğrencilere uygulanan eğitim müfredatını nasıl değerlendiriyorsunuz?
  - Uygulanan eğitim programının öğrencilerin gelişimine katkısı oluyor mu? Nasıl katkılar sağladığını düşünüyorsunuz?
  - BİLSEM’lerin bulunduğu konum nasıl olmalı? Çevresinde hangi kurumlar olmalı? Bu kurumlarla nasıl bir işbirliği yapılmalı?
  - Görev yaptığınız BİLSEM’in fiziksel ortamı, donanımı ve işleyişi ile ilgili görüşleriniz nelerdir?
  - Görev yaptığınız merkezin işleyişinde karşılaştığınız sorunlar nelerdir? Bu sorunlarla ilgili neler yapılabilir?
4. BİLSEM öğretmeni olarak BİLSEM öğretmenlerinin seçim süreci sizce nasıl olmalıdır?
  - Fen bilimleri öğretmenlerinin özel yetenekliler eğitimi almış olması gerektiğini düşünüyor musunuz?
  - Öğretmen seçim sürecinde proje yazma becerileri yeterince sorgulanıyor mu?
  - Branşa ait genel hususlar yeterince sorgulanıyor mu?
  - Alanıyla ilgili dergi, makale ve gelişmeleri yeterince takip ediyor mu?
5. BİLSEM öğretmeni olarak özlük haklarınızı nasıl buluyorsunuz?
  - BİLSEM’ler arası tayinler hakkında ne düşünüyorsunuz?
  - Çalışma saatlerini uygun buluyor musunuz?
  - BİLSEM öğretmenlerine yönelik hizmet içi eğitimleri yeterli buluyor musunuz?
6. BİLSEM öğretmeni olarak BİLSEM öğrencilerinin seçim süreci sizce nasıl olmalıdır?
  - Sınıf ve rehber öğretmenlerinin öğrencileri aday göstermesi hakkında ne düşünüyorsunuz?
  - Gözlem formlarının yeterli olduğunu ve objektif doldurulduğunu düşünüyor musunuz?
  - Öğrenci tanılama testlerinin yeterliliği hakkında ne düşünüyorsunuz?
  - MEB çalışanlarının ve velilerin bilim ve sanat merkezleri hakkında yeterli bilgiye sahip olduğunu düşünüyor musunuz?
  - Özel yetenekli çocuklar için düzenlenen bilgilendirme seminerlerini yeterli buluyor musunuz?
7. Sizce özel yetenekli öğrencilerin eğitimi nasıl olmalıdır?
  - Özel yeteneklilerde eğitime sizce kaç yaşında başlanmalı? Niçin? Ne zamana kadar devam etmeli?
  - Sizce özel yetenekli öğrencilere nasıl bir eğitim programı uygulanmalıdır?
  - Sizce BİLSEM’den mezun olan bir öğrencinin kazandığı bilgi ve beceriler neler olmalıdır?
8. BİLSEM’lerin daha etkili olabilmesi için önerileriniz nelerdir?
  - İşleyişe ilişkin sorunlar ve yasal düzenlemeler
  - Öğretmenlere yönelik yapılmasını istediğiniz etkinlikler nelerdir?

EK-4. Etik Komisyon İzni

Evrak Tarih ve Sayısı: 01.06.2021-E.94454

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Etik Komisyonu

Sayı : E-77082166-302.08.01-94454
Konu : Bilimsel ve Eğitim Amaçlı

01.06.2021

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 26.04.2021 tarihli ve 80287700-302.08.01- 80844 sayılı yazı.

İlgi yazınız ile göndermiş olduğunuz, Enstitünüz Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Anabilim Dalı, Biyoloji Eğitimi Bilim Dalı **Yüksek Lisans Öğrencisi Ayşe İLERİ'nin**, danışmanlığında yürüttüğü "**Öğretmen, Öğrenci, Veli ve Yönetici Gözünden BİLSEM ve Özel Yetenekli Öğrencilerin Eğitimi**" adlı tez çalışması ile ilgili konu Komisyonumuzun **04.05.2021** tarih ve **08** sayılı toplantısında görüşülmüş olup,

İlgilinin çalışmasının, yapılması planlanan yerlerden izin alınması koşuluyla yapılmasında etik açıdan bir sakınca bulunmadığına oybirliği ile karar verilmiş ve karara ilişkin imza listesi ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Araştırma Kod No: 2021 - 600

Ek:1 Liste

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR..